

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TAKIM SPORLARINA KATILIM SAĞLAYAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN SPİORTMENLİK YÖNELİMLERİNİN
İNCELENMESİ (TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA

İKİNCİ DANIŞMAN
Dr. Fatma SERT ETEMAN

TUNCELİ-2025

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TAKIM SPORLARINA KATILIM SAĞLAYAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK YÖNELİMLERİNİN
İNCELENMESİ (TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ)

Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ
(220190044)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA

İKİNCİ DANIŞMAN
Dr. Fatma SERT ETEMAN

TUNCELİ-2025

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TAKIM SPORLARINA KATILIM SAĞLAYAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK YÖNELİMLERİNİN
İNCELENMESİ (TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ)

Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Bu tez 22/05/2025 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza	İmza	İmza
Doç. Dr. Taner AKBULUT (Fırat Üniversitesi)	Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA (Munzur Üniversitesi)	Dr. Öğr. Üyesi Akif BOZKIR (Munzur Üniversitesi)
BAŞKAN	DANIŞMAN	ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Nagihan
KARAASLAN AYHAN

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Hazırladığım yüksek lisans tezi özgün bir çalışmadır. Yürütülen çalışmaların tamamının tarafımda elde edildiğini ve çalışmanın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara riayet ettiğimi, çalışmada bana ait olmayan her türlü bilgi, ifade, belgeye atıf yaptığımı ve bu atıfların kaynakçada belirttiğimi ve “intihal içermediğini” taahhüt ve beyan ederim. Çalışmam ile ilgili yaptığım bu taahhüt ve beyana aykırı olabilecek bir durumun oluşması halinde hukuki ve ahlaki sonuçlarının sorumluluğunu alacağımı bildiririm.

İmza
Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ

Danışman
Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans yolculuğumda hep yakın ilgi ve desteğini üzerimde hissettiğim danışman Hocam Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA' ya, istatistiksel anlamda kendini iyi yetiştirmiş ve desteğini sürekli hissettiğim ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatma SERT ETEMAN'a, hayatıma ilham veren babam İsmail GÜMÜŞBAŞ'a, kardeşim Doğan'a, bu yolculuğumda kahrımı çeken sevgili eşim Satıgül'e, kızım Derin Su'ya ve tüm Munzur Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ
TUNCELİ-2025

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	II
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.	
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ.....	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.3. Araştırmanın Problem Sorusu.....	5
1.4. Araştırmanın Alt Problemleri	5
1.5. Araştırmanın Amacı	6
1.6. Araştırmanın Önemi	6
1.7. Araştırmanın Varsayımları	7
1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
2. GENEL BİLGİLER	8
2.1. Tunceli’de Spor.....	8
2.2. Spor	10
2.2.1. Sporun amaçları.....	13
2.2.2. Sporun önemi	14
2.2.3. Sporun sınıflandırılması.....	15
2.3. Sportmenlik.....	18
2.3.1. Sportmenliğin önemi	21
2.3.2. Sportmenliğin tarihçesi	23
2.3.3. Sportmenliğe aykırı davranışlar	25
2.4. Fair Play (Adil Oyun).....	31
2.5. Fair Play Sportmenlik ilişkisi	32
3. YÖNTEM	34
3.1. Araştırma Modeli	34
3.2. Araştırma Grubu	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	37
3.4. Verilerin Analizi	37
4. BULGULAR.....	38
4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	38
4.1.1. Sınıf düzeyi	38
4.1.2. Cinsiyet	39
4.1.3. Okul türü	40
4.1.4. Katılım sağlanan takım sporu.....	41
4.1.5. Okul dışı lisans durumları	42
4.1.6. Okul başarı durumu	43
4.1.7. Ailenin ekonomik durumu	44
4.2. ÇBSÖ Alt Boyutları	45
4.2.1. Sınıfa göre alt faktör istatistikleri	46
4.2.2. Cinsiyete göre alt faktör istatistikleri.....	48

4.2.3.	Gittiği okulun türüne göre alt faktör istatistikleri.....	49
4.2.4.	Katılım sağladığı takım sporuna göre alt faktör istatistikleri.....	51
4.2.5.	Okul dışı lisanslı olma durumuna göre alt faktör istatistikleri	52
4.2.6.	Okul başarısı durumuna göre alt faktör istatistikleri	54
4.2.7.	Ailenin ekonomik durumuna göre alt faktör istatistikleri.....	55
5.	TARTIŞMA	57
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	66
7.	KAYNAKÇA	69
	EKLER	79
	ÖZGEÇMİŞ	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Tunceli Gençlik Spor İl Müdürlüğü Bünyesinde Faaliyet Gösteren Spor Tesisleri.....	9
Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans tablosu	34
Tablo 3.2. Katılımcıların kayıtlı oldukları okula ilişkin frekans tablosu.....	36
Tablo.4.1. Kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler	45
Tablo 4.2. Sınıf düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları.....	47
Tablo 4.3. Cinsiyet değişkenine göre T-testi sonuçları.....	48
Tablo 4.4. Okul türü değişkenine göre Anova sonuçları	49
Tablo 4.5. Katılım Sağladığı takım sporu türüne göre Anova sonuçları	51
Tablo 4.6. Okul dışı lisansı olma durumu değişkenine göre T-test sonuçları.....	53
Tablo 4.7. Okul başarısı değişkenine göre Anova sonuçları.....	54
Tablo 4.8. Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre Anova sonuçları	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Katılımcıların sınıf dağılımının pasta grafiği	38
Şekil 4.2. Katılımcıların cinsiyet dağılımının pasta grafiği	39
Şekil 4.3. Katılımcıların okul türü pasta grafiği.....	40
Şekil 4.4. Katılımcıların katılım sağladığı takım sporları pasta grafiği.....	41
Şekil 4.5. Katılımcıların lisans durumu pasta grafiği.....	42
Şekil 4.6. Katılımcı okul başarı durumu pasta grafiği.....	43
Şekil 4.7. Katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu pasta grafiği.....	44

KISALTMALAR LİSTESİ

TGSİM	: Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
IOC	: International Olympic Committee
WADA	: World Anti-Doping Agency
TMOK	: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
TDMK	: Türkiye Doping Mücadele Komisyonu
MSOS	: Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale

ÖZET

Bu araştırmada Tunceli ilinde takım sporlarına katılım sağlayan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Tunceli ilinde bulunan lise düzeyinde takım sporları müsabakalarına katılan 434 öğrenciye ulaşmak hedeflenmiş, ancak gönüllü olan 409 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formu ile geçerliliği ve güvenirliğinin kanıtlandığı “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği” kullanılmış ve SPSS 21.0 programı kullanılarak analiz yapılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara baktığımızda verilerin normal dağılım gösterdiği durumlar dikkate alınarak, iki değişken arasında “t-testi”, ikiden fazla değişkenin bulunduğu durumlarda ise “ANOVA” testi uygulanmış ve yapılan hipotez testlerinde anlamlılık düzeyi 0,05 alınarak %95 güven aralığı kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen sonuçlara göre sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu 21,05 skor ile en yüksek skora sahiptir. Sonrasında 19,60 skor ile kurallar ve yönetime saygı, 19,52 skor ile sosyal normlara uyum gelmektedir. Ölçekte en az skora sahip alt boyut ise 17,67 puan ile rakibe saygı alt boyutudur. Sınıf değişkenine göre; alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Cinsiyet değişkenine göre; sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda kızlar lehine anlamlı bir farklılık söz konusu iken diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Gittiği okul türüne göre; tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Sosyal normlara uyum alt boyutunda; spor lisesi ve anadolu lisesi meslek lisesinden yüksek puan almıştır. Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda; güzel sanatlar lisesi ve anadolu lisesi meslek lisesinden yüksek puan almıştır. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda; spor lisesi ve anadolu lisesi meslek lisesinden yüksek puan almıştır. Son olarak rakibe saygı alt boyutunda; anadolu lisesi meslek lisesinden yüksek puan almıştır. Katılım sağladığı takım sporuna göre; rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamazken diğer alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sosyal normlara uyum alt boyutunda futbolu, basketbolu hentbol ve rafting tercih edenler voleybolu tercih edenlerden yüksek puan almıştır. Kurallar ve yönetime saygı ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında; basketbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlerden yüksek puan almıştır. Okul dışı lisanslı olma durumlarına göre; sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında lisanslı sporcular lehine anlamlı bir farklılık söz konusu iken diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Okul başarı durumu ve ailenin ekonomik durumu değişkenlerine göre; alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. İstatistiksel sonuçları dikkate aldığımızda bazı önerilerde bulunacak olursak: Tunceli ilinden seçilen araştırma gurubu daha geniş bir alana yayılarak çalışma geliştirilebilir. Sadece takım sporları yapan öğrencilere değil bireysel spor yapan sporcu öğrencileri de ekleyerek araştırmanın kapsamı genişletilebilir. Küçükler, gençler ve yetişkinlere ayrı ayrı yaş ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak sportmenlik ile ilgili eğitimler sağlanabilir. Rakip takım ile dostluk müsabakaları düzenlenerek birbirlerine saygı duyacağı ortamlar yaratılabilir. Antrenörler, yöneticiler, alanında yetkin sporcular gibi rol model olan bireylerin davranışları iyi örnek olabilir.

Anahtar kelimeler: Sportmenlik, Takım Sporu, Spor

ABSTRACT

Examination of Sportsmanship Orientations of High School Students Participating in Team Sports (The Case of Tunceli Province)

This study aimed to examine the sportsmanship orientations of high school students participating in team sports in Tunceli. The study aimed to reach 434 students participating in team sports competitions at the high school level in Tunceli, but 409 volunteer students were reached. A personal information form and the “Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale”, whose validity and reliability have been proven, were used and analysis was conducted using the SPSS 21.0 program. When we look at the answers given by the participants, considering the cases where the data showed a normal distribution, the “t-test” was applied between two variables, and in cases where there were more than two variables, the “ANOVA” test was applied and the significance level was taken as 0,05 and a 95% confidence interval was used in the hypothesis tests performed. According to the results obtained from the scale, the Commitment to Responsibilities in Sports sub-dimension has the highest score with 21,05. It is followed by Respect for Rules and Management with 19,60, and Compliance with Social Norms with 19,52. The sub-dimension with the lowest score is Respect for Opponents, scoring 17,67. Class Variable: No significant differences were found in any of the sub-dimensions. Gender Variable: A significant difference was found in the Commitment to Responsibilities in Sports sub-dimension in favor of female students, while no significant differences were found in the other sub-dimensions. School Type Variable: Significant differences were found in all sub-dimensions. In Compliance with Social Norms sub-dimension, sports high school and Anatolian high school students scored higher than vocational high school students. In Respect for Rules and Management sub-dimension, fine arts high school and Anatolian high school students scored higher than vocational high school students. In the Commitment to Responsibilities in Sports sub-dimension, sports high school and Anatolian high school students scored higher than vocational high school students. In Respect for Opponents sub-dimension, Anatolian high school students scored higher than vocational high school students. Participation in Team Sports: No significant difference was found in the Respect for Opponents sub-dimension, while significant differences were found in the other sub-dimensions. In Compliance with Social Norms sub-dimension, students who preferred football, basketball, handball, and rafting scored higher than those who preferred volleyball. Respect for Rules, and Management and Commitment to Responsibilities in Sports sub-dimensions, students who preferred basketball scored higher than those who preferred volleyball. Licensed Athletes: Significant differences were found in favor of licensed athletes in Compliance with Social Norms and Commitment to Responsibilities in Sports sub-dimensions, while no significant differences were found in the other sub-dimensions. Academic Success and Family Economic Status Variables: No significant differences were found in any of the sub-dimensions. When we consider the statistical results, we can make some suggestions: The study can be conducted by spreading the sample group selected from Tunceli province to a wider area. The scope of the research can be expanded by including not only students who do team sports but also athlete students who do individual sports. Sportsmanship training can be provided for minors, young people and adults separately, considering their age and developmental characteristics. Friendly competitions can be organized with the opposing team to create environments where they will respect each other. The behaviors of individuals who are role models such as coaches, managers, and competent athletes in their fields can be good examples.

Keywords: Sportsmanship, Team Sport, Sport

1. GİRİŞ

Spor, bireylerin kendi öz çevrelerinin dışına çıkarak farklı görüş ve düşüncedeki insanlarla farklı ortamlarda yan yana gelmesini, onlarla iletişim ve etkileşim içine girmesini sağlamaktadır. Bu da sporcu ya da oyuncunun görüşleri, düşünceleri ne olursa olsun farklı görüş ve düşüncedeki insanlarla yeni dostluklar, arkadaşlıklar kurmasına fırsat verir ve sporcuları farklı ortamların içine sokarak özellikle sosyal olarak geliştirir. Sporun bedensel ve zihinsel yeterlilikler bütünü gibi görülmesinin yanı sıra insanlarda sosyal ve bireysel bir kimlik, bir takımın ya da gurubun üyesi olma duygusunu arttırdığı ve bu sayede de kişilerin sosyalleşmesine yardımcı olan bir olgu olarak görüldüğü gerçeğini ortaya koyduğu savunulabilir (Elik, 2017). Ayrıca, insanların toplayıcılık yaptıklarında küçük gruplar şeklinde iş birliği içinde çalıştıkları, bir bakıma “kooperatif toplayıcılar” şeklinde çalıştıkları bilinmektedir (Tomasello, 2012). Avcılık yaptıklarında ise avcılığın hem zorluğu hem de tehlikesi nedeni ile iş birliği içinde olmaları ve çalışmaları gerekmektedir (Stiner ve ark., 2009). İnsanların ortak çıkarları göz önüne alındığında hem toplayıcılıkta hem de avcılıkta ortaya çıkan birlikte çalışma zorunluluğu insanlarda; bireysel ve grup sorumluluğunu, ani oluşan olumlu veya olumsuz durumlara karşı strateji geliştirmeleri gibi durumları tetiklemiştir (Bonnefon, 2017). Bu yönüyle bakıldığında sporun insana faydalarının vazgeçilmezi olan zihinsel ve sosyal yönden gelişimi eski çağlara kadar uzandığı düşünülebilir. Barınma ihtiyacından savunma ihtiyacına, vahşi doğada toplayıcılık ve avcılık yapıp yiyecek bulma isteğinden ailesini korumaya kadar olan tüm ihtiyaçlarını gidermek için önceleri amaçsız bir şekilde yapılan beden terbiyeleri sonradan aşamalı olarak bilinçli bir şekilde atma, atlama, koşma gibi planlı yapılan hareketlere dönüşmüştür (Yıldız, 2002).

Sporun amacı insanı fiziksel olarak geliştirmenin çok ötesinde, ruhsal ve sosyal olarak da geliştirmek olduğu aşikârdır. Bir rakip ya da rakiplerle mücadele insanı ruhsal yönden geliştirir, güçlendirir (Çumralıgil ve Görücü 2007). Sosyal yönden baktığımız zaman sporun sosyal yapı taşlarının önemli bir parçası olduğu bir gerçektir. Özellikle sosyal yapı içinde ahlaki boyutun oluşmasında ve bireylere kazandırılmasında sporun önemi yok sayılamaz. Toplumların önem verdiği konuların başında gelen ahlak kavramını da içine alacak şekilde baktığımızda; spor, insanların hem fiziksel, zihinsel, psikolojik yönden hem de bireylerin ahlaki yönden gelişmesine olanak verir ki ahlaklı bireylerin oluşturduğu sosyal yapı tüm toplumların beklediği ve istediği bir durumdur. Tüm bu

özellikleri içinde barındıran bireylerin oluşturduğu toplulukların çağdaş toplumları oluşturmada büyük rolleri vardır. Yani tüm sosyal olgularda olduğu gibi sporda ahlakın içini dolduran tüm etmenlerin başında sportmenlik gelmektedir (Şahin,1998).

Sporu kişi sayısına göre sınıflandıracak olursak bireysel ve takım sporu diye ikiye ayırabiliriz. Şöyle ki; bir kişinin başka bir kişi ile mücadele etmesi, karşısındaki kişi ile bire bir şeklinde karşılaşması bireysel spordur. Uzakdoğu sporları, tenis, jimnastik, güreş gibi karşılaşmalar bireysel sporlara örnek verilebilir. Bu tür sporlarda kişi kendi öz denetimini, hızlı düşünme, özgüven gibi kişilik özelliklerini geliştirme fırsatı bulur. Kısacası kişi kendi yeteneklerini tanır (Mancine ve ark., 2020). En az iki kişiden oluşan grupların karşılaştığı ve etkileşimin olduğu müsabaka türlerine takım sporları denir. Basketbol, futsal, hentbol, futbol, voleybol, rafting, kano gibi takım sporları bireysel gelişimlerin yanı sıra gruba uyum, gruba ait olma, işbirlikçi çalışma gibi özelliklerini de geliştirir (Özcan ve Yıldırım, 2011). Bireysel sporlar takım sporu haline dönüşebilir: Çiftler tenis turnuvası, çiftler badminton turnuvası, atletizm vb... Atletizm, özünde bireysel spordur; ancak kısa mesafe koşu, uzun mesafe koşu, atmalar gibi farklı atletizm branşlarının bir arada ve farklı kişilerden oluşturulan gruplar ile yapılırsa takım sporu olur.

Bireylerin spora başlamaları küçük yaşlardan itibaren kendini gösterir. Küçük yaşlarda spora başlayanlar genellikle sosyalleşme adına spora başlamaktadırlar. Tüm yönleri ile gelişimin sağlandığı ve sporun öneminin ortaya çıktığı asıl dönem ergenlik dönemidir. Bulundukları çağ itibari ile özellikle ergenlerin ruhsal olarak doyum sağlamış, zinde ve sosyal olarak fazlasıyla yol kat etmiş kibar, ahlaklı, etik davranan, hoş görülü, empati kurabilen, örnek davranışlar sergileyen bireyler olarak yetişmesinde sporun büyük payı vardır (Yetim, 2000). Okul çağında olan öğrencileri spora çekebilmek için okullar arası sportif turnuvalar düzenlenmektedir. Öğrencilerin ilgi, tutum ve ihtiyaçlarının doyumunu için yapılan bu turnuvalar, öğrencilerin yetenek ve becerilerini sürekli geliştirir. Bunun yanında öğrencilerin planlı, programlı bir şekilde disiplinli çalışmaları alışkanlığını kazanmalarına da vesile olur (Akgül ve ark., 2012). Öğrenciler gerçek anlamda sporu okulda tanırırlar. Mücadele, rekabet, etik, ahlak, sportmenlik gibi kavramlar asıl okullarda ve özellikle okul sporlarına katılan sporcu öğrencilerde şekillenir. Sadece kişisel ya da ahlaki gelişim değil öğrencilerin toplumun bireyi olmasında, farklı değer yargılarından, kültürlerden insanlarla tanışmasına, onlarla etkileşime girmesine olanak verir. Yani kişinin tek özelliğinin geliştirmesine değil bütün olarak gelişmesine katkı sağlar. Ayrıca sporcu öğrenciler kendi öz yeteneklerini, kendi beceri ve güçlü yanlarının farkına varırken sportif

etkinlikler sırasında kendi beceri ve yeteneklerini gösterebilmektedirler (Çavdar ve ark., 2019).

Spor yapan bireylerden sporun etik kurallarına uymaları beklenir. Bu anlamda sportmenliğin önemi açığa çıkmaktadır. Sportmenlik koyulmuş kurallara bağlılık, mücadele öncesi, esnası ya da sonrasında rakiplerine saygılı olma şeklinde tanımlanabilir. Bunun yanında bir mücadelede kazanmanın ya da kaybetmenin olduğunu unutmadan ölçülü davranmayı, oyun kurallarına bağlı kalmayı, müsabaka organizasyonunun içinde olan herkese hatta rakiplerine bile centilmence davranmayı vurgulamaktadır. Bu davranışlar tüm paydaşlar için de beklenmektedir (Loland, 2002). Sportmenlikle ilgili olumlu davranış sergilenmesi, yarışmanın verimliliğini ve kalitesini artırır. Bu durum antrenörden taraftara, oyuncudan hakeme kadar tüm paydaşlarda olumlu etki bırakır, tüm paydaşları olumlu bir ortamda birleştirir ve olası bir çatışmayı önler (Kaidal ve ark., 2014).

Sporcular bazen sportmenliğe uymayan bazı davranışlar sergilemektedirler. Bunun nedenleri olarak aşırı kazanma hırısında olan çalıştırıcı ve sporcuların sayısının çoğalması, seyircilerin de baskısıyla bu hırsın daha da artarak kazanmaktan başka bir şey düşünmemesi, hatta kazanmak için her yolu ahlaki bulmaları, sporcudan yönetime kadar tüm paydaşları şike, küfür, hile, aldatma hatta doping kullanma gibi sportmenliğe yakışmayan davranışlara yönelmelerine neden olmuştur (Topçu, 2013). Genellikle sporculardaki stresin kaynağı; çalıştırıcı, taraftar, arkadaş ya da yönetim baskısı gibi farklı sebeplerdir. Bu duruma sporculardaki aşırı derecedeki kazanma hırslarını eklersek, sporcularda olumsuz davranışların devam etmesinin önüne geçme şansımız olmayacaktır.

Sporculardaki stres kaynaklarını ortadan kaldırmak tamamı ile mümkün olmasa da azaltma yollarına gidilebilir. Sporcuların olumlu davranış edinmesi, kazandığı olumlu davranışı ya da kendinde var olan olumlu davranışı devam ettirmesi, kısacası profesyonelce düşünmesini sağlamak aşırı hırslarının sportmence olan davranışlarının önüne geçmesini engellemek için başta ilgili kurumların taraflara vereceği eğitimler olmak üzere genellikle spor alanında etkin olan insanlara düşmektedir. İlgili kurumların taraflara vereceği eğitim, sportmenlikte örnek teşkil eden spor insanlarının medyada sergilenmesi, onlara verilecek ödüller genç sporculara örnek teşkil ederek genç sporcuların davranışları olumlu yönde değiştirebilir.

Tüm toplumlarda aynı anlamı barındıran “fair play” kavramı, centilmenlik ile alakalı bir kavramdır (Ay, 2003). Mücadele etmek ve kazanmayı istemek sporda asıl amaç olsa da sporun rekabete dayandığı bir gerçektir. Kazanmanın ahlaki yönünden

bahsedebilmek için fair playi içselleştirmek onu anlamak gerekmektedir (Eitzen, 2006). Kazanmak için etik dışı da olsa her yolu denemek fair play düşüncesine ters düşmektedir. Bir müsabakayı kazanmayı istemek o alanda tek ya da birinci olmayı istemek gayet doğal olmakla beraber, asıl doğru olan fair play düşüncesi içinde bunu başarabilmektir (Godin, 1994). Fair play anlayışı için çok değerli olan hoşgörü, sevgi, saygı, adalet, takım ruhu, eşitlik gibi kavramlar sadece spor alanlarında değil spor alanları dışında da bireylerde oluşturulmalıdır ki bahsedilen kavramlar fair play'in ana felsefesidir (URL-1, 2024).

Bu çalışma; takım sporları ile uğraşan lise düzeyindeki sporcu öğrencilerin bazı demografik özelliklerine göre sportmenlik yönelimlerinin araştırılması için yapılmıştır. Sportmenlik ile ilgili çalışmaların çok fazla olmaması ve bölgesel çalışmalara pek rastlanılmaması bu konu ile ilgili çalışma yapılmasını önemli kılmaktadır. Araştırma alanının çok geniş olması, çalışma konusunun bölgesel olarak pek bulunmaması nedeni ile mevcut çalışma Tunceli ili ile sınırlandırılmıştır. Tunceli ili, takım sporları kapsamında yetersiz, kulüpleşmenin çok olmadığı bir ildir. Bu sebepten ötürü ilde takım sporlarından bahsedildiğinde okul takımları göze batmaktadır. Lise düzeyinde olan öğrenciler hem çocukların oyun, eğlence ve hayal dünyası gibi durumları ile yetişkinlerin artık kazanılmış kişilik özelliklerinin arasında kalmış, eğitimle doğru davranışların şekilleneceği bir çağ olması nedeni ile de lise düzeyindeki sporcu öğrenciler ile çalışılmıştır. İlde nüfusun ve kulüpleşmenin az olması, araştırmanın kapsamını daraltacağından lise düzeyinde okuyan sporcu öğrenciler tercih edilmiştir. Bu durum araştırmanın kapsamının geniş tutulmasını da sağlamıştır. Takım sporu yarışmalarına katılan bugünün sporcu öğrencileri, geleceğin amatör ya da profesyonel sporcuları üzerinde yapılan bu çalışmada hem sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ile ilgili durum tespiti için yapılması hem de karşılaştırma başta olmak üzere ileride yapılacak farklı çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Spor yapan insanların sportmenlik yönelimlerinin artırılması için ilk olarak sportmen davranışları etkileyen etmenlerin iyi bilinmesi gerekmektedir. Yalnız bu konu ile ilgili yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olması konunun önemini arttırmakta ve konuyu etkileyen etmenlerin araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

- Lise düzeyindeki sporcu öğrencilerin takım sporlarına katılımı sportmenlik yönelimlerini pozitif yönde etkiler.
- Sportmenlik yönelimleri lise öğrencilerinde farklılık gösterebilir. Alt sınıf öğrencilerinin yönelimleri, üst sınıf öğrencilerinin yönelimlerinden düşük olabilir. Alt sınıf öğrencileri deneyim kazandıkça kurallara uyma ve sportmenlik anlayışları gelişebilir.
- Sportmenlik yönelimleri, cinsiyet bakımından kültürel ve sosyal gibi etmenlerden etkilenebileceği için farklılık gösterebilir.
- Sportmenlik yönelimleri, sporcu öğrencilerin gittiği okul türüne göre değişkenlik gösterebilir. Spor lisesi öğrencilerinin alana uygun eğitim aldığından, sportmenlik algılarının daha yüksek olması beklenir.
- Sportmenlik yönelimleri, sporcu öğrencilerin tercih ettiği branşa göre değişkenlik gösterebilir. Temas gerektiren sporlar, temas gerektirmeyen sporlara göre daha yüksek çıkabilir.
- Sportmenlik yönelimleri, lisanslı sporcularda daha yüksektir. Lisanslı sporcuların daha fazla turnuvaya katılımları, sportmenlik algılarını geliştirebilir.
- Sportmenlik yönelimleri, sporcu öğrencilerin okul başarı durumlarına göre değişkenlik gösterebilir. Sorumluluk alma ve kurallara uyum, başarılı öğrencilerde daha yüksek çıkabilir.
- Sportmenlik yönelimleri, sporcu öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre değişkenlik gösterebilir. Ekonomik olarak iyi durumda olan öğrencilerin alacakları eğitim ve antrenman deneyimi gibi etkenlerden dolayı daha yüksek olabilir

1.3. Araştırmanın Problem Sorusu

Takım sporlarına katılım, öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini olumlu yönde etkiler. Sporcular, takım ruhu ve iş birliği gerektiren aktiviteler sayesinde daha etik ve sportmen davranışlar sergilerler. Tunceli ilinde lise düzeyinde eğitim gören ve takım sporları müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini belirleyen faktörler nelerdir? Problem sorusunu oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri

- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinde

bulundukları sınıf düzeyine göre farklılık var mıdır?

- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinde cinsiyetlerine göre farklılık var mıdır?
- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri gittikleri okulun türüne göre farklılık gösterir mi?
- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri yaptığı takım sporunun türüne göre farklılık gösterir mi?
- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri okul dışı lisanslı olanların olmayanlara göre farklılık gösterir mi?
- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri okuldaki başarı durumlarına göre farklılık gösterir mi?
- Tunceli ilinde eğitim gören ve okul sporları kapsamında takım sporları branşlarında yarışmaya katılan lise düzeyindeki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ailenin ekonomik durumlarına göre farklılık gösterir mi?

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amaç, Tunceli ilinde okul sporları kapsamında takım sporlarında müsabakaya katılan lise düzeyindeki sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesidir.

1.6. Araştırmanın Önemi

Sportmenlik kavramı ile ilgili çalışmaların yapıldığı ancak yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Yapılan az sayıdaki çalışmaların büyük bir kısmı da ülkemizin geneli göz önüne alınarak yapılmış, bölgesel olarak çalışmalara pek yer verilmemiştir. Türkiye'nin doğusu ve batısı arasında sosyal, ekonomik, coğrafi, beşeri gibi

yönlerden farklılaşmaların olduğu, hatta aynı il içinde farklı mahallelerde bile bu farklılaşmalar gözle görünür durumda olduğu görülmektedir. Sosyal, ekonomik, coğrafi, beşerî gibi yönlerden bakıldığında dezavantajlı iller üzerine yapılan çalışmaların azlığı nedeni ile Tunceli ili temel alınarak bu çalışma yapılmıştır. Tunceli ilinin seçilme nedeninin başında uzun yıllar terör belasından dolayı insanların bırakın spor yapmayı sokağa bile çıkamadığı günlerin yaşandığı bir il olması gelmektedir. Bu da konunun derinlerine inerek irdelenmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Sportmenlik yönelimleri ile ilgili dezavantajlı iller üzerinde yeterli çalışmanın yapılmamış olması bu araştırmanın yapılmasının zeminini hazırlamıştır. Tunceli ilinde yaşayan lise düzeyindeki takım sporları ile ilgilenen sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ile ilgili bilgi vermesi ve bu öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini etkileyebilecek faktörleri belirlemesi açısından yapılan bu çalışma önemlidir. Ayrıca sportmenlik ile ilgili yapılacak çalışmalarda literatüre katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.7. Araştırmanın Varsayımları

- Sporcu öğrencilerin araştırmaya verdikleri cevaplara içten ve yalansız cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği ve demografik bilgi formunun ölçülmek istenen özellikleri doğru ölçtüğü varsayılmıştır.
- Takım sporlarına katılım gösteren öğrencilerden elde edilen bulguların, aynı yaş grubundaki öğrenciler için genellenebileceği varsayılmıştır.

1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Yapılan bu araştırma 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında Tunceli ilinde bulunan lise düzeyindeki sporcu öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Dolayısı ile elde edilen bulguların ilköğretim veya üniversite düzeyinde eğitim gören öğrenciler için genelleştirilmesi mümkün değildir.
- Yapılan bu araştırma 2023-2024 eğitim ve öğretim yılı okul sporları kapsamında takım sporu müsabakalarına katılan sporcu öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Tunceli’de Spor

Tunceli, nüfus özellikleri bakımından ülkemizde nüfusu en az olan Bayburt ilinden sonra gelen en küçük ikinci ildir. 2022 yılında nüfusu 4.951 kişi artarak 89.317 olan il nüfusunu 47.110 kişi ve %52,74 oran ile erkekler oluştururken 42.207 kişi ve %47,26 oran ile kadınlar oluşturmaktadır. Önceki yıllardaki nüfus artış hızını temel alırsak 2024 yılında nüfusun 89.515 kişi olması öngörülmekte ve Tunceli’nin resmi olarak 2024 nüfus bilgilerinin önceki yıllarda olduğu gibi 2025 yılı başlarında açıklanacağı beklenmektedir (URL-2, 2024). Tunceli ilinin nüfusunun az olması spor yapan insanların sayısına da yansımıştır.

Tunceli ili özellikle doğa sporları yapmaya fazlasıyla uygun bir şehrimizdir. Munzur Nehrinde rafting; Uzun Çayır Baraj Gölünde kano, kürek gibi su sporlarına; sarp ve yüksek dağlarında yamaç paraşütü, dağcılık, tırmanma gibi sporlara; Ovacık ilçesindeki Munzur Dağlarında kayak gibi kış sporlarına; zengin doğası ve yürüyüş alanları ile doğa yürüyüşleri ve kampçılık gibi farklı branşlarda yer alan spor faaliyetlerinin yapılmasına uygundur. Doğa sporları haricinde Tunceli’nin merkezi başta olmak üzere ilçelerinde faaliyet gösterilen bireysel ve takım sporları ile de göze çarpmaktadır. Karate, Kick Boks gibi savunma sporlarında ulusal ve uluslararası başarı; hentbol, basketbol, futbol, rafting branşlarında ulusal yarışmalarda katılımcıları vardır.

Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (TGSİM) personelinin çalışma prensipleri, ilin spor ile ilgili olumlu olan imajını her geçen gün daha da arttırıyor. Antrenörlerin herhangi bir yerde zaman kısıtlaması olmadan Tunceli’de yaşayan insanlara, genç-yaşlı, büyük-küçük, kadın-erkek fark etmeksizin spor yaptırırken görmek ilde çok mümkün. Ayrıca Tunceli Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okulların istemeleri halinde okullara antrenör görevlendirmesi yaparak okullara yardımcı olmaları, TGSİM yönetiminin de olumlu tutumlarını gözler önüne sermektedir.

Tunceli’de sporu geliştiren aşamalardan biri de Munzur Üniversitesi bünyesinde 2018/11593 karar numarası ve 25.05.2018 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanarak kurulan Spor Bilimleri Fakültesi’dir. Üniversite Rektörlüğü’nün 28.05.2018’de aldığı karar ile rekreasyon, antrenörlük, spor yöneticiliği ve beden eğitimi ve spor bölümlerinin açılması uygun görülmüş ve 2019/2020 eğitim-öğretim yılının başında spor yöneticiliği ve beden eğitimi ve spor bölümlerine aldığı 120 öğrenci ile eğitim-öğretim hayatına başlamıştır

(URL-3, 2024). Fakültenin kurulması ile diğer illerden gelen sporcular, ilde gerçekleştirilen spor faaliyetlerinin gelişimine katkı sağlamıştır.

Spor ile ilgili olumlu tutum gösteren ve bu konuda oldukça hassas olan Tunceli'deki insanlar, sporu meslek olarak görme konusuna geldiklerinde iş tamamen değişmektedir. Liseye geçiş döneminde spor lisesi Tunceli'de yeterli ilgiyi görmemektedir. Bu durum beden eğitimi öğretmenliği, spor yöneticiliği, antrenörlük veya rekreasyon gibi beden eğitimi alanında lisans düzeyinde eğitim veren üniversitelere tercih ve yönlendirme konusunda da kendini göstermektedir.

TGSİM'ye ait spor tesisleri ve bu tesisleri kullanan insanların sayısına bakıldığında nispeten yeterli görünmesine karşın il merkezinde yer alan tesis sayısı yetersiz kalmaktadır. İl merkezinde sadece bir tane kapalı spor salonu ve bir tane de futbol sahası bulunmaktadır. Kapalı spor salonunda iki, hatta bazen üç antrenör aynı anda çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum futbol sahası için de geçerlidir. Futbol sahasını kullanmak isteyen vatandaşların antrenman saatleri dışında sahayı kullanmalarına izin verilmektedir. Belirlenen bu saatlerde -özellikle kış aylarında- sahayı kullanmak isteyenler açısından saha kullanımı pek de mümkün görünmüyor. TGSİM bünyesinde görevli antrenörler tesislerin yetersiz olmasından oldukça rahatsızlar. İl merkezinde spor salonunda çalışmalarını sürdürmek isteyen antrenörler, standartları taşımadığı halde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki az sayıda olan spor salonlarını kullanmaktadırlar. TGSİM' e ait spor alanları aşağıdaki Tablo 2.1' de verildiği gibidir.

Tablo 2.1. Tunceli Gençlik Spor İl Müdürlüğü Bünyesinde Faaliyet Gösteren Spor Tesisleri

Sıra No	İlçe	Yılı	Tesis Adı	Tesis Türü	Alt Tesis Türü
1	ÇEMİŞGEZEK	01.01.2019	Çemişgezek Kamp Eğitim Merkezi	Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi	Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi yatak kapasitesi 50 kişilik
2	ÇEMİŞGEZEK	08.08.2011	Çemişgezek Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 150
3	ÇEMİŞGEZEK	23.10.2015	Çemişgezek Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonu
4	HOZAT	13.08.2021	Tunceli Hozat 12x6 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz kulvar sayısı 2
5	HOZAT	26.12.2013	Hozat Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 150
6	HOZAT	15.11.2013	Hozat Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 250
7	MAZGİRT	07.01.2014	Mazgirt Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 250
8	TUNCELİ	08.09.1990	Atatürk Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 1200

9	TUNCELİ	14.10.2013	Atatürk Stadı	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 2300
10	TUNCELİ	31.12.2015	Burmageçit Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 60X80 - sentetik - seyircisi 336
11	TUNCELİ	12.08.2016	Yarı Olimpik Kapalı Yüzme Havuzu	Havuz	Kapalı Havuz kulvar sayısı 6
12	TUNCELİ	12.09.2002	Yunus Emre Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi Spor Salonsuz	Gençlik Merkezi
13	TUNCELİ	16.09.2014	Tunceli Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi Spor Salonsuz	Gençlik Merkezi
14	NAZİMİYE	29.08.2008	Nazımiye Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 150
15	NAZİMİYE	08.08.2013	Nazımiye Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası
16	OVACIK	31.08.2022	Tunceli Ovacık 12*6 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz
17	OVACIK	26.12.2013	Ovacık Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 480
18	OVACIK	20.11.2015	Ovacık Kayak Tesisi	Kış Sporları	Kayak/Board/Kızak Pistleri
19	OVACIK	08.09.2008	Ovacık Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 500
20	OVACIK	07.12.2021	Tunceli Ovacık Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi Spor Salonsuz	Gençlik Merkezi
21	PERTEK	15.10.2015	Pertek Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 500
22	PERTEK	02.12.2014	Pertek Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 60X90 - sentetik - seyircisi 480
23	PERTEK	10.02.2022	Pertek Su Sporları Merkezi ve Kayıkane	Su Sporları Tesisleri	Kano
24	PERTEK	13.08.2021	Tunceli Pertek 16x8 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz kulvar sayısı 3
25	PERTEK	15.10.2015	Pertek Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi Spor Salonlu	Gençlik Merkezi
26	PÜLÜMÜR	19.08.2015	Pülümür Toprak Yüzeyle Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası
27	PÜLÜMÜR	07.08.2013	Pülümür Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu

2.2.Spor

Sporun tarihi insan tarihi ile neredeyse aynıdır. En ilkel kavimlerde bile insanlar bedenlerini geliştirebilmek için özel çalışmalar yapmışlardır. Tarih öncesi zamanlarda savaş eğitimi için olan spor; 1800’lü yıllarda programlı olarak eğitim çalışmaları ile başlamıştır. 1900’lü yıllarda ise ülkeler için propaganda ve barış aracına dönüşerek hızlı bir ivme göstermiş ve gelişmeye başlamıştır (Yalçın ve Kazak,2020). İnsanlar hayatta kalmak için bedenlerini sürekli geliştirmek zorundaydılar. Önceleri beslenme ihtiyacı için avcılık ve toplayıcılık, sonraları yerleşik hayata geçtiklerinde hâkimiyet mücadelesi ile savaş için

ve en son olarak da yarışma ve mücadele için bugünkü adı ile spor faaliyetleri yapılmıştır. İnsanlar kendi zamanlarına göre çağdaşlaşmaya başladıktan sonra spor hep farklılaşmıştır. Zenginlerin eğlencesi olan spor zamanla tüm topluma yayılarak herkesin yaptığı normal sayılabilecek faaliyetler şeklini almıştır (Özen, 2012). Bireysel olarak psikolojik doyum sağlama özelliği olsa da spor, günümüzde sosyal ve ekonomik yönden de çok etkilidir. Ulusal yarışmalarda doyum sağlama uluslararası yarışmalarda devletlerin gücü olmaktadır. Kısacası sporun ortaya çıkışı insan ile birlikte olmuş; insanların beslenme, güvenlik, koruma ve korunma endişeleri ile olmuştur (Güven, 1999).

Spor kelimesi, İngiltere Aristolarının konuşma dillinden türemiştir. Boş zamanın değerlendirilmesi için eğlence sağlayan, beden ve kafanın gelişimi için yapılan hareketlerdir. Ayırmak, dağıtmak anlamı taşıyan “disportare” ya da “deportare” kelimelerinden oluşmuştur. 19. yüzyıldan itibaren ise tüm dünyada bu günkü adı ile bilinen spor kelimesi kullanılmıştır. Spor faaliyetlerinin ilk kez Mezopotamya, Mısır ve Anadolu’da görüldüğü, sonraları ise -yine bugünkü Anadolu, İtalya, Ege Adaları ve Yunanistan’ın da bulunduğu- Antik Yunan Medeniyeti diye adlandırılan bölgede yayılmıştır. Bugün de olduğu gibi içinde bulundukları toplumun devamlılığını sağlamak için geliştirilen yolların yanında, o günkü şartlarda savaşıacak genç insanlara ihtiyaç vardı. Gençleri savaşa hazırlamak, bedenlerini ve zihinlerini zinde tutmak, psikolojik olarak kendilerini hazırlamak çok önemli görüldüğünden, bu gençlere eğitimler verilmiş ve aldıkları eğitimleri sergileyebilecekleri Gymnasium, Palaistra, Stadyum gibi spor alanları yapmışlardır. Türklerde ise bedeni terbiye etme ve spora olan bakış; yaşanan göç, değiştirilen din, savaş gibi önemli görülen toplumsal olay ve olgular gibi etkenlere bağlı değişim göstermiştir. Bu şekilde değerlendirilen Türklerde Spor tarihte İslamiyet’ten Önce, İslamiyet, Osmanlı, Osmanlıda Tanzimat ve Türkiye Cumhuriyeti dönemi olarak tarih konuları ile paralel ele alınmıştır (Yalçın ve Kazak,2020).

Sporun bazı tanımları şöyledir:

Spor; kazanma, muktedir olma, yenme, alanında en iyi olma gibi insanın egosunu tatmin etmeyi amaçlamış, kuralların belli olduğu, özünde rekabet olan, sosyalleştiren, fiziksel, ruhsal ve zihinsel faaliyetlerin içinde olduğu bütünleştirici etkinliklerdir (Şahin, 2006). Spor, kişilerin zihinsel ve fiziksel özelliklerini geliştirmeye yardımcı olan rekabete dayalı fiziksel aktiviteler bütünüdür. Bireyler -ister takım ister bireysel olsun- yaptıkları spor dalındaki potansiyellerini geliştirerek başarılarını arttırmayı hedeflerler (Şahinler, 2019). Spor, takım olarak ya da bireysel olarak icra edilen, kendine özgü kurallar

çerçevesinde yer alan rekabet ortamında fiziksel ve zihinsel gelişimi destekleyen eğitsel, öğretici, eğlendirici özellikleri barındıran faaliyetlerdir (Karaküçük, 1995).

İnsana yönelik sosyal, psikolojik, ekonomik, kültürel gibi değişkenleri bir bütün olarak ele almak mümkündür. İnsanın becerileri, bilgileri, yetenekleri artırılarak çevreye uyumu daha kolay sağlanabilir. Toplumsal, ruhsal, fiziksel yapısını sağlıklı hale getirmek, kişiliğini geliştirmek, zorluklar karşısında savaşıma gücü ve kudretini geliştirmek bazı kurallar ölçüsünde yarışma, haz alma, heyecan yaşama, içinde bulunduğu yarışmayı kazanma gibi amaçlarla yapılan faaliyetler spor olarak tanımlanır (Şeker, 2020). Spor, beden, zihin ve ruhsal sağlığı ve kişinin sosyalleşmesini destekleyerek bireyin çok yönlü gelişmesine yardımcı olur. Bilgisini, becerisini, yeteneklerini, sosyal ortamlara uyumunu geliştirir. Var olan kurallar çerçevesinde yarışmak, yapılan yarışmaların galibi olmak için yapılan aktivitelerdir.

Farklı türdeki sporlar bireysel veya takım, açık alan yâda kapalı alan, materyal kullanılan yâda materyal kullanılmadan yapılan aktivitelerde belirli olan bazı kurallara uymayı gerektirir. Spor; sayı, metre, zaman ya da ağırlık gibi birimlerle değerlendirilen, psikolojik ve/veya fiziksel eylemleri destekleyerek başarıya hazzını üst seviyelere çıkaran faaliyetlerdir ve disiplinli çalışmayı ilke edinmiştir. Eğitim ve öğretim özelliği barındıran, eğlenceli psiko-motor etkinliklerin bileşkesidir. Spor fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak üst seviyede doyum getirdiğinden, işten, aileden, yaptığı diğer etkinliklerden artan zamanlarının, olumlu yönde artan hayat standartlarını daha da arttırmak için özellikle sanayisi ile gelişmiş toplumların hayat tarzlarındaki önemli olan kısımlarından biridir (Kat, 2009).

Tüm bu tanımlar doğrultusunda insanın tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar insan ile birlikte olan sporun kabul görmüş olan evrensel bir tanımı olmadığı ve sporun sadece bedenen yapılan aktivitelerden ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Sporun sosyal ve ekonomik yönleri de vardır. Spor diye kabul gören aktivitelerde ortak unsurlardan söz etmek mümkündür. Öncelikle sporun belirli olan kuralları vardır, rekabet ve mücadele içerir, haz doyumunu sağlar, bir bütün olarak kendini gösterir. Şöyle ki toplu ya da bireysel halde genel olarak müsabakalarda gerçekleştirilen güç harcama faaliyetleri eğlenme için yapılır. Belirli kurallara, prensiplere dayanan düzenli, disiplinli bir çalışma, güç ve emek harcama gerektiren bedensel hareketler bütünüdür (Zorba ve ark., 2006).

2.2.1. Sporun amaçları

Spor, bireyin beden ve ruh sağılığı üzerinde olumlu etki sağlar. Sahip olduğu bilgiyi, yeteneklerini destekleyerek çevresi ile olan ilişkisini olumlu yönde geliştirmek, kişilik gelişimine ve karakter gelişimine fayda sağlamak, toplumsal ya da toplumlar arası kaynaşmayı arttırmak, belirlenmiş ilkeler çerçevesinde rekabete dayalı yarışma, yarışmada üstün gelme, heyecan duyma, başarıma doğrultusunda yapılan iş ve eylemlerdir (Yalçın, 2006).

Spor yapan kişilerin spor yaptıkları alanları göz önüne aldığımızda spor, sosyal bir yapının içinde kabul görme bir grubun üyesi olma gibi sosyal olguları da içermektedir. Bu durum kişiler için bedenlerini geliştirme zihinsel ve ruhsal yönden rahatlama gibi sporun olağan durumlarına ek olarak, bulunduğu ortamların etkisiyle spor, sosyal yönden de bireylere doyum sağlar. Spor yapan kişilerin bedensel sağlıklarına önem vermesi, zararlı alışkanlıkların kazanılmasını da engeller. Nasıl ki suçluların ortamlarında yaşayanlar ile onlarla vakit geçirenlerin suçlu olma olasılıkları yüksekse, spor yapan bireylerin ortamlarında yaşayanlar da spor ile vakit geçirerek toplumun istediği gibi sağlıklı, sosyal, kendilerine ve çevresine zarar getirmeyen, bilakis topluma fayda sağlayan bireyler olma olasılığı vardır. Özellikle gençlerin çevrelerinde bulunan olumsuzluklardan uzak kalması spor ile mümkündür. Sporun bedensel, kas, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak temel amaçları olduğu söylenebilir (Boztepe, 2024). Spor çok yönlü gelişim sağlar ve birçok bilimle içli dışlıdır ve bu bilimlere çokça faydası vardır. Ekonomik, sosyolojik, fizyolojik, psikolojik, medyatik gibi birçok alanda karşımıza spor çıkmaktadır (Erçiş, 2012). Spor kişilerin fiziksel, moral ve isteklendirme, zihinsel ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlayan, karakter ve kişilik özellikleri kazandırıp bu yönlerini güçlendiren bir olgudur (Yetim, 2006).

Sporun amaçlarına bakılınca fiziki, motor (sinir-kas), zihinsel ve sosyal gelişim olmak üzere, bu amaçları dört grupta toplayabiliriz. Fiziki gelişim yönünden sporun amacı, birey bedeninin verimliliğini arttırmayı, sağlıklı olmayı ifade eder. Motor (Sinir-Kas) gelişimi yönünden sporun amacı yine en çok etkiyi spor hareketleri sağlamaktadır. Zihinsel gelişim yönünden amacı bilgi ve anlayış anahtar kelimelerdir. Fiziksel etkinlikler içinde yer alan kural, taktik, çeşitli spor aktivitelerinin metotları, sağlıklı olma gibi unsurların öğrenilmesi ile ilgilidir. Zihinsel gelişimde önemli olan bireylerin bilgi, kavrama, düzeyleri aracılığıyla bireylerin yorum yapma, bir olayı ya da olguyu değerlendirme, karar alma, düşünme gibi yetenekleri gelişir. Sosyal gelişim yönünden

amacı ise birey ve toplum için önem arz eder. Sportif etkinlikler sayesinde bireyin sosyal çevre kazanması, bir gurubun üyesi olabilmesi, takdir kazanması en önemlisi kendini gerçekleştirmesi mümkündür (İmamoğlu, 1992). Bireyde; zihinsel, fiziksel, ruhsal yönden sağlıklı olmak, güçlü karakterli ve yaşadığı toplumdaki olumlu etkisi sporun amacına hizmet eder. Bunu gerçekleştirmek için antrenör, sporcu, taraftar öğelerinin tamamında sporun etik kurallarına uymaları beklenmektedir (Pehlivan, 2004).

2.2.2. Sporun önemi

Spor yapmayı tercih eden insanlar için hangi alan seçilirse seçilsin amacı ne olursa olsun birey ve toplum için etkisi çok büyüktür. Spor, sağladığı sayısız faydalar bakımından çok önemlidir. Kişi kendisi ve çevresi ile bir bütün olduğu düşünüldüğünde bedensel, zihinsel ve sosyal yönden özellikle önem taşır. Bedensel yönden sağlıklı bir vücut kompozisyonu sağlar kas ve kemikler güçlenir, kilo kontrolü ve buna bağlı hastalıkların oluşma riski azalır, dolaşım ve sinir sistemine katkı sağlar, kalp sağlığını korur, bağışıklığı güçlendirir ve hastalanma riskini en aza indirir. Ayrıca bir eğitim aracı olan sporda davranış değişikliği süreci de vardır.

Kötü alışkanlıkları olan bir birey sporun gerekliliklerini yerine getirdiğinde o kötü alışkanlığından ya da ortamından kendini korur ve olumlu yönde davranış değiştirir. Olumlu yönde olan değişimin boyutu ne olursa olsun toplumun üzerinde bıraktığı etki asıl olandır (Ünal ve Ekici, 2008). Zihinsel yönden olumlu tutum geliştirdiği için zihinsel sağlık açısından da oldukça önemlidir. Ruhsal açıdan spor yapan bireyler kendilerini daha iyi hisseder, stresin olumsuz etkilerini azaltır. Spor zihinsel dayanıklılığı arttırarak zor durumlar ile baş edebilmesine katkı sağlar. Sosyal yönden de büyük önemi olan spora bu yönden bakacak olursak toplumun kurallarına uyma özelliklerini geliştirir. İçinde bulunduğu takımın, gurubun içinde olması aidiyet duygusunu geliştirir. Grupla hareket etme, bir amaç uğruna birlikte çalışma, birlikte kazanma, birlikte kaybetme gibi duyguları içinde bulunduğu grup ile birlikte yaşar. Sosyal bir canlı olan insanın yalnız kalmamasını sağlar. Bireyi sosyal bir birey yapar.

Asıl amacı sporu bir ekonomi kapısı gibi görenlerin dışında amatör spor yapan sporcular ve toplumdaki diğer bireylerin spordan beklentileri para kazanmanın dışında olduğu için farklı beklentileri vardır. Sosyalleşmek, eğlenmek, mutlu olmak, sağlıklı olmak, stressiz bir yaşantının içine girmek, gençliğini korumak, yeni arkadaşlıklar kurmak, hiç yapmadığı aktiviteleri deneyimlemek, kilo vermek ya da kilosunu muhafaza etmek,

kendilerini gerçekleştirmeye çalışmak, özgüven gibi maddiyatın dışında farklı beklentileri vardır (Müftüoğlu ve İnal; 2003).

Her ülkenin geleceği olan toplumun gençleri spora çok farklı anlamlar yüklerler. Öncelikle kendini tanımaya, sonrasında içinde yaşadığı toplumu özümsemeye çalışan gençler kötü alışkanlıklardan uzak durmayı alışkanlık haline getirmelerinde, sporun önemi çok belirgindir. Spor; fazlaca olan enerjilerini biraz da olsa atabilmelerini, kendilerini rahatlatabilmelerini, olumlu yönde gelişimlerini devam ettirebilmelerini ve gençliğin verdiği sürekli hareketlilik halini olumlu bir biçimde kullanabilmelerini sağlar. Bireyler sportif faaliyetlere katıldıklarında fiziksel olarak güçlenirler ve bu da kendine olan güveni arttırır. Duygusal olarak sevinme ve üzülmeye duygularını, başarı ve kaybetme duygularını ve bunları kabul etmeyi öğrenirler. Toplumsal olarak kendi kültürlerini daha iyi tanırlar ve içinde yaşadıkları toplumun örf ve adetlerini bilirler ve bunu uygularlar. Bir gruba olan aidiyet duygusu gelişir ve toplumun koyduğu kurallara uyma eğilimindedirler. Yaşadıkları toplumdaki bireylere saygı ve sevgi çerçevesinde davranırlar (Üstündağ ve ark., 2011).

2.2.3. Sporun sınıflandırılması

Sporların sınıflandırılması önemlidir. Çünkü yapılacak antrenman planı ve programı, yaralanmaların ve sporcu kazalarının önlenmesi için alınacak tedbirler, performanslardaki fiziki ve psikolojik artırım, spor politikalarındaki etkileri gibi ölçütleri olumlu yönde etkiler. Sporun bu şekilde sınıflandırmalara tabi tutulması sporun çok karmaşık olan yapısının çok yönlü olarak anlamamızı ve değerlendirmemizi sağlar. Sonuçta da doğru sporu seçtiğinde birey hem bireysel gelişimini hem de sosyal yaşamını olumlu yönde etkiler. Kişiler spor yaparken kendilerine farklı amaçlar belirlerler. Bunlar fiziksel özelliklerini geliştirme, ruhsal olarak rahatlama, zihni dinç tutma, sosyal olma ve toplumlaşma gibi amaçlardır. Bu amaçlar sağlıklı olma, toplumsallaşma gibi farklı açılardan kişide kendine yer bulur (Söğüt, 2025). Bu bağlamda sporu farklı birçok boyuta göre sınıflandırmak mümkündür. Fiziksel özellikler, sporu icra edenlerin sayısı, sosyal etkileri, yapılan hareketin türleri, yaş grupları, cinsiyet gibi.

2.2.3.1. Bireysel sporlar

Sporcunun girdiği yarışmada destek alabileceği birisinin olmadığı, yarışma alanında tek başına, başka birisi ya da birileri ile mücadele ettiği spor sınıflamasıdır. Bu spor sınıflamasında amaç bire bir de yarıştığı rakip ya da rakiplerden daha iyi performans

sergilemesidir (Baser, 1998). Bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların başarılarının tek ölçütü kendi yaptıkları antrenman ve sahip oldukları beceri ile alakalıdır yani kendisinin bu beceri ve antrenmandan aldıklarının ne kadarını müsabakaya aktardığı ile ilgilidir (Nixdorf ve ark.,2016).

Takım sporları ile karşılaştırıldığında psikolojik ve fiziksel becerilerin üst düzeyde olması gerekmektedir. Sporcuların hazırlık dönemlerindeki antrenmanlarını tek başlarına yapmakta bu süreçte konsantre becerisi ile zihinsel becerilerini geliştirme fırsatı bulurlar. Bu tür sporlarda faaliyet gösteren bireylerin gelişimi sosyalite konusunda sınırlı kalırken sorumluluk alma duyguları ve özgüvenleri artış gösterir (Pluhar ve ark. 2019). Bireyin kendi performansına baktığında, başarmanın ya da başaramamanın kendisine doğrudan bağlı olduğu görülür. Yaptığı ya da yapacağı antrenman, beslenme ve dinlenme planı kendi fiziksel gücüne, yaptığı spora göre özelleştirilir. Bireysel sporlar ile uğraşanlar güçlü adalelere sahip olma, esneklikleri ile ilgili artış gibi fiziksel sağlıkları ile ilgili, streslerini yönetebilme, disiplin, kararlı olma gibi psikolojik sağlıkları ile ilgili, problemleri zorlanmadan ve hızlıca çözme, zamanlarını etkin bir şekilde yönetme gibi bireysel gelişimleri ile ilgili faydaları vardır.

Çağdaş yaşamın getirdiği hareketsiz toplumlarda, sağlıklarını korumak, genç kalmak, bedenlerini güçlendirmek gibi nedenlerle hareketsizliklerine bir son vermek isteyen bireyler, bireysel sporlara yönelmektedirler. İnsanlar bireysel sporlara katılım için seçtiği dallarda ekonomik ve sosyal durumları ile örtüşen bireysel sporları tercih ettikleri ve bu seçimlerinin sonucunda sağlıklı olma, aktif olma ve bulunduğu toplum içinde yer edindikleri görülmektedir (Seydioğlu, 2017).

Bireysel Sporları çeşitlendirecek olursak, atma, atlama, koşu gibi alanların olduğu atletizm; kelebek, sırt üstü, kurbağalama, serbest tekniklerinin kullanıldığı yüzme; raketle oynanan squash, badminton, tenis, masa tenisi gibi raket sporları; karate, tekvando, kick boks, boks gibi savunma sporları örnek verilebilir. Bireysel sporların fiziksel ve psikolojik sağlık için önemli olduğu bir gerçektir. Yapılan bu sporlar bir yandan bireysel gelişime diğer yandan mutlu olma, haz alma gibi psikolojik değişime katkı sağlar.

2.2.3.2. Takım sporları

Takım sporları, ortak amaç için birden fazla kişinin yarıştığı spor türüdür. İki veya daha fazla bireyin belirlenmiş kurallar çerçevesinde ve bir rakip takım ile yaptığı müsabakalardır. Takımlar; müsabakalara, karşılaşmalara veya yarışmalara katılım

sağlamak amacıyla oluşturulmuş grup, ekip veya sporcu topluluklarıdır (Şahin, 2006).

İlk zamanlardan günümüze değişim ve gelişim göstererek uzanan spor, takım sporu bakımından düşünüldüğünde 1950 yılından sonra tüm dünyada insanları etkilemiş, özellikle medyanın da etkisiyle yaşadığımız zamanda çok popüler olmuştur. Takım sporlarında yalnızca fiziksel yetenek kullanılmaz. Fiziksel yetenekle beraber koordinasyon, takım ile uyum, takım arkadaşları ve çalıştırıcı ile iletişim, takım ile birlikte çalışma ve strateji de kullanılır. Takım sporlarında müsabakayı kazanma ya da kaybetme bireysel sporlarda olduğu gibi bireye değil takıma mal olur. Bu durum sporcular üzerindeki psikolojik baskıyı takıma dağıtır ve oyuncularındaki kaygı ve stres bireysel sporlardaki gibi aşırı olmaz. Takım sporlarından hangi alan olursa olsun o alan ile ilgili teknik bilgilerin yanında taktik bilgi ve strateji de oldukça önemlidir. Grupla çalışma, yardımlaşma, başarılı olma ya da başarısızlığı grup üyeleriyle paylaşabilme gibi durumlar ön plandadır (Özcan ve Yıldırım, 2011).

Takım sporlarında strateji, teknik ve taktik en önemli etkindir. Takımdaki tüm sporcuların bu çalışmaları fazlaca yapması gerekmektedir. Takım sporları icra eden oyuncuların bedensel ve zihinsel dayanıklılığa ayrı ayrı ihtiyaçları vardır. Oyun içinde yardımlaşma ve takım arkadaşının potansiyelini önceden kestirebilme çok önemlidir (Sürek, 2021). Takım sporu yapanların bedensel, zihinsel, psikolojik özellikleri, teknik, taktik, strateji bilgisi, tecrübesi gibi özellikleri takımın başarı sağlayabilmesinin ölçütleri olabilmektedir (Gökdemir ve ark., 2009). Sporcuların alanları ile ilgili strateji, teknik ve taktik bilgisinin olması demek başarının geleceği anlamına gelmez. Bunun yanında alan ile ilgili hareket özellikleri, kondisyonları da olması gerekir (Koç ve Pehlivan, 1996, 1997). Takım sporlarında takımdaki tüm oyuncuların görevlerini layıkıyla yerine getirmeleri başarıyı beraberinde getirir. Her sporcuda kazanma inancı ve azmi olmalıdır. Unutulmamalıdır ki yapılan hesap ve planlamaları elde etmek hemen olmaz zaman alabilir (Kabamba ve Bailey, 2011).

Takım sporlarına katılan sporcuların vücutlarındaki yağ veya kas kütleleri dayanıklılık veya kuvvet gerektiren alanlarda yer alan sporculardaki gibi olması beklenmez. Yalnız müsabakalarda yağ yüzdesi düşük olan sporcularda performans ve hareketliliğe katkısı vardır (Eskici, 2015). Takım sporlarının kas kütlesini arttırması, güçlü bir sağlık, kilo kontrolü gibi etkenlerle fiziksel sağlığı ve özgüveni geliştirme, stresi azaltma gibi etkenler psikolojik sağlığı koruması sağladığı fayda olarak görülebilir. Bunun haricinde planlama yapabilme, hızlı, etkili ve doğru karar alabilme, problem çözme gibi

etkenler bilişsel becerilerini geliştirme ve iletişim kurabilme, bir takımla dayanışma içinde olabilme, duygudaşlık kurabilme gibi etkenler sosyal becerilerini geliştirerek bireye fayda sağlar.

Takım sporları yalnız fiziksel sağlık ile ilgili olmayıp ruhsal, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi de fazlasıyla destekler. İnsanlarda liderlik özelliklerini, grup için sorumluluk almayı, içinde bulunduğu gruba ya da topluma uyum sağlamayı desteklemesi bakımından takım sporları oldukça önemlidir.

Bireysel spor olarak kabul edilen bazı branşlarda sporcu sayısı arttırılarak takım halinde yarışmalar yapılabilmektedir. Bunlar çiftler tenisi, masa tenisi, badminton, atletizm gibi sporlardır. Takım sporlarının özünde yapılan sporun özellikleri, yapılış biçimleri de göz önünde bulundurularak farklı takımların birbirleri ile mücadele edip yapılan yarışma ya da müsabakaları kazanmak veya en iyi dereceyi almak hedeflenmektedir (Kat, 2009).

2.3.Sportmenlik

Genelde dünya ülkelerinin sıkça kullandığı “fair play” kelimesi İngilizce bir kelimedir ve “centilmenlik” anlamına gelmektedir. Bu kavramların yerine ülkemizde sıklıkla “sportmenlik” kavramı kullanılmaktadır (Pehlivan, 2004). Sportmenlik denilince ilk akla gelen, oynanan bir oyunun kurallarına uyma olarak görünse de bunun ötesinde; rakibe saygı gösterme, oyunda adil olma, doğru sayılan davranışlar sergileme, kaybetmeyi bile olgunlukla karşılama gibi davranışlardır. Sportmenlik sadece spora özgü bir kavram olmayıp insanın bulunduğu her alanda olması gereken özellikleri barındırdığından aynı zamanda insanidir. İnsanlara ve haklarına saygı gösterme, dürüstlük, adalet, etikten ödün vermeyen, rakip takım ya da kendi takımı, kendisi veya rakibi fark etmeksizin haksız bir durum sonucunda kazanma veya kaybetmeyi reddeden ahlaki olmama durumu ile ilgili bir kavramdır (Tel, 2014). Sportmenlik; bencilliği reddeden, iyimser, saygılı, ağırbaşlı, paylaşmayı bilen, etik dışı davranmayan kişilerin özelliğini taşımaktadır. Kurallara isteyerek uyarak kazanabileceğini düşünmek, yarışlığı kişilere karşı iyi niyet, dürüstlük, saygı ile davranmak olarak açıklanabilir (Elik, 2017). Sportmenliğin iki çeşidi vardır: Bunlardan ilki, formal sportmenlik burada her ne koşulda olunursa olunsun oyun ya da yarışmanın yazılı olan tüm ilke ve kurallarına tamamı ile uymaktır (Erdemli, 1996). İkincisi ise, informal sportmenliktir. Burada ise yazılı olmayan örf, adet, sosyal normlara uygun davranış gösterme biçimidir. Haksızlığın olmadığı eşit şartlarda yarışın yapılabileceği bir müsabaka ortamını istemesi, müsabaka sırasında hakemin rakibine karşı yanlışı vermiş bir

kararını işine gelmese dahi düzeltmeye çalışması, hakem kararına saygı göstermesi sayılabilir (Aracı, 1999). Sportmenlik, müsabaka, yarışma ya da oyun öncesi, sırası ve sonrasında olumlu tutum ve davranışların sergilenmesi, bu tutum ve davranışların yaşam tarzı haline getirilmesidir. Böylece dürüst, güvenilir olmak gerektiğini ortaya koymaktadır (Yıldıran, 2005).

Sportmenliğin olmazsa olmaz özellikleri vardır. Bunların en önemlisi oyun için belirlenmiş kurallara harfiyen uymadır. Rakibi düşmanmış gibi değil oyununda olması gereken olarak görüp ona saygı göstermedir. Şans faktörünü önemseyip adil değildir. Kazanmanın olduğu kadar kaybetmenin de olabileceğini bilip kaybetmeyi olgunlukla karşılamadır ve sportmenlik oyun esnasında yaşanabilecek kendinden, rakipten veya oyun alanından kaynaklı olumsuzlukların olabileceğinin farkında olup bu durumlara karşı hoşgörülü değildir. Spor tanımlanırken öncelikle sporun kişiye fiziksel katkılarından bahsedilir. Bunun yanında kişinin sosyalleşmesi ve sporun topluma katkılarında da bahsedilmektedir. Bu şekilde düşünüldüğünde de kişinin fiziksel özelliklerinin yanında insan ilişkilerini destekler sosyal yapı içinde toplulukların gücünü arttıran bir işleve sahip olduğu anlaşılmaktadır (Çiçekay, 2025). Bu durum sportmenlik kavramını destekler nitelikte olduğu düşünülebilir. Şöyle ki kendini geliştiren toplumlar ahlaki yönden sportmence davranmayı bilen toplumlarda kendini gösterir. Sportmenlik sadece profesyonel sporcular için olmayıp içerdiği dürüst olma, saygılı davranma, adaletli olma, olgun davranma gibi etik özellikleri taşıdığından herkes için geçerlidir. Etiğe spor açısından baktığımızda, sadece sporcu üzerinde bakmayıp sporun içinde olan tüm boyutlara odaklanır. İçinde bulunan toplumun sosyolojik ve psikolojik özelliklerini içine alır. Bulunulan bölgenin spor anlayışı, ahlaki değerleri üzerinde etkisi tartışılmaz (Dever, 2015). İçinde yaşadığı toplumdaki bireylere saygılı davranma, onlarla iş birliği yapabilme, takım çalışmaları yapılacaksa uyum sağlama, trafik kurallarına uyma, konulmuş kurallara uyma gibi insan hayatına etkileri vardır. Sportmenliğin spor eylemleri sırası ve sonrasında sosyal, toplumsal ve ahlaki değer ve kurallarla yakın ilişki içinde olduğu örnek olacak davranışlar bütünü olduğu söylenebilir (Gencheva ve ark., 2017). Sportmenliği toplumda yayılmasında en büyük etkenlerden biri çocukluktan bunun eğitimi vermektir. Çocukluk yaşlarından başlayarak etkinlikler, oyunlar yoluyla sportmenlik değeri kazandırılabilir. Medyanın gelişmişliğinden yola çıkacak olursak alanında etkin olan sporcular, sanatçılar iyi birer rol model olabilmektedir. Bu insanların kitleleri etkileme gücünün olduğu yok sayılamaz çocuklarımızı, gençlerimizi etkileyebilecek alanında etkin insanların medya

aracılığı ile her eve ulaşarak ahlaklı olma özelliklerini topluma yaydıklarında bunun olumlu sonuçlarından biri olan sportmenliğin toplumda yayılmasının önünü açabilirler.

Sözlük anlamına bakıldığında sportmenlik sporcu olma, spor için gerekli olan erdeme, değerlere sahip olma şeklinde tanımlanmıştır (URL-4, 2024). Ancak tanımın yetersizliği sportmenliğin içerdiği anlamlara bakıldığında daha iyi anlaşılmaktadır. Sportmenlik sadece spor yaparken ya da saha içinde yapılacak davranışların ötesinde tüm yaşantıyı ilgilendiren bir durumdan çok kişilerin fiziksel, zihinsel sağlığını olumlu yönde etkilemesi, sosyal yönden kişiyi zenginleştirmesi ve iyi insanlardan oluşan iyi toplumların oluşturulması gibi zincirleme bir durumdur. Sportmenlik evrensel bir kavram olmasına karşın kültürler arasında küçük farklılıkları olabilir. Spor dışında kalan hayatın da bir parçası olan sportmenlik, saygının, bir dürüstlüğü, olgunluğun, eşitliğin, anlayışın sembolüdür (Ekinci 2018). Ahlaki olarak kabul görebilir eylem ve tutumlardır (Cremades ve Tashman, 2014). Vatansever, ahlaki değerlerinden taviz vermeyen, insanlığa fayda sağlamadır (Konter 2006).

Sportmenlik, mizah anlayışı olan cana yakın ve alçak gönüllü olan, cömert, fedakâr, şefkatli karakter özelliğine sahiplik ile ilgilidir (Arnold, 1984). Sportmenlik, herhangi bir spor dalında kadın, erkek, çocuk, genç ya da yaşlı her seviyede adil bir oyun oynamak, oyununda dürüst olmak, rakibinin onurunu zedeleyecek hareket ve davranışlardan uzak durmak olarak görülen ahlaki değerlerdir. Oynadığı oyunun kurallarına isteyerek uyma, oyunda mümkün olduğunca adil olma, oynadığı oyunun kazananı olmaktan çok oyunu oynamaktan zevk alma kaybedince karşı tarafı tebrik edebilmektir (Pehlivan 2004). Başarılı olma, zafer kazanma, oynadığı oyunu içselleştirme ve oyunda rekabetin oluşması ile oyunda bir anlamsızlık görmedir (Feezell, 1986). Sportmenlik sporun içinde olan bir kavram olmasına karşın insanı ve insan haklarını benimsemiş, adil, dürüst, haksızca kazanılabilecek bir müsabakayı istemeyen etik değerlerdir (Tel, 2014). Bir müsabakada sporcuların davranışlarına yansıyan kibar olma, samimi olma, cesaretli olma gibi özellikleri göstermektir (Koç, 2013). Sportmenlik kavramının içinde bulunan taraf tutmama, karşısındaki kim, ne olursa olsun saygı gösterme, adaletten ve dürüstlükten şaşmama gibi özelliklerin gelişmesi sonucunda sporu da geliştirdiği aşikârdır (Stornes ve Ommundsen, 2004). Kısacası sportmenliğin hedefi spor aktivitelerinde tüm dünyada kabul görmüş etik ilkeleri özümseyerek bunları tutumlarına ve eylemlerine dönüştürmektir (Tarakçıoğlu ve Doğan, 2013). Kişiler bu özellikleri benimseyip davranışlarına yansıttıkları takdirde, birey olarak sonrasında toplum olarak olumlu yönde ilerleme

gösterebilirler.

2.3.1. Sportmenliğin önemi

Sporun fiziksel aktiviteden çok daha fazlası olduğu aşikârdır. Sportmenlik; fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı olmanın yanında öncelikle kişilerdeki disiplinli, azimli, özgüvenli, sorumluluk almayı bilme gibi karakter eğilimlerine katkı sağlar. Spor aktivitelerine katılanların ahlaki davranış ve tutum sergileme düzeylerine, karakterlerinin olumlu anlamda gelişmesine yönelik inançların tamamıdır (Shields ve Bredeneir, 2007). Spor, kişinin sağlıklı ve iyi bir karaktere sahip olması, onların iletişim yönlerinin güçlenmesi, liderlik özelliklerinin geliştirilmesi, takım ile uyumlu olabilmesi gibi sosyal yönden becerilerini geliştirir. Bu da kişilerin rol model olması, fair play ruhunu içselleştirmiş, farklı kültürlerden olsa da birlik ve beraberliği benimsemiş olmaları yönüyle de içinde bulunduğu topluma fayda sağlayan değerler bütünü olması, sportmenliğin önemini vurgulamaktadır. Rekabetin başladığı andan sona erene kadar kişilerdeki stresi azaltmak da sportmenliğin hedefleri arasındadır (Çalayır ve ark., 2017). Kişilerdeki bu stres azalması kendilerini kontrol etme sürecinde bireysel fayda sağlayabilir. Sportmenlik fiziksel ve zihinsel sağlık, kişilik, sosyal ve toplumsal değerleri kapsayan bir yaşam felsefesi olarak değerlendirilebilir. Bireyler sportmenlik değerlerini yaşam tarzlarına yansıtırlarsa iyi bir birey olmaları ve bunun doğal sonucu olarak da iyi bir toplum olmaları sağlanabilir.

Tüm dünyada artan şiddetin yansıması günlük hayatımızdan ibaret olmayıp spora da yansımıştır. Spora yansıyan bu durum her ne olursa olsun “kazanmalıyım!” düşüncesi ile hareket etmeleri kişileri saygıdan, hoşgörüden uzaklaştırıp daha anlayışsız saldırgan bir tutum sergilemelerine neden olmuş, bu da insanlarda rahatsızlık uyandırmıştır (Tanrıverdi, 2012). Bu durum sportmenliğin önemini ortaya koymaktadır. Sportmenlik bir yandan da olumlu tutum ve davranışlar sergilemektir. Dünya geleninde yönetimler bu olumlu tutum ve davranışları insanlara yerleştirmek için onları spora yönlendirmektedirler. Spor yapan bireylerin sportmen olması ve sportmenliğin getirdiği tavır ve davranışları kazanabileceğini beklenmektedirler. Spor bireyden başlayarak önce bedensel, zihinsel sağlıklarını korumak sonrasında sosyal yönden gelişimlerine katkı sağlamak, bunun doğal sonucu olarak da daha sağlıklı bir toplum oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Müsabaka alanlarında sadece oyuncuların değil hakemden seyirciye tüm paydaşları ile sportmenliğe uygun davranışları beklenmekte ancak bu durum sportmenliği geride

bırakmaktadır. Sonuçta amaç olarak sporcular yazılı ve yazılı olmayan kaidelere riayet etmeleridir (Balçıkanlı ve Çar, 2021). Geniş kitlelerin takip ettiği spor, izleyicileri etkilemektedir. Müsabaka alanı içindeki sportmenlik dışı davranışlar sonucunda izleyiciler arasında kavga, küfür gibi olumsuz davranışları doğurabilecek durumların yaşanması kaçınılmazdır. Spora yeni başlayan bireyler için iyi örnek olmak üst seviyedeki oyuncular için elzemdir. Yeni başlayanlar üst seviyedeki sporcuların sportmenlik dışı ya da sportmence davranışlarını örnek aldıklarından sportmence davranışların ön planda olması gerekmektedir (Koç, 2013).

Sportmenliğin kurallarını sadece saha içinde değil tüm hayata yansıtmak gerekir. Sporcu olmayan birey sadece seyirci olabilir, hatta spor ile uzaktan yakından ilgisi olmayabilir ama bu insanlarda da hoşgörü saygı, erdem, onur gibi tüm dünyada kabul gören ahlaki değerlerin bulunması beklenmektedir. Toplumda sosyo-psikolojinin önemli bir yer kapladığı sportmenliğin sporun, hayatın içindeki önemini göstermektedir (Kılınç, 2020).

Oyun esnasında sportmenlik neden önemlidir? Sorusunun yanıtı şu şekillerde verilebilir.

- Herkesin eşit şartlar altında olduğu bir yarışmada oyunun adil olmasını sağlar.
- Oyun esnasında rakip, hakem, saha görevlisi gibi kendinden başka kişilere hatta oynadığı oyuna saygı durmasını sağlar.
- Oyunun uyar.
- Oyun içinde kurallarına isteyerek oyun ile ilgili, takımı ile ilgili veya kendisini ilgilendiren herhangi bir durum ile ilgili sorumluluk alır.
- Yapığı sporun tadını çıkarır, ondan zevk alır.
- Örnek olabileceğinin farkına varır ve davranışlarını buna göre şekillendirir.
- Sporun bütünleştirici özelliğinin farkına varır, toplumsal değerlerin gelişmesine katkı sağlayarak sporu yapan ya da izleyenlerin birbirleri ile iyi geçinmesini sağlar.
- Daha sağlıklı daha motive olmalarını sağlayarak hem kendilerinde hem izleyicilerde olumlu bir ruh haline bürünmelerine katkıda bulunur.
- Genç oyunculara sporun da ötesinde dürüst olmayı, adil olmayı, hoş görülme olmayı, disiplinli olmayı ve bunun gibi birçok özellikleri öğretir.
- Stresleri ile savaşmayı öğretir.
- Zor durumlarında hızlı ve doğru karar verme yetileri gelişir.

Sonuç olarak, sportmenlik sporun içinde olan bir terimden çok daha fazlasıdır. Sadece sahalarda oyun alanlarında ya da sporun yapıldığı alanlarda değil hayatın her alanında gereklidir. Sportmenlik aynı zamanda insan olmanın gereğidir. Daha dürüst, özgüveni yüksek, kendini gerçekleştirebilmiş insanların yetişmesi; daha güzel bir dünya, gelecek için gereklidir.

2.3.2. Sportmenliğin tarihçesi

İlk çağlardan günümüze etik, ahlak değerleri farklı şekillerde kendini göstermiştir. Sportmenlik ise aynı anlamları taşımaktadır. Fair play sporda centilmenlik, anlamındadır ve şerefli, zarif, adil, doğru gibi anlamları tanımında barındırır (Ay, 2003). Tarihsel sürece göre bakıldığında fair playin bulunulan dönemin sosyal, kültürel, ekonomik durumları gibi özellikler bakımından gerçekliğini yansıtmamaktadır. Ancak doğruluk, dürüstlük, erdemlilik gibi insani özelliklerini yansıtmaktadır. Fair Play ilkelerini davranış haline getirmiş insanların bulunması ise bu kavramın ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Erdemli, 1996). İnsani özellikler olan kazanma duygusu, kazanma hırsı, kazanç sağlama gibi duyguları kullanan yönetici, seyirci, çalıştırıcı gibi faktörlerin sporcuya baskı yapmaları, maddi ya da manevi ödül vermeleri sporcular üzerinde etkili olmuş ve sporcuları kazanmak için her yolu denemeye itmiştir. Yani hile, şike, şiddet gibi sportmenliğe aykırı olan davranışların oluşması, “fair play” kavramının ortaya çıkmasında neden olan olumsuz olan etkili durumlardır.

Tarih çağları içerisinde sportmenliğe baktığımızda bu kavram her dönemde görülmüştür ve bulunduğu dönemin özelliğine göre şekillenmiştir ve her dönem kendi özelliğine göre sportmenlik uygulanmıştır. Antik çağda, olimpiyatlara baktığımızda sadece spor konusu üzerinden ilerlemediği, bunun yanında felsefi yönlü tartışmaların olduğu, ticaretin olduğu, farklı etkinliklerin düzenlendiği bir yapıda ilerlemiştir. Devletler kendi oyuncularının kazanabilmesini bir nevi garanti altına almaya çalışmış sporculara maddi olarak geniş imkânlar sağlamışlardır. Bu da sporcular da kazanmak için verilen maddi ödüllerin manevi yönü bulunan ödüllere üstün tutulmasına neden olmuştur (Alpman, 1972). Maddi ya da manevi ödüllerin, seyirci ilgisi gibi etkenlerin artması sonucunda sporcularda kazanma hırsı oluşmuş ve kazanabilmek için her yolu deneyecek duruma gelmişlerdir. Hatta sporcular çıkarları, kendilerini düşünmeleri, başarı için zorlama gibi etkenler ile karşı karşıya gelmiş, bu da sportmenlik dışı davranışı doğurmuştur. Sonucunda en acımasız müsabakaları izleyebilmek için her türlü riske girebilen seyircilerin de bu

durumu benimsemesi sporda yozlaşma başlatmıştır (Erdemli, 1996).

Yaptıkları müsabakayı, girdiği bir savaşı kazanma gibi niyetlerinden dolayı bulunduğu dönemin şartlarında insanlar kendi ya da hayvanlarının gücünü, duyarlılığını arttırdığını düşündükleri doping sayılabilecek bitkileri tüketmişlerdir. Bu konu ile ilgili bilinen ilk yazılı kayıtlar MÖ 8.yy'da Zulu Kabilesi savaşçılarının kuvvet ve dayanıklılıklarını arttırdığını düşündükleri üzüm kabuğunu kullanarak yaptıkları alkollü olan bir içecek tükettikleri yönündedir (Güner, 2000). Orta çağ döneminde şövalyelik ön planda olmuştur ve insanlar tarafından benimsenmiştir. Bunda şövalyeliğin nazik, adil, onurlu olmaları, askeri yönden iyi eğitim almış olmaları, inançlı ve vatan sevgisi ile yetişmiş olmaları önemlidir. Şövalye davranışlarıyla eşitlik, adalet, onur gibi özellikleri akla getirmektedir. Şövalyelerin disiplinli eğitimleri ölçülü davranmaya yöneltmiştir. Onur, sadakat, gurur, adalet, eşitlik, cömertlik şövalyeliği tanımlayan bazı kelimelerdir (Sezen, 2009). Orta çağda sportmenlik “şövalyece” davranmak gibi yorumlanmıştır. Şövalyelerin rakiplerine karşı tutumları zayıf, güçsüz olanlarda bile eşit şartlar yaratmaları rakiplerine aşırı sert olmamaları gibi özellikleri sportmenlik kavramının bu dönemde ortaya çıktığı kanısını oluşturmaktadır. Kralların adına yarışan şövalyeler güçsüz, deneyimi olmayan rakiplerine karşı onları küçük düşürücü hareketlerden kaçınarak halkın ve soyluların kendileri hakkında övgü ile bahsetmelerine neden olur ve şan, şöhrat kazanırlardı. Bu dönemde rakiple eşit duruma gelebilmeleri için rakiplerinin hazırlanmasını bekleme, müsabakayı kazandırabilecek haksız durumlardan yararlanmama gibi sportmenlik özellikleri taşıyan durumların varlığından söz edilebilir. Şövalyelerin içinde bulunduğu yarışmaların içinde şan şöhrat, şeref, onur, gurur, soyluluk bulunurdu (Yıldırım, 2017). Yeniçağ döneminde sportmenliğe ise spor yönünden sportmenlik kavramına birlikte bakılabilir. 19. yüzyıl Victoria Dönemi İngiltere’de toplumun sosyal ve kültürel yapısının değişliği ile spor anlamında sportmenlik ortaya çıkmıştır (Pehlivan 2004). Yatılı okullardaki yenileşmeler daha etkili olmuş ve öğrencilerin rakiplerine karşı saygı ve dürüstlük çerçevesinde davranmalarına yendiğinde karşı tarafı küçük düşürmemeyi, yenildiğinde bunu olgunlukla kabul etmeyi benimsemişlerdir (Erdemli, Arıpınar ve Donuk, 1996, 2015). Sportmenlik, antik çağ olimpiyat oyunları döneminden başlayarak Orta Çağ şövalye davranışları ardından İngiltere’de 19. yüzyıldaki reformların toplumdaki sosyal ve kültürel yapıdaki yenileşme ve değişimler günümüzdeki sportmenlik teriminin gelişmesinde etkili olmuştur (Yıldırım, 2005).

2.3.3. Sportmenliğe aykırı davranışlar

Sporun insanlarda ister oyuncu ister izleyici olsun çok büyük toplulukları kendine çektiği tartışılmazdır. İnsanlardaki estetik duygusunu geliştirir, heyecan ve zevk verir. Fiziksel ve zihinsel bir efor gerektiren spor insanlık tarihi ile birlikte ortaya çıkmış ve insan topluluklarında ayrılmaz bir olgudur (Öntürk, 2018). Sportmenlik, etik, fair play, ahlak gibi prososyal değerler üzerinde çok etkili olabilmektedir. Spor bu gibi durumların tam tersi durumları olan hile yapma, doping kullanma, küfretme, kurallara uymama gibi sportmence olmayan durumları da içermektedir. Sporda oyunu iyi oynama, oyunu kazanma olarak düşünmek yanlıştır. Oyun öncesi, sırası ve sonrasında hoşgörü, dostluk, etkili iletişim, saygı gibi durum ve davranışları da içermektedir. Bu şekli ile düşünüldüğünde bir bütünlük içinde ahlak ve spordan bahsedile bilinir (Kavussanu, 2019).

Sportmenliğe aykırı olan davranışlar, sporcunun kendisinden kaynaklı, seyirciden ve teknik ekipten kaynaklı olabilmektedir. Sporun içindeki beklentiler; dürüstlük, ahlak, erdem, dostluk gibi kavramlardır. Bu gibi olumlu kavramları içselleştirilmesiyle kişiler, toplumlar, milletlerarası iletişimi, dostluk ve kardeşliği pekiştirmesi beklenir. Ancak bireysel hırs, ego gibi durumlar bu beklentiye gölge düşürmektedir (Gürkan, 2023). Sportmenliğin olmadığı her hangi bir ortamda fiziksel ya da sözlü şiddet artar. Oyunun var olan kuralları çiğnenir, hile mevzubahis olur. Oyun sırasında rakipten hakeme seyirciden organizasyon ekibine tüm paydaşları içine alan bir saygısızlık durumu oluşur. Oyun sırasında hakemi kandırmak için yalandan yaralanma düşme, oyunun akışını bozacak davranışlar eşit rekabet durumunu lehine çevirmek için her türlü yola başvurma gibi durumlar oluşur. Bu gibi durumlar sonucunda da sporun kendisi ya da paydaşları ile ilgili olumsuz düşünceler gelişir, spor değerini yitirir.

Müsabaka sırasında sportmenliğe aykırı olan eylemlerde bulunma, sporun özünde olmayan tutum ve davranışları ortaya çıkarır. Bilerek şiddete başvurma, rakibi aşağılama, hakemi veya izleyicileri kandırmayı isteme gibi birçok davranış sportmenlik dışı davranış kabul edilir (Stornes, 2001). Bu davranışların sporda olumsuz etki bırakması kaçınılmazdır. Bunlardan bazıları

1. Sporcular arasındaki karşılıklı saygıyı, güven duygusunu olumsuz yönde etkiler. Sporcuların güven duygusu ve saygılarını kaybetmesi takımın ruhunu, takım içi etkileşimi olumsuz yöne etkiler.

2. Sportmence davranmayan oyuncu önce kendi, sonrasında takımının olumsuz bir durumda görünmesine neden olur. Diğer takımlar, izleyiciler, organizasyon yönetimi kısacası tüm paydaşlar için olumsuz bir imaj görüntüsü verir.
3. Spor otoriteleri tarafından kişiye ya da takıma ceza vermesi ile sonuçlanabilir. Sportmenlik dışı davranışlara yetkili kurullar tarafından bireysel disiplin cezaları, sonraki müsabakaya ya da müsabakalara katılmama, ihraç, diskalifiye etme gibi cezalara verebilir.
4. Sportmenlik dışı davranışların seyirciler ve spora yeni başlayanlar için üzerinde olumsuz etkileri vardır. Seyircilerde, spora yeni başlayan bireylerde sportmenlik dışı davranışlar normalleşebilir, bu durumu insanlar benimseyebilirler.
5. Sporun içinde bulunan etik, ahlaki, fair play anlayışına zarar verir. Sporun olduğu değerinin azalmasına neden olur.
6. Başta sporcular olmak üzere tüm paydaşların motivasyonlarını, ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkiler. Etik olmayan bir ortam sporcuda spor yapma isteğini azaltır, izleyicide agresiflik, müsabakayı izlememe, spordan zevk almama, organizasyonda sportmence davranmayan takım ile ilgili olumsuz düşünme gibi davranışlara neden olur.

Sportmence olmayan bu davranışlar sonucunda sporun adil, dürüst, etik gibi özelliklerine zarar verir. Bu türden davranışların önlenmesi, sportmence davranmayı teşvik etmek spordan keyif alma, sporun sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlama konusunda çok önemlidir.

Sporun eşit şartlar altında yapılmasını, dürüst oyun, adil oyun gibi değerleri korumak hatta onları bir adım ileri taşımak için atılacak her türlü adım sportmenlik adına çok önemlidir. Sportmenliği geliştirebilmek için atılması gerekli bazı yöntemler şu şekilde sıralanabilir.

1. Spor kulüplerinde, okullarda, federasyonlarda, kısacası yetkisi olan tüm kurumlarda konu ile ilgili eğitimler düzenlemek, farkındalık kampanyaları yapmak ya da destek olmak,
2. Üst düzey ya da ünlü olan sporcuların rol model olduğu gerçeğini unutmayıp onların sportmence davranışlarını her platformda desteklemek, sportmenliğe yakışır davranışları ödüllendirmek,
3. Sporcu, antrenör, eğitici, yönetici, hakem gibi paydaşlara hatta seyircilere sportmenlik ile ilgili seminer, çalıştay, eğitim gibi etkinlikler düzenlemek,

4. Aileler spora yeni başlayan çocuklarına sportmenlik ile ilgili değerleri öğretebilir, onları bu konu ile ilgili destekleyerek sürece katkı sağlayabilirler.
5. Medya sportmenlik anlamında çok etkili kullanılabilir. Sportmence davranışlar göz önüne çıkarılabilir, sportmenliği teşvik edici kampanyalar yapılabilirler.
6. Sportmence davranış sporcu, antrenör maddi olarak ödüllendirilebilir, madalya, yetkili kişilerden ya da kurumlardan alınacak plaket verme hatta kamuoyu önünde sportmence davranışı desteklenerek edilerek bir teşekkür edilebilir, kamuoyuna kişi ya da takım tanıtılabilir.
7. Spor kulüpleri, federasyonlar hatta bakanlık seviyesinde çeşitli projeler yapılabilir ya da bu tür kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenebilir.

Sportmenliğe yakışmayan davranışlar genellikle müsabaka sırasında oyunun adil oynanmasını engelleyen, kurallara uyulmayan durumlardır. Rakibi, seyircileri, organizasyon yönetimini kısacası tüm paydaşlar üzerinde olumsuz etki bırakabilir. Fark edildiğinde cezai yaptırımı da vardır. Faul yapmak, hakemi etkilemeye çalışmak, hakem kararına agresifçe karşı çıkmak, manipülasyon, rakibe ya da seyirciye saygısızlık, madde kullanımı gibi bazı davranışlar şeklinde kendini gösterebilir. Farklı bir yönden bakılacak olunursa; sporcudaki stres, baskı, isteklendirme eksikliği gibi psikolojik, seyircilerin etkisi, medya, takımın kültürü gibi sosyal, kişisel özellikleri yorgunluk düzeyleri, hormon düzeyleri gibi kişinin kendinden kaynaklı nedenlerden kaynaklanabilir. Etik ilke ve kurallara aykırı davranışlar olarak da nitelendirebileceğimiz sportmenlik dışı davranışlar, oyunun adil olmasını, oyundan zevk alınmasını, eğlenilmesini engelleyeceği aşîkârdır. Ele alınan bazı sportmenliğe aykırı davranışlar hile ve aldatma, şike, küfür ve hakaret, şiddet ve doping yani yasaklı madde kullanımı diye özetleyebiliriz (Özbek, 1999).

2.3.3.1. Hile ve aldatma

Hile ve aldatma, bireyin oynadığı bir oyunu veya müsabakayı takımının ya da kendisinin kazanabilmesi için haksızca avantaj elde etmeye çalışmasıdır. Sporcuların yasaklı madde kullanımı, şike, manipülasyon, kural ihlalleri, simülasyon(Aldatma) şeklinde hilelerin yapılabileceği gibi spora özgü olan aletler üzerinde kendine veya takımına avantaj sağlayacak değişiklikler yapması da hiledir. Rakip oyuncu ya da takımı kurallara riayet ederken bireylerin ya da takımının bu kurallara riayet etmemesi hali de hile sayılabilir. Oyunu oynayan kişinin oynadığı oyunun tüm kurallarını kabul ettiği bir gerçektir (Reddiford, 1998).

Hile yapmaya veya tarafları aldatmaya karar veren sporcuda; kazanma hırsları, kazanma baskısı, performansının düştüğü düşüncesi, aşırı rekabet hissi gibi psikolojik yönden; seyircinin etkisi, toplumun ya da yönetimlerinin beklentileri gibi sosyal yönden veya stres seviyeleri, agresiflik düzeyleri, hormonal değişiklikler gibi biyolojik yönlerinden kaynaklanabilir. Sporcular tarafından bu durum sorgulanmadığı ve normalleştirildiği takdirde hile ve aldatma hele bir de yakalanmayacağını düşünürse sporcunun ilk başvuracağı yöntemlerden biri olabilmektedir ve sporcu ilk fırsatta rakibi veya hakemi aldatma davranışına girebilir. Bu durumundan daha kötüsü aldatma, sporcunun özel bir yeteneği olarak görünebilmesidir (Dixon, 2003).

Hile ve aldatma sadece izleyici, rakip takımı, organizasyonu değil aynı zamanda kendi takımında da kırılmalara neden olabilmektedir. Bilerek ceza almanın, sürekli ve özellikle yalandan sakatlanmaların yaşandığı bir takımda hem takım yönetimi hem takım oyuncuları bu konuda olumsuz etkilenmektedirler. Takım yönetimi hem takım motivasyonu konusunda hem de mali yönden sıkıntı yaşarken takım oyuncularının motivasyonları düşer ve takımdan kaçmaya çalışabilirler (Kızılkoca, 2012).

2.3.3.2.Şike

Bir müsabaka, oyun ya da yarışmanın sonucunu etkileyebilecek şekilde manevi veya maddi yönden kişiye ve/veya belli bir guruba kazanç sağlayabilecek anlaşma olarak tanımlanabilir (URL-5, 2024). Genelde oynanan oyunun sonucuna etki edebilecek manipülatif davranışlar, oyuncu veya hakem ile yapılan illegal anlaşmalar, oyuncuların müsabakanın sonucunu değiştirebilecek şekilde olan performans ayarlamaları maç ya da müsabaka sonuçlarını etkileme şeklinde görünür.

Tarafsız olması gereken maçı yöneten hakemlerin sebebi ne olursa olsun müsabakada bir kişi ya da takımın kazanması ve ya kaybetmesi için tarafsızlığını bozması hakem şikesidir (Demiral, 2013). Maddi menfaat beklentisi olmadan tanıdık, sempati duyduğu sporcu ya da takım, yapılmış bir iyiliğin karşılığı mücadeleye etki edilmesi ise hatır şikesidir (Zafer, 2012).

Hukuki yaptırımları olan şike olaylarında; organizasyonu yapan kuruluş, yasa koyucuları, ulusal veya uluslararası spor kurumları ya da spor kuruluşları tarafından ele alınır. Sporcudan antrenöre hakemden teknik heyetlere kadar tüm paydaşların şike ile ilgili iddialar karşısında soruşturmaya tabi tutulabilirler (Ekici, 2013).

2.3.3.3. Küfür ve hakaret

Sporun bulunduğu ortamda sıkıntılı sayabileceğimiz durumların yaşanmaması adına kullanılan dile çok dikkat etmek gerekir (Gerek ve ark., 2015). Rakibe, rakip takıma, izleyiciye, hakeme kısaca tüm paydaşlara karşı yapılan küfür ve hakaret, sportmence olmayan, bir eyleme karşı yapılmış etkiye tepki şeklinde doğmuş ahlaktan yoksun bir davranıştır. Sporun ahlaki değerine çok ciddi zarar verir. Bireyler, karşılaştığı zor durumda ya da hoşnutsuzluk halinde iken, rakibine karşı üstün duruma geçmek için başvurduğu sportmenlik dışı davranış olan küfür ve hakaret; bireyin içinde bulunduğu spor camiası içinde yer edinmeye çalışması ya da camiaya aitlik duygularını bu şekilde gösterme çabası olarak karşımıza çıkabilir (Kılıcıgil, 2001).

2.3.3.4.Şiddet ve saldırganlık

Şiddet, spor müsabakaları öncesi sırası ya da sonrasında spor yönünden istenmeyen durumların başında gelmektedir. Fiziksel ya da sözlü olabilir. Spor ile şiddetin aynı cümle içinde kullanılması spor ile birlikte anılması sporun amaçlarından şiddeti önleme ile ters düştüğünden istenmeyen bir durum olasına rağmen sporcu, seyirci, antrenör gibi spor elemanlarının bazen fiziki bazen sözlü şiddetin içinde oldukları bilinmektedir (Mil ve Şanlı, 2015). Sporcunun bireysel ya da takım halinde, rakip oyuncu ya da takıma, hakeme, saha görevlilerine hatta seyirciye antrenörün sporcusuna, hakeme, seyirciye ya da seyircinin diğer seyircilere nasıl olursa olsun bu spor elemanlarının yaptığı şiddet spor adına çok olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Rol model olması gereken yöneticilerin şiddete başvurmaları ayrıca sıkıntılı durumlara yol açmaktadır. Örnek olarak gösterilen kişilerin bu tür davranışlarının medyadaki yansımaları neticesinde taraftarların şiddete sürükler ve şiddeti arttır (Özbek, 1999).

Şiddetin kaynağına bakacak olursak aileden başladığı bir gerçektir. Bunun yanında antrenörler, sporcular, yöneticiler, seyirciler şiddetin diğer kaynaklarıdır. Çoğu zaman hakeme yönelik şiddet ön planda olmaktadır ve bu genellikle sporcu tarafından olmaktadır. Hakemler konulmuş kuralları uygulama, yorumlama, şiddetin olabileceği durumları tanıma, sezme ve bu durumları kontrol etme yönünden eğitime tabi tutulmalıdırlar (Levnes ve Nation 2002).

2.3.3.5. Doping

İnsanlık tarihi kadar eski olduğu varsayılan sporun doğal sonucu olarak insanda

yarışma ve sonucunda kazanma isteği ve azmi oluşmuştur. Sporcu performansı; temel motorik özellikler olan sürat, kuvvet, dayanıklılık ve tamamlayıcı özellikleri olan esneklik, koordinasyon, dinlenme süresi beslenme gibi birçok fonksiyona bağlıdır (Başkaya, 2004). Sporda performansı arttırmanın iki yolundan ilki kişi nasıl bir çalışma yaparsa yapsın yaptığı bu çalışmayı öncelikle ciddiye alıp düzenli ve disiplinli bir şekilde yoğun bir çalışma dönemi geçirmeli ve çalışmanın gerektirdiği sorumluluğunun bilincinde olarak bu sorumluluğu yerine getirmesi istenir ki; bireyden beklenti bu yöndedir. İkincisi ise yasaklı olan maddelerin kullanımıdır ki istenmeyen durumu oluşturmaktadır (Göral, 2002). Anlaşılabacağı üzere doping, sporcuların performanslarını maksimum seviyeye çıkarmak için yasaklı olan maddeleri ya da yöntemleri kullanmalarıdır.

Doping, Güney Afrika'da yetiştirilen ve İngilizce kökenli kelime olan “dopa” isimli bitkiden elde edilen bir çeşit içecektir. Kullanımdan hemen sonra kişide uyarıcı bir etkiye neden olan bu içecek sonradan kullanan insan ya da hayvanın kuvvetini arttırmaktadır (Atasü, 2004). Spor, sponsorluklar, reklamlar, yayın hakları gibi maddi kazanımları sonucunda ekonomik anlamda değerini kat be kat arttırmış olması, sporcuların başarılı olmak ve bu ekonomide kendi paylarını arttırma istekleri sporcuları doping kullanımı dahil her türlü ahlak dışı davranışa yöneltebilmektedir (Gürpınar, 2009). Kişiler kendi yaptıkları çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmesi, izleyici, antrenör, aile gibi faktörlerin baskısı, bireylerdeki dopingin zararının olmayacağı aksine etkili olacağı, kişinin verimini arttıracığı düşüncesi, bazı bireylerdeki aşırı kazanma hırsı, dopingli olduğunu düşündüğü rakipleri ile eşit olacağı hatta rakibinden daha güçlü ya da hızlı olacağı düşüncesi, kaybetme korkusu yaşamaları, maddi ve manevi ödülleri kazanma isteği, performanslarını, kuvvet ve dayanıklılıklarını arttırmak istemeleri sporcuları doping kullanımına iter (Soykan, 2019). Hatta bazı sporcular kazanma umutlarını dopingli olup olmamalarına bağlamışlardır (Gökçe, 2011). Sporda eşitlik, adalet, dürüstlük gibi kavramlardan söz edebilmek için dopingsiz bir ortam oluşturulmak zaruridir. İnsanlar ve hayvanlar için ölüm tehlikesi de yaratabilecek olan dopingin önüne geçilemediği sürece spor adına etikten, ahlaktan bahsetmek mümkün olmayacaktır (Şahin, 2018).

Doping ile mücadele eden bazı kuruluşlar şunlardır.

- Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) (International Olympic Committee)
- Dünya Dopingle Mücadele Ajansı (WADA) (World Anti-Doping Agency)
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK)
- Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu (TDMK)

2.4. Fair Play (Adil Oyun)

Spor, hoşgörü, adalet, dostluk, iş birliği gibi kavramları içine alan evrensel bir değerdir. Kişisel gelişim ile beraber sosyal ve toplumsal gelişimi de destekler. Yani kişinin sosyal, psikolojik, fiziksel, toplumsal özelliklerini geliştirir ve gün yüzüne çıkarır (Özbek, 1999). Sporun insana, insanlığa özgü özellikleri barındırdığı bir gerçektir. Kardeşlik, hak, adalet, mutlu olma, barış gibi kavramların yanında stresli olma, üzülmeye, hüznellenme gibi kavramları da içinde barındıran çok geniş bir olgudur. İnsani özellikleri taşıyan “sporda fair play kavramı” insanın onur, kişilik, bütünlük gibi özelliklerini korumak adına ortaya çıkmıştır. İçinde bulunulan durumların şartlarının nasıl olduğuna bakılmaksızın her şartta hak, adalet, dürüstlük, eşitlik ilkeleri gereği yapılan bir mücadelenin ahlaki yönü bir bakıma fair playi tanımlar (Pehlivan, 2004). Sporun değerine toplum açısından baktığımızda her yönüyle oldukça fazla olduğu açıkça görünmektedir. Sporun içinde bulunan özellikle sporun adilliği, eşitliği gibi özelliklerinin olması sporu daha değerli kılmaktadır. Sporun ticari yönü, siyasi yönü gibi konuları sporun önemini daha da arttırmaktadır ve bu gibi yönleri de bireylerdeki fanatizmi desteklemektedir. Fanatizm, ekonomik kazanç, manevi doyum gibi nedenler de spor ahlakını olumsuz yönde etkilemektedir. Sporcularda kazanmak için her şeyin yapılabileceği düşüncesi geliştiren bu durum fair play ile çelişmektedir (Yıldırım, 2005). Fair Play, sporda üstün ahlak anlayışı ile örtüşmekte ve oyun kurallarının tamamına koşulsuz uyma davranışından daha fazlasını, insani yönü daha ağır basan davranışları sergilemeyi temsil eder. Dürüstlük, doğruluk, eşitlik, saygı, tarafsızlık, şeffaflık, kurallara isteyerek uyma gibi unsurları temel alan fair play, adil oyun anlamını taşımaktadır ve tanımı bu kavramları içine alınarak yapılmıştır. Fair play, sporda rekabetin içinde etik olan değeri koruması, saygı, kardeşlik, güven, dostluk gibi kavramları temsil eder.

Fair play, fairness ve play kelimelerinden türetilmiştir. Adalet anlamı taşıyan fairness, eşitlik, dürüstlük, şeffaflık, tarafsızlık gibi özellikleri içinde barındıran sosyal ve etik bir ilkedir. Her oyuncunun dürüst ve eşit bir şekilde muamele görmesini, eşit şartlarda yarışmasını ilke edinmiştir. Güven, saygı, rekabetin kalitesi, sporun itibarı gibi durumlarda spor üzerinde kayda değer bir etkisi vardır. Kısaca fair play davranışı; adaletli olunması, herkesin hak ettiği değeri alması, hakkaniyetli ve eşitliğe uygun davranılması olarak görünebilir. Bireylerin haklarını koruması, sorumluluklarını yerine getirmesi anlamını da taşır. Kaynakların eşit olarak dağıtılması, suçun karşılığını görmesi, hukuki anlamda tarafsızlık gibi boyutları vardır. Sosyal adaleti sağlaması, toplumun huzuru, bireysel

hakların korunması gibi nedenlerden dolayı da ayrıca önemlidir.

Günümüzde Uluslararası Fair Play Komitesi rakibine karşı sporcu ya da takımın kazanmasını, performans düşüklüğünü düşünmeden gösterdiği jest olarak tanımlamıştır. Farklı bir yönden de bazı sporlarda sıkça görünen sporda yozlaşmaya, ahlaki değerlere riayet etmemeye karşı başkaldırı, milletler arası bir çağrı diye tanımlanmaktadır (Doğal, 2007).

2.5. Fair Play Sportmenlik ilişkisi

Dünyanın geneli “fair-play” kelimesini yoğun olarak kullanmaktadır. Ancak Türkiye’de bu kavram yerine “sportmenlik” kavramı sıklıkla kullanılmaktadır (Pehlivan 2004). “Fair play ve sportmenlik”, çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılan bu iki kavram temelde aynı anlama geldiği düşünülse de aslında birbirlerini tamamlayan farklı kavramlardır. İkisinde de sporun etik kurallar çerçevesinde adaletli olarak yapılması taraftarıdır. Sportmenlik rakibe, hakeme, izleyiciye, takım arkadaşlarına saygıyı, kişinin bireysel öfke gibi duygularını yöneterek öz disiplini, centilmenliği, davranışlarının sorumluluğu almayı ilke edinmiş daha genel bir kavramdır. Fair play, sportmenliğin içinde olan bir kavram olarak düşünülebilir. Fair play oyun içinde olan durumları ifade eder. Sportmenlik ise; ahlaki kurallar çerçevesinde kişinin değer yargılarından öte fikirleri ile alakalıdır (Kağıtçıbaşı, 2006). Oyunda sporcuların etik davranışlarda bulunması, kurallara uyması, dürüst olması, rekabette eşitliğin benimsenmesi, takım içi iletişimin güçlü olması gibi durumları ilke edinmiş, sportmenliğe göre daha dar bir kavramdır. Fair playde oyuncuların etik kural ve kaidelere sorgusuz uyması beklenir ve bu durum da sportmenliğin temelidir. Her iki kavramda da saygı ve dürüstlük ön plandadır. Fair play eşit şartlardaki rekabeti teşvik ederken sportmenlikte bu eşit şartların saygılı olan etik davranışlar üzerinde durur. İki kavramın içinde temel insani değerler olan adalet, saygı, dürüstlük gibi ortak değerleri vardır. Sporun temelini oluşturan bu iki kavram sporun sadece bir yarışma alanından çok ahlaki ve etik değerlerin öğrenildiği bir alan olarak görür. Her iki kavramda da sporun toplumdaki yerini, imajını güçlendirme vardır. İki kavram da toplumdaki adalet bilinci, dürüstlük gibi etik kavramlara odaklanır, toplumsal fayda üzerinde durur. Sporcuların karakterlerinin doğru yönde ilerlemesini sağlar, kişisel gelişime destek verir. Rekabetin sağlıklı bir zeminde doğru olarak yapılmasını sağlar, sağlıklı rekabet ortamı oluşturur. Sportmenlik ve fair play sporun fiziksel aktivitelerden öte sosyal değerlerin, etik ilke ve kuralların da olduğu vurgulanır. Sporun gerçek ruhunu

yakalayabilmek bu iki kavramı benimsemekle mümkündür. Sporun vazgeçilmez özelliklerinden olan bu iki kavramın ilkelerini benimsemek sporun toplum ve kişi için daha anlamlı olmasını sağlar. Bu kavramları daha iyi anlamak için örnek verecek olursak; müsabakayı kaybeden oyuncunun rakibi tebrik etmesi sportmenlik ile ilgili iken aynı müsabakada sonuç yenilgi bile olsa rakibine zarar vermemesi fair play ile alakalıdır. Bu iki kavram benzer anlamlar taşısa da özünde farklı kavramlardır. Olimpik olan spor dallarını icra edenlerde adil oyun, dürüstlük gibi anlamı fair play taşıırken, sportmenlik kavramı öğrencilerin eğitimlerinde kullanılan daha geniş anlam taşımaktadır (Esentürk & Koç, 2016). Sportmenliğin algısal değerleri içinde çalıştırıcı, sporcu, hakem, yönetici gibi sporun içinde bulunan tüm paydaşların gösterdikleri davranışların bazı temel unsurları olarak saygı, örnek davranış, fair play, centilmenlik, hakem kurallarına saygı, ekip çalışması olarak sayabiliriz (Gül, 2024). Sonuç olarak fair play sportmenlik algısının içinde kalan bir kavram olduğu görünmektedir. Sportmenliğin kişilerin gösterdikleri samimiyet, cesaret, farklı düşüncelere saygı, farklı kişilerin kendi doğrularına saygı, kibarlık, onurlu duruş, karşısındakini ya da karşı takımı küçümsememe, cömert olma, iyi olma, asaletli olma, iş birliği yapabilme gibi değerlerin bütünü olarak görebiliriz (Keating, 2007). Fair playe bakacak olursak; sportmenliği tamamlayan en geniş değer olarak karşımıza çıkar. Fair playde oyuncuların oyun esnasında oyun kurallara uymaktan çok daha fazlası olduğu görünmektedir. Sporcuların oyun esnasında aleyhine bir durum geliştiğinde oyunun kurallarını da dikkate alarak bu durumu anlayışla karşılamalı ve kuralların tümüne riayet etmelidir. Rakip ya da rakip takımın düştüğü dezavantajdan yararlanmaya kalkışmamalı, rakibi ya da rakip takımı hasım olarak görmekten çok kendisiyle eşit haklara sahip olduğunun bilici ile oyunun bir parçası olarak görmeli ve ona kıymet vermelidir (Butcher ve Schneider, 1998).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, grubu, veri toplama araçları ve çalışma ile ilgili istatistiksel analizlere yer verilmiştir. Munzur Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan "25.04.2024 toplantı tarihli 2024/04 sayılı Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Bu araştırmaya katılacaklara araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı onaylayanlardan Araştırmaya Gönüllü Katılımcı Formu ve Veli Onam Formu alınmıştır.

3.1.Araştırma Modeli

Çalışma kapsamında Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği, Tunceli ilinde 2023/2024 eğitim öğretim yılında lise düzeyinde okuyan ve takım sporlarına katılan 434 öğrenciden 409 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışma nicel araştırma yöntemlerine dayanan bir tasarıma sahiptir. Anket yöntemi ile katılımcılardan toplanan kesitsel veriler betimsel ve çıkarımsal yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evreni; 2023/2024 eğitim-öğretim yılında Tunceli'de lise düzeyinde okuyan ve takım sporlarına katılan 434 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 2023/2024 eğitim-öğretim yılı okul sporları kapsamında takım sporları müsabakalarına katılan lise düzeyindeki gönüllü 409 sporcu öğrenciye ulaşılmıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilere, demografik bilgilerin tespitine yönelik oluşturulan soruları ve Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeğinde yer alan soruları içeren bir anket formu dağıtılarak doldurmaları istenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine yönelik oluşturulan frekans tablosu aşağıda verildiği gibidir.

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans tablosu

Not: N = Frekans, % = Oran

Değişkenler	Kategori	N	%
Sınıf	9. Sınıf	88	21,5
	10. Sınıf	125	30,6
	11. Sınıf	126	30,8
	12. Sınıf	70	17,1
Cinsiyet	Kız	134	32,8
	Erkek	275	67,2
Okul Türü	Spor Lisesi	29	7,1
	Güzel Sanatlar Lisesi	10	2,4
	Fen Lisesi	22	5,4
	Anadolu Lisesi	249	60,9
	Meslek Lisesi	99	24,2
Katılım Sağladığı Branş	Futbol	49	12,0
	Basketbol	66	16,1
	Voleybol	82	20,0
	Futsal	136	33,3
	Hentbol	43	10,5
	Rafting	23	5,6
	Kano	10	2,4
Okul Dışı Lisans Durumu	Var	75	18,3
	Yok	334	81,7
Okul Başarı Durumu	3'ten fazla zayıfım var	58	14,2
	1-3 arası zayıfım var	108	26,4
	Direk geçtim	84	20,5
	Teşekkür	103	25,2
	Takdir	56	13,7
Ailenin Ekonomik Durumu	(1)<14.999	84	20,5
	(2)15.000-24.499	123	30,1
	(3)25.000-34.999	67	16,4
	(4)35.000-44.999	56	13,7
	(5)45.000>	79	19,3
Toplam		409	100

Tablo 3.1’de katılımcıların demografik özelliklerine yönelik bilgiler verilmiştir. Sınıf değişkenine göre; katılımcıların %21,5’i 9. sınıf, %30,6’sı 10. sınıf, %30,8’i 11. sınıf ve %17,1’i 12. sınıftır. Cinsiyet değişkenine göre; katılımcıların %32,8’i kız ve %67,2’si erkektir. Okul türü değişkenine göre; katılımcıların %7,1’i spor lisesi, %2,4’ü güzel sanatlar lisesi, %5,4’ü fen lisesi, %60,9’u anadolu lisesi ve %24,2’si meslek lisesine gitmektedir. Katılım sağladığı takım sporu değişkenine göre; öğrencilerin %12’si futbol, %16,1’i basketbol, %20’si voleybol, %33,3’ü futsal, %10,5’i hentbol, %5,6’sı rafting ve %2,4’ü kano branşlarında faaliyet göstermektedir. Okul dışı lisans durumu değişkenine göre; katılımcıların %18,3’ünün lisansları var ve %81,7’sinin lisansı yoktur. Okul başarı durumu değişkenine göre; katılımcıların %14,2’sinin 3’ten fazla zayıfı var, %26,4’ünün 1-3 arasında dersten zayıfı var, %20,5’i direkt geçmiş, %25,2’si teşekkür belgesi almış ve %19,3’ü takdir belgesi almıştır. Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre; katılımcıların %20,5’i 15.000 TL den az, %30,1’i 15.000 ile 24.999 TL arasında %16,4’ü 25.000 ile

34.999 TL arasında, %13,7'si 35.000 ile 45.000 TL arasında ve son olarak %19,3'ü 45,000TL den fazla gelire sahiplerdir.

Tablo 3.2. Katılımcıların kayıtlı oldukları okula ilişkin frekans tablosu

Yerleşim Yeri	Lise	N	%
Merkez Okullar	Tunceli Spor Lisesi	29	8
	Tunceli Güzel Sanatlar Lisesi	10	2
	Tunceli Türk Telekom Fen Lisesi	22	5
	Tunceli Anadolu Lisesi	36	9
	Atatürk Anadolu Lisesi	67	16
	Dersim Anadolu Lisesi	43	11
	Atatürk Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	66	16
	İbni-Sina Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	33	8
İlçe Okulları	Hozat Zübeyde Hanım Anadolu Lisesi	19	5
	Mazgirt Fatih Anadolu Lisesi	12	3
	Ovacık Fevzi Çakmak Anadolu Lisesi	12	3
	Pertek Mustafa Kemal Anadolu Lisesi	18	4
	Pertek Öğretmen Zeynel Erol Anadolu Lisesi	42	10
Toplam		409	100

Not: N = Frekans, % = Oran

Tablo 3.2’de Tunceli ilinde; Merkez, Hozat, Mazgirt, Ovacık ve Pertek ilçelerinde bulunan ve araştırmaya katılan öğrencilerin frekans dağılımları verilmiştir. İl merkezinde bulunan; Tunceli Spor Lisesi 29 (%8) öğrenci, Tunceli Güzel Sanatlar Lisesi 10 (%2) öğrenci, Tunceli Türk Telekom Fen Lisesi 22 (%5) öğrenci, Tunceli Anadolu Lisesi 36 (%9) öğrenci, Atatürk Anadolu Lisesi 67 (%16) öğrenci, Dersim Anadolu Lisesi (%11) öğrenci ile katılım sağlamıştır. Yine il merkezinde bulunan meslek liseleri Atatürk Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi 66 (%16) öğrenci ve İbni-Sina Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi 33 (%8) öğrenci ile katılım sağlamıştır. Hozat ilçesinde; Hozat Zübeyde Hanım Anadolu Lisesi 19(%5) öğrenci, Mazgirt ilçesinde; Mazgirt Fatih Anadolu Lisesi 12 (%3) öğrenci, Ovacık ilçesinde; Ovacık Fevzi Çakmak Anadolu Lisesi 12 (%3) öğrenci ile katılım sağlamıştır. Son olarak Pertek ilçesinde; Pertek Mustafa Kemal Anadolu Lisesi 18 (%4) öğrenci ve Pertek Öğretmen Zeynel Erol Anadolu Lisesi 42 (%10) öğrenci ile katılım sağlamıştır. İl merkezi ve tabloda verilen ilçelerdeki tüm okullar araştırmaya destek vermiş ancak Çemişgezek, Nazımiye ve Pülümür ilçelerinde takım sporlarına katılım olmadığı için bu ilçelerde anket yapılamamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında incelenen veriler anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Anket formunda yer alan sorular iki kısımda oluşmaktadır. İlk kısımda, araştırmacı tarafından hazırlanan ve araştırmaya katılanların genel bilgilerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu; ikinci kısımda da “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacının hazırladığı bu formda katılımcıların sınıf düzeyleri, cinsiyetleri, gittiği okul türü, katılım sağladığı takım sporu, okul dışında lisanslı olarak bir takımda bulunup bulunmadığı, okuldaki akademik başarı durumu ve ailenin ekonomik durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği: Orijinal olarak “Multidimensional Sportpersonship Orientation Scale – MSOS” olan ölçek; Vallerand ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilmiştir. Yirmi beş maddeden oluşan bu ölçekte kişilerdeki sportmenlik yönünü sosyal normlara uyma, yönetimlere-kurallara saygı, spordaki sorumluluklara bağlı olma, rakiplerine karşı saygı ve negatif yaklaşımlar olmak üzere beş alt boyutta değerlendirilmiştir. Sezen Balçıkanlı (2010)’nın Türkçe uyarlamasını ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı bu ölçekte, ölçeğin negatif boyutundaki 5 maddenin çalışmadığı gözlemlenmiş ve yaptığı Türkçe uyarlamasına eklememiştir. Ölçeğin alt boyutları üzerinde yaptığı güvenilirlik çalışmasında araştırmacı birinci faktör olan sosyal normlara uyum alt boyutunda 0,86 güvenilirlik sonucunu bulmuştur. İkinci faktör olan kurallar ve yönetime saygı alt boyutu için 0,83, üçüncü faktör olan sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu için 0,91 ve dördüncü faktör rakibe saygı için 0,82 olacak şekilde yüksek güvenilirlik sonuçları elde etmiştir. Katılımcıların tercihinine göre “bana tamamen uyuyor”, “kısmen uyuyor”, “kararsızım”, “uymuyor” ve “hiç uymuyor” şeklinde cevapların verildiği beşli likert tiplidir. Her sorunun en az 1 puan olduğu ölçekte katılımcılar en az 20, en çok 100 puan alabilirler. Alınan puanın düşük olması sportmenlik yöneliminin az olduğunu, puanın yüksekliği ise güçlü bir sportmenlik yöneliminin olduğunu gösterir (Sezen-Balçıkanlı, 2010).

3.4. Verilerin Analizi

Analiz aşamasında Microsoft Excel ve SPSS 21.0 programları kullanılmıştır. Pasta grafiklerinin oluşturulması aşamasında Excel programı, frekans analizi, medyan, değişim aralığı, çarpıklık ve basıklık gibi betimsel istatistikler ile t-testi ve varyans analizinde ise SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Yapılan hipotez testlerinde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$

alınarak %95 güven aralığı kullanılmıştır.

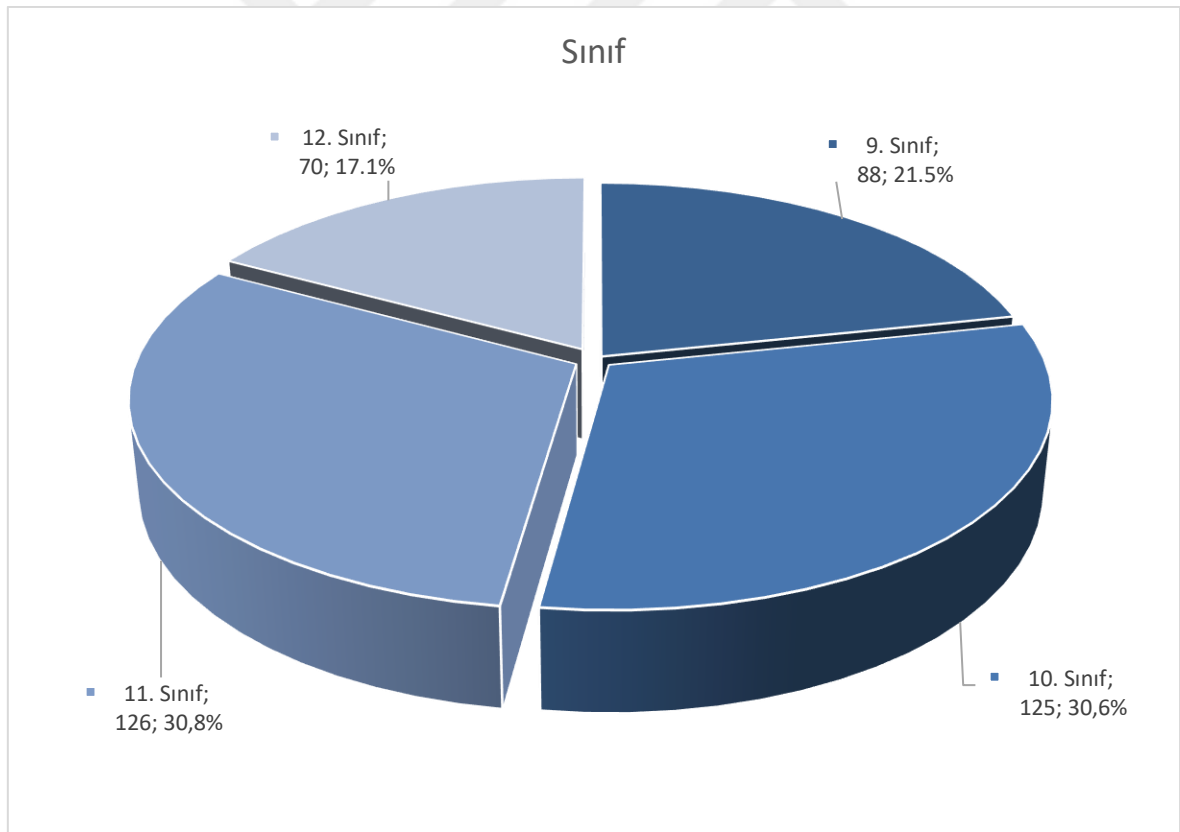
4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümü iki kısımda incelenecektir. Birinci kısımda katılımcılara ait demografik bilgiler pasta grafiği şeklinde, ikinci kısımda katılımcıların çok boyutlu sportmenlik ölçeği alt boyutlarına yönelik verdikleri cevaplar tablo şeklinde incelenecektir.

4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Ankete 409 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara sorulan demografik bilgiler üzerinde, sınıf düzeyleri, cinsiyetleri, okul türleri, okul sporlarında katılım sağladığı takım spor branşları, okul dışındaki lisanslı olup olmama durumları, okul başarı durumları ve ailenin ekonomik durumları ile ilgili bilgilere bu başlıkta yer verilecektir.

4.1.1. Sınıf düzeyi

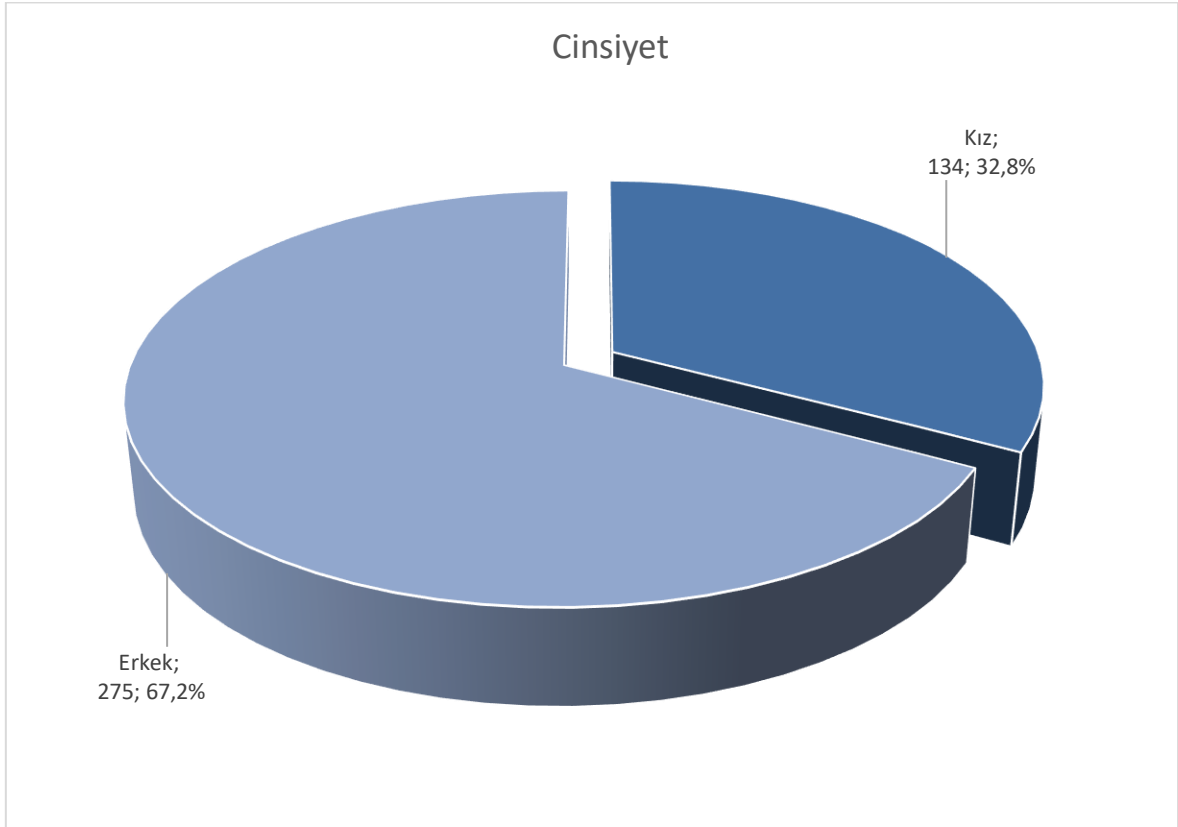

Şekil 4.1. Katılımcıların sınıf dağılımının pasta grafiği

Şekil 4.1 de katılımcıların sınıf dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Araştırmaya katılan 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 88'i 9. sınıf düzeyinde (%21,5), 125'i 10. sınıf düzeyinde

(%30,6), 126'sı 11. sınıf düzeyinde (%30,8) ve son olarak 70'i 12. sınıf düzeyinde (%17,1) eğitim görmektedir. Grafikten anlaşılabacağı üzere sınıf düzeyinde en çok katılımı %30,8 oran ve 126 katılımcı sayısı ile 11. sınıflar sağlamıştır. Sonrasında yine %30,6 oran ve 125 katılımcı sayısı ile 10. sınıflar, ardından %21,5 oran ve 88 katılımcı sayısı ile 9. sınıf gelmekte ve son olarak en az katılımı %17,1 oran ve 70 katılımcı ile 12. sınıflar sağlamıştır.

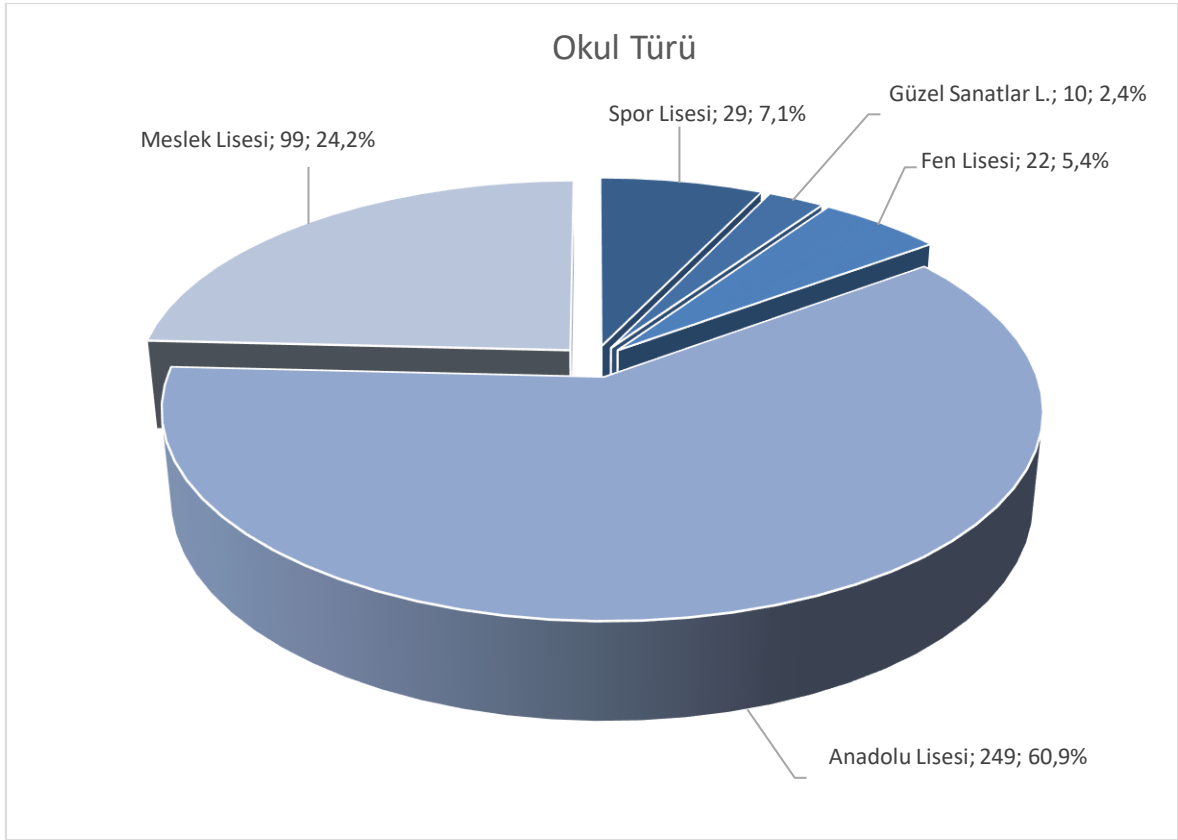
4.1.2. Cinsiyet

Şekil 4.2. Katılımcıların cinsiyet dağılımının pasta grafiği

Şekil 4.2. de katılımcıların cinsiyet dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Araştırmaya katılan 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 275'inin erkek (%67,2) ve 134'ünün kız (%32,8) olduğu görülmektedir. Grafikten anlaşılabacağı üzere %67,2 oran ve 275 katılımcı sayısı ile erkek öğrenciler, %32,8 oran ve 134 katılımcı sayısı ile kız öğrencilerden fazladır.

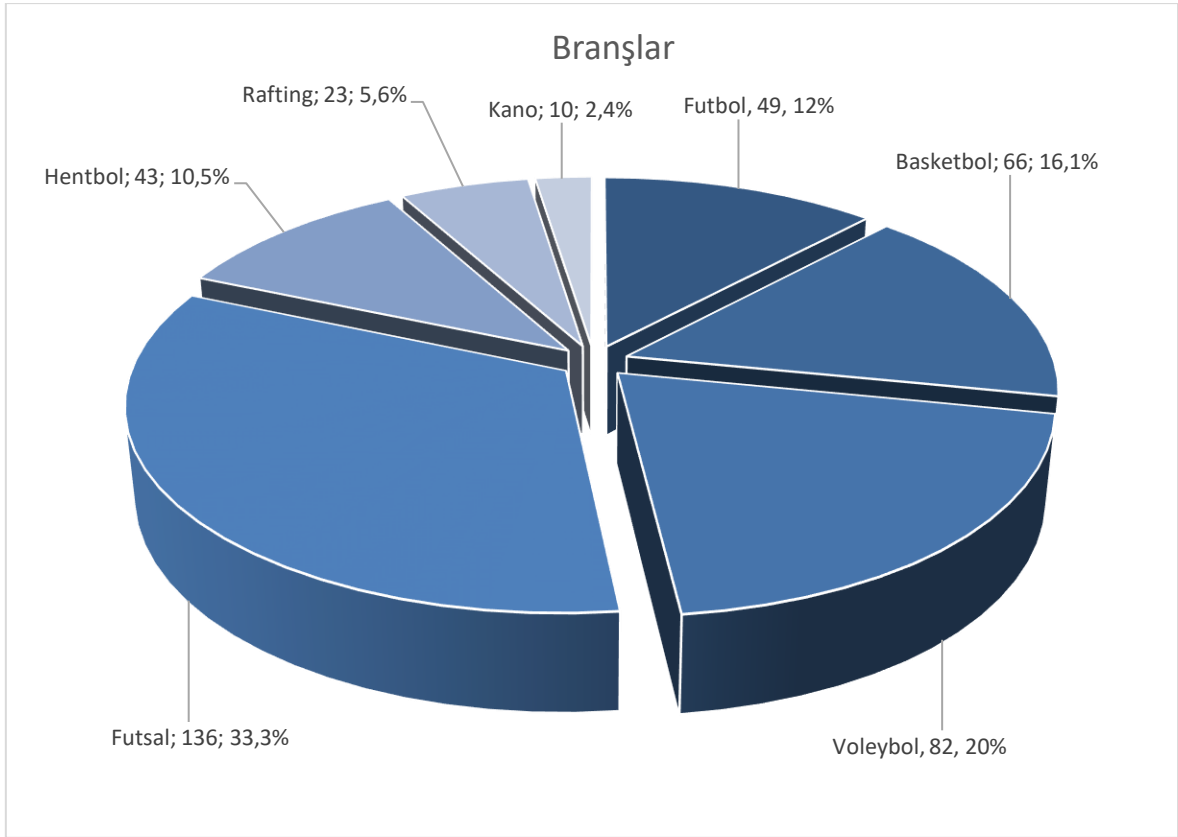
4.1.3. Okul türü

Şekil 4.3. Katılımcıların okul türü pasta grafiği

Şekil 4.3. de katılımcıların gittikleri okul türü dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Araştırmaya katılan 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 29'u (%7,1) spor lisesi, 10'u (%2,4) güzel sanatlar lisesi, 22'si (%5,4) fen lisesi, 249'u (%60,9) anadolu lisesi ve 99'u (%24,2) meslek lisesi öğrencisidir. Grafikten de anlaşılacağı üzere %60,9 oran ve 249 kişi ile en fazla katılımı anadolu lisesi türü okullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Sonrasında %24,2 oran ve 99 kişi ile meslek lisesi türünde öğrenim görenler oluşturmakta, ardından %7,1 oran ve 29 katılımcı sayısı ile spor lisesi türünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bunu %5,4 oran ve 22 katılımcı sayısı ile fen lisesi türündeki okul izlemekte ve son olarak %2,4 oran ve 10 katılımcı sayısı ile güzel sanatlar lisesi en az katılım sağlayan okul türü olmuştur.

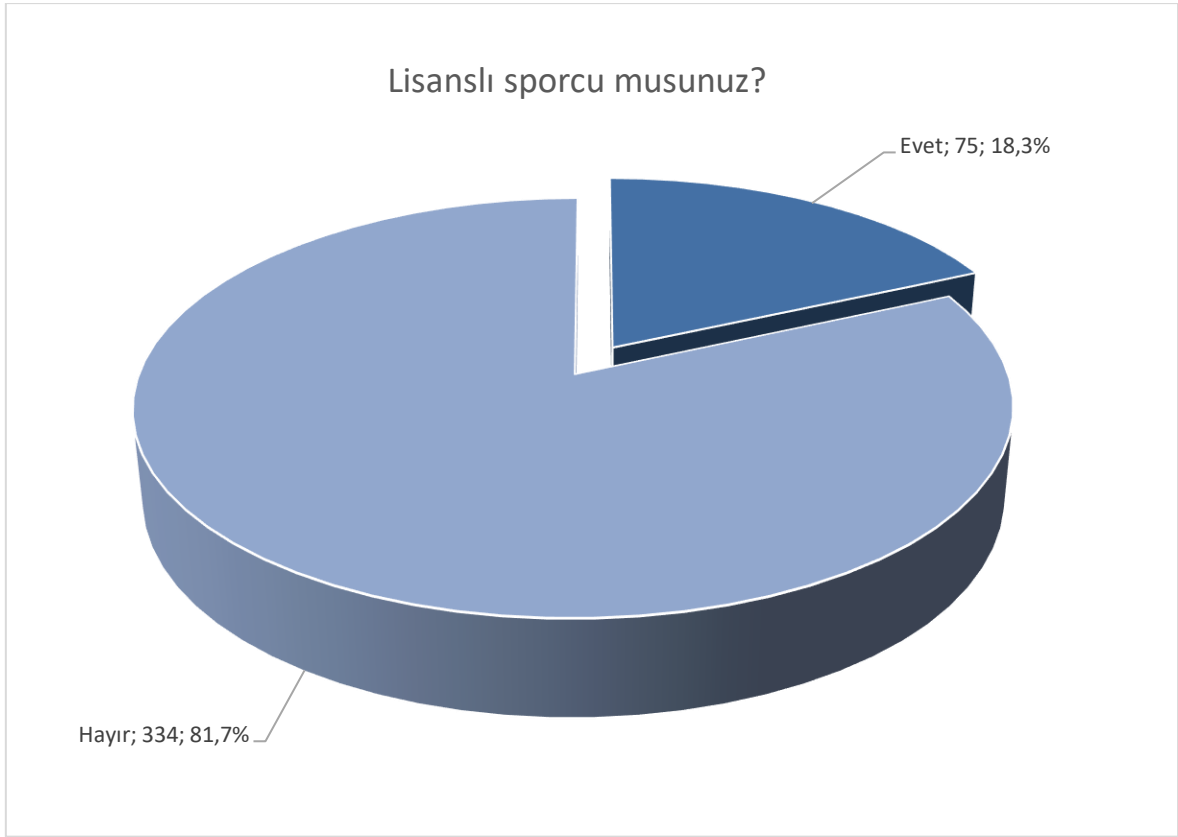
4.1.4. Katılım sağlanan takım sporu

şekil 4.4. Katılımcıların katılım sağladığı takım sporları pasta grafiği

şekil 4.4. de katılımcıların katılım sağladığı takım sporu branşlarının dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Araştırmaya katılan 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 49’u futbol branşında (%12), 66’sı basketbol branşında (%16,1), 82’si voleybol branşında (%20), 136’sı futsal branşında (%33,3), 43’ü hentbol branşında (%10,5), 23’ü rafting branşında (%5,6) ve 10’u kano branşında (%2,4) faaliyet göstermektedir. Grafikten de anlaşılaçağı üzere %33,3 oran ve 136 katılımcı sayısı ile en çok katılımın sağlandığı branş futsaldır. Sonrasında sırasıyla %20 oran ve 82 katılımcı sayısı ile voleybol, %16,1 oran ve 66 katılımcı sayısı ile basketbol, %12 oran ve 49 katılımcı sayısı ile futbol, %10,5 oran ve 43 katılımcı sayısı ile hentbol, %5,6 oran ve 23 katılımcı sayısı ile rafting branşları gelmektedir. Son olarak %2,4 oran ve 10 katılımcı sayısı ile kano branşı olmuştur.

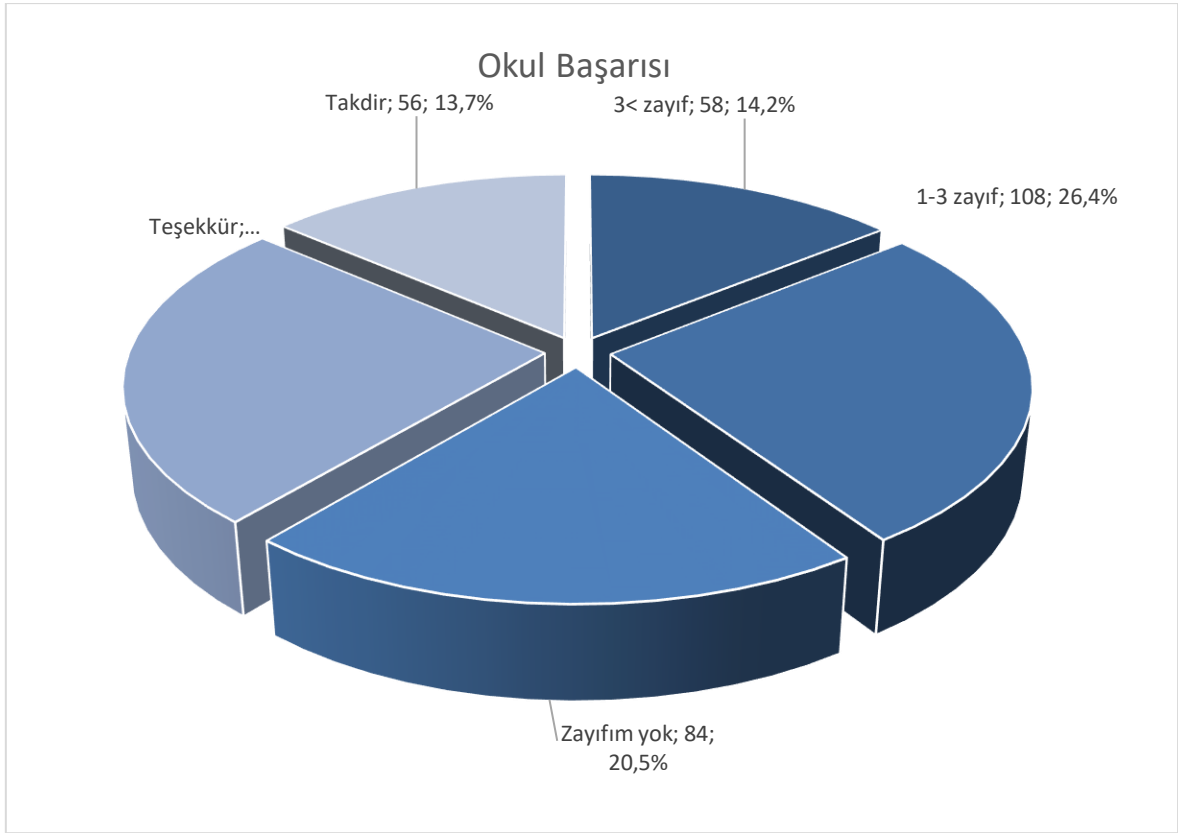
4.1.5. Okul dışı lisans durumları

Şekil 4.5. Katılımcıların lisans durumu pasta grafiği

Şekil 4.5. de katılımcıların okul dışında lisanslı olma dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Araştırmaya katılan 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 75'i (%18,3) bir spor kulübünde lisanslı olarak müsabakalara katılırken, 334'ü (%81,7) bir spor kulübünde lisanslı olarak müsabakalara katılmamaktadır. Grafikten de anlaşılacağı üzere okul dışı lisanslı olarak spor yapanlar %18,3 oran ve 75 kişi iken okul dışı spor yapmayanlar %81,7 oran ve 334 kişidir.

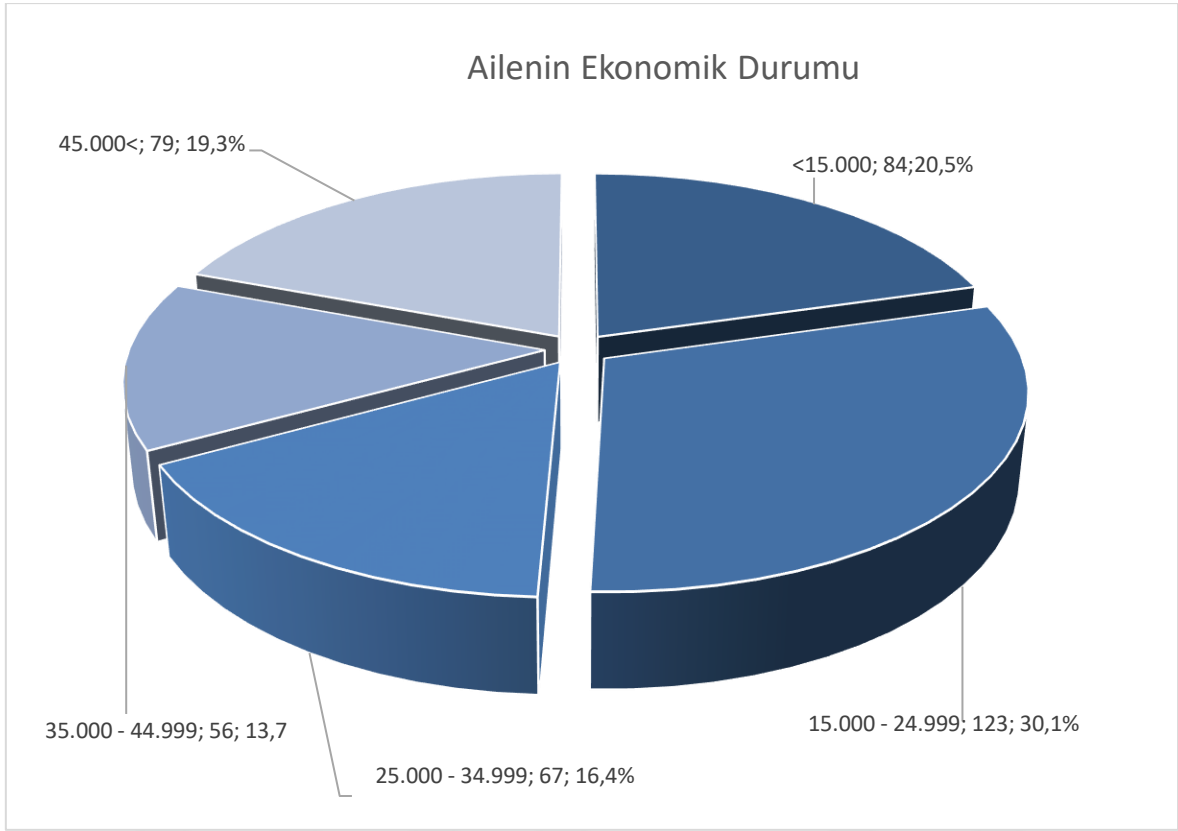
4.1.6. Okul başarı durumu

Şekil 4.6. Katılımcı okul başarı durumu pasta grafiği

Şekil 4.6 da katılımcıların okul başarı durumlarının dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Yapılan araştırmada; 409 lise düzeyinde öğrenim gören ve takım sporlarında müsabakaya katılan sporcu öğrencinin 2023/2024 eğitim öğretim yılının birinci döneminde aldığı karne sonuçları şu şekildedir: 3'ten fazla zayıf dersi olanlar 58 kişi (%14,2), 1-3 arası zayıf dersi olanlar 108 kişi (%26,4), zayıfı olmadan geçip belge alamayanlar 84 kişi (%20,5) teşekkür belgesi alanlar 103 kişi (%25,2), takdir belgesi alanlar ise 56 kişi (%13,7) dir. Grafikten de anlaşılacağı üzere % 26,4 oran ve 108 kişi ile 1-3 arası zayıf alanlar en yüksek oranı oluşturmaktadır. Sonrasında sırasıyla %25,2 oran ve 103 kişi ile teşekkür belgesi alanlar, %20,5 oran ve 84 kişi ile zayıfı olmayıp doğrudan geçenler, %14,2 oran ve 58 kişi ile 3'ten fazla zayıf olanlar gelmektedir. Son olarak %13,7 oran ve 56 kişi ise en az orana sahip takdir alanlar oluşturmaktadır.

4.1.7. Ailenin ekonomik durumu

Şekil 4.7. Katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu pasta grafiği

Şekil 4.7 de katılımcıların ailelerinin ekonomik durumlarının dağılımlarını gösteren pasta grafiği verilmiştir. Buna göre; 15.000 TL'den az geliri olanlar 84 kişi (%20,5) dir. 15.000-24.999 TL arasında geliri olanlar 123 kişi (%30,1), 25.000-34.999 TL arasında geliri olanlar 67 kişi (%16,4), 35.000-44.999 TL arasında geliri olanlar 56 kişi (%13,7) dir. Son olarak, 45.000 TL'den fazla aylık geliri olanlar ise 79 kişi (%19,3)dir. Grafikten de anlaşılacağı üzere katılımcıların aile aylık gelir düzeyleri %30,1 oran ve 123 kişi ile en fazla 15.000-24.999 TL arasındadır. Sonrasında sırasıyla %20,5 oran ve 84 kişi 15.000 TL'den az, %19,3 oran ve 79 kişi 45.000 TL'nin üzerinde, %16,4 oran ve 67 kişi 25.000-34.999 TL arasındadır. Son olarak %13,7 oran ve 56 kişi 35.000-44.999 TL arasındadır.

4.2. CBSÖ Alt Boyutları

Çalışma kapsamında kullanılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeğinde yer alan alt boyutların betimsel istatistikleri Tablo 4.1’de verildiği gibidir.

Tablo.4.1. Kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	N	Ort.	Med.	Ss	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Normlara Uyum	409	19,52	20,00	5,13	5.00	25.0	-1,11	0,64
Kurallar ve Yönetime Saygı	409	19,60	20,00	4,06	5.00	25.0	-1,10	1,44
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	409	21,05	22,00	3,76	8.00	25.0	-1,23	1,33
Rakibe Saygı	409	17,67	18,00	4,87	5.00	25.0	-0,63	0,04

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama Med.=Medyan Ss=Standart Sapma Min.=En düşük değer, Max.=En yüksek değer,

Tablo 4.1 de görüldüğü üzere Sosyal Normlara Uyum alt boyutunun ortalaması $\pm 5,13$ standart sapma ile 19,52 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta alınan en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25’tir. Medyan değeri 20,00, çarpıklık değeri -1,11 basıklık değeri ise 0,64’tür. Kurallar ve Yönetime Saygı alt boyutunun ortalaması $\pm 4,06$ standart sapma ile 19,60 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta alınan en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25’tir. Medyan değeri 20,00, çarpıklık değeri -1,10 basıklık değeri ise 1,44’dır. Sporda Sorumluluklara Bağlılık alt boyutunun ortalaması $\pm 3,76$ standart sapma ile 21,05 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta alınan en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25’tir. Medyan değeri 22,00, çarpıklık değeri -1,23 basıklık değeri ise 1,33’tür. Rakibe Saygı alt boyutunun ortalaması $\pm 4,87$ standart sapma ile 17,67 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta alınan en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25’tir. Medyan değeri 18,00, çarpıklık değeri -0,63 basıklık değeri ise 0,04’tür.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutu ortalaması 19,53’tür. Çarpıklık değeri -1,11 ve basıklık değeri 0,64’tür. Ortalamaya baktığımızda yüksek bir değer olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların sosyal normlara uyum göstermektedirler. Çarpıklığın negatif olması verilerin yüksek değerlere eğilimli olduğunu gösterir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutu ikinci en yüksek boyut olmuştur. Ortalaması 19,60'tır. Çarpıklık değeri -1,10 ve basıklık değeri 0,48'tür. Ortalamaya baktığımızda katılımcıların güçlü bir yönelime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çarpıklık değerine bakınca negatif çıkmıştır. Bu durum katılımcıların büyük çoğunluğunun yüksek puan aldığını göstermektedir. Basıklık değerini ise verilerin dağılımının biraz daha sivri olduğunu göstermektedir. Bu durum bazı katılımcıların çok yüksek puan aldığını gösterir. Sosyal Normlara Uyum ve Kurallar ve Yönetime Saygı alt boyutları birbirine çok yakın değerler gösteriyor (19,53 ve 19,60), bu da öğrencilerin genel olarak düzen ve etik çerçevede hareket ettiğini işaret eder.

Sportmenlik yöneliminde sporda sorumluluklara bağlılık en yüksek alt boyut olmuştur. Ortalaması 21,05'tir. Çarpıklık değeri -1,23 ve basıklık değeri 1,33'tür. Ortalamaya baktığımızda diğer boyutlara göre en yüksek puanı aldığını gösteriyor. Katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılıkları yüksek çıkmıştır. Çarpıklık değerine bakınca negatif çıkmıştır. Bu durum katılımcıların büyük çoğunluğunun yüksek puan aldığını göstermektedir. Basıklık değerini ise verilerin dağılımının biraz daha sivri olduğunu göstermektedir.

Rakibe Saygı alt boyutu ortalaması en düşük olan boyut olmuştur. Ortalaması 17,67'dir. Çarpıklık değeri -0,63 ve basıklık değeri 0,04'tür. Ancak çarpıklık değerine baktığımızda ve bu değer negatif çıktığı için yüksek değerlere yakın olduğunu ve dengeli bir dağılımda olduğu görünmektedir. Basıklık değerine baktığımızda ise normal dağılıma en yakın değer olduğu görünmektedir.

4.2.1. Sınıfa göre alt faktör istatistikleri

Çalışma kapsamında kullanılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyutların puan ortalamalarının katılımcıların sınıf düzeyine göre anlamlılığının test edildiği ANOVA test sonuçları Tablo 4.2'de verildiği gibidir.

Tablo 4.2. Sınıf düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Sınıf Düzeyi	N	Ort.	Ss	F	p
Sosyal Normlara Uyum	9. Sınıf	88	18,84	5,56	0,72	0,54
	10. Sınıf	125	19,77	5,09		
	11. Sınıf	126	19,57	5,16		
	12. Sınıf	70	19,85	5,60		
Kurallar ve Yönetime Saygı	9. Sınıf	88	18,89	4,55	1,77	0,15
	10. Sınıf	125	19,59	4,21		
	11. Sınıf	126	19,68	4,94		
	12. Sınıf	70	20,38	3,19		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	9. Sınıf	88	21,18	4,06	0,56	0,64
	10. Sınıf	125	20,94	4,87		
	11. Sınıf	126	20,83	4,81		
	12. Sınıf	70	21,51	3,02		
Rakibe Saygı	9. Sınıf	88	17,61	5,06	0,67	0,56
	10. Sınıf	125	17,96	4,71		
	11. Sınıf	126	17,21	4,77		
	12. Sınıf	70	18,07	5,06		

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, F: F Testi p=Probability/Olasılık

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu nedenle “Tukey Testi” gerçekleştirilmemiştir.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,54 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için sınıf düzeyine göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, bulundukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,15 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için sınıf düzeyine göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallar ve yönetime saygısı, bulundukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,64 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için sınıf düzeyine göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılığı, bulundukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,56 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan

olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için sınıf düzeyine göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, bulundukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

4.2.2. Cinsiyete göre alt faktör istatistikleri

Katılımcıların cinsiyetine göre Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için t-testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 4.3'te verildiği gibidir.

Tablo 4.3. Cinsiyet değişkenine göre T-testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	p
Sosyal Normlara Uyum	Kız	134	19,67	4,87	0,41	,67
	Erkek	275	19,45	5,26		
Kurallar ve Yönetime Saygı	Kız	134	19,68	4,39	0,27	,78
	Erkek	275	19,56	3,90		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Kız	134	21,35	3,62	-2,27	,02
	Erkek	275	20,45	4,80		
Rakibe Saygı	Kız	134	17,44	4,28	-0,69	,48
	Erkek	275	17,78	5,13		

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, t= T-testi, p=Probability/Olasılık

Tablo 4.3.'te görüldüğü üzere çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyutlarından sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilirken sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Şöyle ki; sosyal normlara uyum alt boyutunda p-değeri 0,67 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için cinsiyete göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,78 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için cinsiyete göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallara ve yönetime saygısı, cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

Sporda sorumluluklara bağıllık alt boyutunda p-değeri 0,02 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için cinsiyete göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile kız öğrencilerin sporda sorumluluklara bağıllıkları erkek öğrencilere kıyasla daha fazladır.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,48 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için cinsiyete göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

4.2.3. Gittiği okulun türüne göre alt faktör istatistikleri

Katılımcıların gittikleri okul türüne göre Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 4.4'te verildiği gibidir.

Tablo 4.4. Okul türü değişkenine göre Anova sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Okul Türü	N	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Sosyal Normlara Uyum	(1)Spor L.	29	21,41	3,22	12,34	,00	1>5 4>5
	(2)Güzel Sanatlar L.	10	17,90	6,53			
	(3)Fen L.	22	18,13	5,87			
	(4)Anadolu L.	249	20,57	4,11			
	(5)Meslek L.	99	16,81	6,38			
Kurallar ve Yönetime Saygı	(1)Spor L.	29	19,68	2,71	9,66	,00	2>5 4>5
	(2)Güzel Sanatlar L.	10	21,60	2,22			
	(3)Fen L.	22	18,45	5,16			
	(4)Anadolu L.	249	20,38	3,37			
	(5)Meslek L.	99	17,67	5,06			
Sporda Sorumluluklara Bağıllık	(1)Spor L.	29	22,86	2,41	8,70	,00	1>5 4>5
	(2)Güzel Sanatlar L.	10	21,00	4,94			
	(3)Fen L.	22	20,54	5,51			
	(4)Anadolu L.	249	21,57	3,12			
	(5)Meslek L.	99	19,34	4,61			
Rakibe Saygı	(1)Spor L.	29	16,34	5,07	4,91	,00	4>5
	(2)Güzel Sanatlar L.	10	18,90	4,45			
	(3)Fen L.	22	17,54	6,71			
	(4)Anadolu L.	249	18,41	4,34			
	(5)Meslek L.	99	16,10	5,24			

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, F: F Testi p=Probability/Olasılık

Tablo 4.4'te görüldüğü üzere çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hepsinde okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Farklılık gösteren okul türlerinin tespiti için Tukey

Testi gerçekleştirilmiştir.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten kk olduğu için okul türüne göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, bulundukları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Sosyal normlara uyumlarının farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey Testine göre spor lisesine giden öğrencilerin sosyal normlara uyumu meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir. Anadolu lisesi ğrencilerinin sosyal normlara uyumu meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten kk olduğu için okul türüne göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallar ve yönetime saygısı, bulundukları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Kurallar ve yönetime saygılarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey Testine göre güzel sanatlar lisesine giden öğrencilerin kurallar ve yönetime saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir. Anadolu lisesi ğrencilerinin kurallar ve yönetime saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir.

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten kk olduğu için okul türüne göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılıkları, bulundukları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Sporda sorumluluklara bağlılıklarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey Testine göre spor lisesine giden öğrencilerin sporda sorumluluklara bağlılıkları meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir. Anadolu lisesi ğrencilerinin sporda sorumluluklara bağlılıkları meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten kk olduğu için okul türüne göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, bulundukları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Rakibe saygılarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey Testine göre anadolu lisesi ğrencilerinin rakibe saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksektir.

4.2.4. Katılım sağladığı takım sporuna göre alt faktör istatistikleri

Katılımcıların faaliyet gösterdikleri takım sporuna göre Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 4.5'te verildiği gibidir.

Tablo 4.5. Katılım Sağladığı takım sporu türüne göre Anova sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Yapılan Takım Sportu	N	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Sosyal Normlara Uyum	(1)Futbol	49	20,36	4,23	5,54	,00	1>3 2>3 3<5,6
	(2)Basketbol	66	21,25	4,01			
	(3)Voleybol	82	17,25	6,40			
	(4)Futsal	136	19,11	5,20			
	(5)Hentbol	43	20,04	4,26			
	(6)Rafting	23	21,34	2,47			
	(7)Kano	10	21,90	4,09			
Kurallar ve Yönetime Saygı	(1)Futbol	49	20,16	3,60	2,68	,01	2>3
	(2)Basketbol	66	20,45	2,83			
	(3)Voleybol	82	18,10	5,16			
	(4)Futsal	136	19,69	3,72			
	(5)Hentbol	43	19,83	4,01			
	(6)Rafting	23	20,00	4,05			
	(7)Kano	10	20,40	5,31			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	(1)Futbol	49	20,89	4,55	3,01	,00	2>3
	(2)Basketbol	66	22,30	2,41			
	(3)Voleybol	82	19,87	4,36			
	(4)Futsal	136	21,14	3,43			
	(5)Hentbol	43	20,67	3,80			
	(6)Rafting	23	21,73	3,49			
	(7)Kano	10	22,20	3,88			
Rakibe Saygı	(1)Futbol	49	18,65	4,18	2,10	,05	
	(2)Basketbol	66	17,51	4,89			
	(3)Voleybol	82	16,82	5,47			
	(4)Futsal	136	17,94	4,86			
	(5)Hentbol	43	16,53	4,45			
	(6)Rafting	23	18,08	4,18			
	(7)Kano	10	21,10	3,92			

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, F: F Testi p=Probability/Olasılık

Tablo 4.5'te görüldüğü üzere çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarından sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında faaliyet gösterilen takım sporu türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Ancak rakibe saygı

alt boyutunda anlamlı olarak farklılık tespit edilememiştir. Farklılık gösteren takım sporu alanlarının tespiti için ise Tukey Testi gerçekleştirilmiştir.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için faaliyet gösterilen spor dalına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, yaptığı takım sporuna göre farklılık göstermektedir. Yapılan Tukey Testine göre; futbolu tercih eden öğrencilerin sosyal normlara uyumu voleybolu tercih eden öğrencilerinden daha yüksektir. Basketbolu tercih eden öğrencilerin sosyal normlara uyumu voleybolu tercih eden öğrencilerinden daha yüksektir. Voleybolu tercih eden öğrencilerin sosyal normlara uyumu hentbol ve raftingi tercih eden öğrencilerinden daha düşüktür.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,01 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için faaliyet gösterilen spor dalına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallara ve yönetime saygısı, yaptığı takım sporuna göre farklılık göstermektedir. Yapılan Tukey testine göre; basketbolu tercih eden öğrencilerin kurallar ve yönetime saygısı, voleybolu tercih eden öğrencilerinden daha yüksektir.

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için faaliyet gösterilen spor dalına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılıkları, yaptığı takım sporuna göre farklılık göstermektedir. Yapılan Tukey Testine göre; basketbolu tercih eden öğrencilerin sporda sorumluluklara bağlılıkları voleybolu tercih eden öğrencilerinden daha yüksektir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,05 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için faaliyet gösterilen spor dalına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygıları, yaptığı takım sporuna göre farklılık göstermemektedir.

4.2.5. Okul dışı lisanslı olma durumuna göre alt faktör istatistikleri

Katılımcıların okul dışı lisanslı olma durumlarına göre Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup

olmadığını test etmek için t-testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 4.6’da verildiği gibidir.

Tablo 4.6. Okul dışı lisansı olma durumu değişkenine göre T-test sonuçları

Alt Boyutlar	Okul Dışı Lisans	N	Ort.	Ss	t	p
Sosyal Normlara Uyum	VAR	75	21,41	3,24	4,84	,00
	YOK	334	19,10	5,38		
Kurallar ve Yönetime Saygı	VAR	75	20,16	2,79	1,69	,09
	YOK	334	19,48	4,29		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	VAR	75	22,20	2,74	3,65	,00
	YOK	334	20,80	3,91		
Rakibe Saygı	VAR	75	18,17	3,89	1,15	,25
	YOK	334	17,56	5,06		

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, t= T-testi, p=Probability/Olasılık

Tablo 4.6.’da görüldüğü üzere çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyutlardan sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklarına bağlılık boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kurallara ve yönetime saygı ile rakibe saygı alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05’ten küçük olduğu için okul dışı lisanslı olma durumuna göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile okul dışı lisanslı olan katılımcıların sosyal normlara uyumu, lisanslı olmayanlara göre daha yüksektir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,09 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05’ten büyük olduğu için okul dışı lisanslı olma durumuna göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallara ve yönetime saygısı, okul dışı lisanslı olma durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,00 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05’ten küçük olduğu için okul dışı lisanslı olma durumuna göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Diğer bir ifade ile okul dışı lisanslı olan katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılıkları, lisanslı olmayanlara göre daha yüksektir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,25 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için okul dışı lisanslı olma durumuna göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, okul dışı lisanslı olma durumuna göre farklılık göstermemektedir.

4.2.6. Okul başarısı durumuna göre alt faktör istatistikleri

Çalışma kapsamında kullanılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan boyutların puan ortalamalarının katılımcıların okul başarısına göre anlamlılığının test edildiği ANOVA test sonuçları Tablo 4.7'de verildiği gibidir.

Tablo 4.7. Okul başarısı değişkenine göre Anova sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Okul Başarı Durumu	N	Ort.	Ss	F	p
Sosyal Normlara Uyum	(1)3+ Zayıf	58	19,41	5,95	0,66	0,61
	(2)1-3 Arası Zayıf	108	19,00	5,24		
	(3)Direk Geçme	84	19,85	4,82		
	(4)Teşekkür Belgesi	103	20,02	4,75		
	(5)Takdir Belgesi	56	19,25	5,19		
Kurallar ve Yönetime Saygı	(1)3+ Zayıf	58	19,98	4,10	1,15	0,32
	(2)1-3 Arası Zayıf	108	18,90	4,46		
	(3)Direk Geçme	84	19,90	3,93		
	(4)Teşekkür Belgesi	103	19,88	3,51		
	(5)Takdir Belgesi	56	19,60	4,32		
Sporda Sorumluluklar a Bağlılık	(1)3+ Zayıf	58	20,77	4,18	0,59	0,66
	(2)1-3 Arası Zayıf	108	20,75	4,10		
	(3)Direk Geçme	84	21,38	3,64		
	(4)Teşekkür Belgesi	103	21,04	3,39		
	(5)Takdir Belgesi	56	21,48	3,49		
Rakibe Saygı	(1)3+ Zayıf	58	17,10	5,04	1,05	0,38
	(2)1-3 Arası Zayıf	108	17,19	4,68		
	(3)Direk Geçme	84	17,69	4,84		
	(4)Teşekkür Belgesi	103	18,00	4,43		
	(5)Takdir Belgesi	56	18,57	5,74		

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, F: F Testi, p=Probability/Olasılık

Tablo 4.7'de görüldüğü üzere Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde okul başarısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu nedenle Tukey Testi gerçekleştirilmemiştir

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,61 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için okul başarısına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, okul başarılarına göre farklılık

göstermemektedir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,32 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için okul başarısına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallara ve yönetime saygısı, okul başarılarına göre farklılık göstermemektedir.

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,66 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için okul başarısına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılığı, okul başarılarına göre farklılık göstermemektedir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,38 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için okul başarısına göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, okul başarılarına göre farklılık göstermemektedir.

4.2.7. Ailenin ekonomik durumuna göre alt faktör istatistikleri

Çalışma kapsamında kullanılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan boyutların puan ortalamalarının katılımcıların ailelerinin ekonomik durumuna göre anlamlılığının test edildiği ANOVA test sonuçları Tablo 4.8'de verildiği gibidir.

Tabloda görüldüğü üzere Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde ekonomik duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu nedenle Tukey Testi gerçekleştirilmemiştir.

Sosyal Normlara Uyum alt boyutunda p-değeri 0,37 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için ekonomik duruma göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sosyal normlara uyumu, ekonomik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda p-değeri 0,14 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için ekonomik duruma göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kurallara ve yönetime saygısı, ekonomik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.8. Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre Anova sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Ort.	Ss	F	p
Sosyal Normlara Uyum	(1)<15.000	84	19,90	4,95	1,08	0,37
	(2)15.000-24.499	123	19,57	5,19		
	(3)25.000-34.999	67	19,23	5,41		
	(4)35.000-44,999	56	20,37	4,34		
	(5)45.000<	79	18,69	5,48		
Kurallar ve Yönetime Saygı	(1)<15.00	84	20,05	3,85	1,73	0,14
	(2)15.000-24.499	123	19,78	4,26		
	(3)25.000-34.999	67	19,52	4,10		
	(4)35.000-44,999	56	20,05	2,43		
	(5)45.000<	79	18,59	4,71		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	(1)<15.000	84	21,40	3,42	0,82	0,50
	(2)15.000-24.499	123	21,12	3,67		
	(3)25.000-34.999	67	20,80	4,04		
	(4)35.000-44,999	56	21,46	3,05		
	(5)45.000<	79	20,51	4,41		
Rakibe Saygı	(1)<15.000	84	17,80	4,96	0,78	0,53
	(2)15.000-24.499	123	17,79	5,28		
	(3)25.000-34.999	67	16,91	4,99		
	(4)35.000-44,999	56	18,39	3,70		
	(5)45.000<	79	17,48	4,74		

Not: N=Frekans, Ort.=Ortalama, Ss=Standart sapma, F: F Testi p=Probability/Olasılık

Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda p-değeri 0,50 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için ekonomik duruma göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların sporda sorumluluklara bağlılığı, ekonomik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Rakibe saygı alt boyutunda p-değeri 0,53 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için ekonomik duruma göre katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer bir ifade ile katılımcıların rakibe saygısı, ekonomik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı: Tunceli’de takım sporlarına katılım sağlayan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesidir. Çalışmada; bazı demografik bilgilerin, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış, “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” ile analiz edilerek elde edilen verilerin sonuçlarına göre tartışmaya araştırmanın bu kısmında yer verilmiştir. Herhangi bir spor branşında, ortaokul, lise, üniversite gibi herhangi bir okul kademesinde, fen lisesi, spor lisesi gibi herhangi bir okul türüne, antrenörler, sporcular, öğrenciler gibi sayabileceğimiz farklı farklı yönler ile ele alınmış sportmenlik yönelimleri ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ancak sportmenlik yönelimleri ile ilgili Tunceli’de bir çalışma yapılmamıştır.

Araştırmada elde edilebilecek bulgulara göre (Tablo 4.1.) ölçekte alınabilecek en az skorun 5 ve en çok alınacak skorun 25 olduğu görülmektedir. Ölçekte elde edilen sonuçlara göre sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda 21,05 skor ile en yüksek skora sahiptir. Sonrasında 19,60 skor ile kurallar ve yönetime saygı, 19,52 skor ile sosyal normlara uyum gelmektedir. Ölçekte en az skora sahip alt boyut ise 17,67 puan ile rakibe saygı alt boyutudur ve bu skor da ortalama değerinde bir skordur. Alt boyutlarda alınan puanların tamamının ortalamasına baktığımızda 19,48 skor ile katılımcıların sportmenlik düzeylerinin yüksek olduğu kanısına varabiliriz.

Katılımcıların sınıf düzeyi değişkenine göre yapılan ANOVA test sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.2.); alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Katılımcıların sadece lise düzeyinde olan sporcu öğrencilerden olması ve bu sporcu öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinin benzerlikler göstermesinden kaynaklı farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmış olabiliriz. Avcu (2023) spor liseleri üzerinde yaptığı çalışmada; yaş değişkeni ile sportmenlik yönelimleri arasında benzer sonuçlara ulaşarak alt boyutlarda anlamlı bir fark bulamamıştır. Gül (2024) spor liseleri üzerinde yaptığı çalışmada; sınıf kademesi değişkeni ile sportmenlik yönelimleri arasında benzer sonuçlara ulaşarak alt boyutlarda anlamlı bir fark bulamamıştır. Duman (2023) lise düzeyleri üzerinde yaptığı çalışmada; yaş değişkeni ile sportmenlik yönelimleri arasında benzer sonuçlara ulaşarak alt boyutlarda anlamlı bir fark bulamamıştır. Erbil (2022) ortaöğretim öğrencileri arasında yapmış olduğu çalışmada; yaş düzeyi ile fair play yönelimleri arasında benzer sonuçlara ulaşarak alt boyutlarda anlamlı bir fark bulamamıştır. Elik (2017) 18-30 yaş üstü amatör futbolcular üzerinde yaptığı çalışmada; yaş değişkeni ile fair play yönelimleri arasında kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt

boyutlarında çalışmadan farklı olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu ortaya koymuştur. . Elik 'in çalışmasındaki sonucun bu şekilde çıkmasının sebebi olarak 18- 30 yaş üstü katılımcılar ile çalışmış olmasından kaynaklı olabilir. Yine çalışmadan farklı olarak Aslıvar (2022) 18-24 yaş aralığındaki oryantirik sporcularının saldırganlık ve sportmenlik yönelimleri üzerinde yaptığı çalışmada tüm alt boyutlarda kadınların lehine anlamlı farklılığın olduğunu belirtmiştir. İnsanlardaki ahlak anlayışı, yaşanan tecrübe ve olgunluğa bağlı olarak yıllar içinde değişim gösterebilir ve yaş, bu anlamda en önemli değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkar (Ludwiczak ve Bronikowska, 2022). Araştırmanın ulaşmak istediği tüm ilde takım sporlarına katılan toplam 434 sporcu öğrencinin 409'una ulaşılmıştır. Sınıf düzeylerine göre katılım sağlayan öğrencilerin sayıları; 9. sınıflarda 88, 10. sınıflarda 125, 11. sınıflarda 126 ve 12. sınıflarda 70 kişi olarak bulunmuştur. Kişi sayılarına bakıldığında 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin 10. ve 11. sınıf öğrencilerinden daha az katılım sağladığı görülmektedir. Bunun sebebi 12 sınıf öğrencilerinin sınav hazırlıkları nedeni ile kendi istekleri ile katılmamış olmaları, 9. sınıf öğrencilerinin ise okulla adaptasyon eksikliği ve takımlarda kendilerine yer bulamamalarından kaynaklı olabilir.

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre yapılan t testi sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.3.); çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyutlarından sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda kızlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durum, kızların erkeklerden daha fazla yaptığı sporun gereklerini yerine getirdiği anlamını taşımaktadır. Sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durum cinsiyet bakımından sportmenlik yönelimleri ile ilgili genel olarak cinsiyet değişkeni üzerinde benzerliklerin olduğunu göstermektedir. Sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında kızlar erkeklere göre daha yüksek puan alırken rakibe saygı alt boyutunda erkeklerin puanı kızlardan yüksektir. Öztürk (2024) oryantiring sporcularının sportmenlik davranışlarını incelediği çalışmasında; cinsiyet değişkenliği ile ilgili benzer sonuçlara ulaşmıştır. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda kızlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiş, sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarının skor ortalamalarına bakıldığında ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Cinsiyet ve sportmenlikle ilgili çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu durum toplumun spora bakış açısı, nüfusun yoğunluğu, yöneticilerin spora bakışı gibi etmenlerden kaynaklanıyor olabilir. Ancak yapılan çalışmaların birçoğunda

kadınların erkeklere göre daha sportmen olduklarına değinilmiştir. Coulomb - Cabagno, & Rascle (2006), hentbol ve futbol branşlarını yapan sporcular üzerinde yaptığı çalışmada; saldırganlık yönünün erkeklerde daha fazla olduğunu bulmuştur. Aslıvar (2022) 18-24 yaş aralığındaki oryantirik sporcularının saldırganlık ve sportmenlik yönelimleri üzerinde yaptığı çalışmada; fiziksel saldırganlık düzeyinin kadınlara nazaran erkeklerde daha fazla olduğunu bulmuştur. Toplumda kadınların yerine baktığımızda; kadınlardan toplumun ve ailenin beklentileri, toplumun ve en önemlisi kadınların kendilerine yüklediği değer gibi özellikler sonucunda kadınların daha uyumlu davrandıklarını, daha sakin ve daha az saldırgan davranışlar sergilerler. Toplumun ataerkil yapısının bu durumun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir (Bulgu ve diğerleri, 2007). Kurşun (2023) 18-25 yaş aralığında toplumsal cinsiyet rolleri ve sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi çalışmasında; ÇBSYÖ' nün tüm alt boyutlarında kadın sporcuların erkeklere göre daha sportmen olabileceği yönünde anlamlı fark bulmuştur. Gül (2024) spor lisesi öğrencilerinin sportmenlik algısı ile ilgili çalışmasında; kız öğrenciler lehine kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda anlamlı fark olduğu, diğer alt boyutlarda ise farklılaşmanın olmadığını bulmuştur. Zor (2021) okul sporlarına lisanslı olarak katılan orta öğretim öğrencilerinin sportmenlik ve saldırganlık-öfke düzeyi ile ilgili yaptığı çalışmasında; cinsiyet değişkenliği analiz sonucuna göre sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda farklılık bulmazken diğer alt boyutlarda kadınların lehine anlamlı farklılıklar bulmuştur. Yine, Kaya (2024) spor bölümü öğrencilerinin empati düzeyi ve sportmenlik arasındaki ilişkinin ile ilgili çalışmasında; cinsiyet değişkenliği analiz sonucuna göre sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda farklılık bulunmazken diğer alt boyutlarda kadınların lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Avcu (2023) spor liseleri üzerinde yaptığı çalışmasında; ÇBSYÖ' nün tüm alt boyutlarında cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Eriş (2020) ortaöğretim öğrencilerinin fair play ve ahlaktan uzaklaşma üzerine yaptığı çalışmada; cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

Katılımcıların gittikleri okul türü değişkenine göre yapılan ANOVA test sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.4.); çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hepsinde okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Sosyal normlara uyumlarının farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey testine göre spor lisesine giden öğrencilerin sosyal normlara uyumu meslek lisesi öğrencilerinden ve anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal

normlara uyumu meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Sosyal normlara uyum alt boyutunda en yüksek skoru spor lisesi alırken en düşük skoru meslek lisesi almıştır. Kurallar ve yönetime saygılarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey testine göre güzel sanatlar lisesine giden öğrencilerin kurallar ve yönetime saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Anadolu lisesi öğrencilerinin kurallar ve yönetime saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda en yüksek skoru güzel sanatlar lisesi alırken en düşük skoru meslek lisesi almıştır. Sporda sorumluluklara bağlılıklarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey testine göre spor lisesine giden öğrencilerin sporda sorumluluklara bağlılıkları meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Anadolu lisesi öğrencilerinin sporda sorumluluklara bağlılıkları meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda en yüksek skoru spor lisesi alırken en düşük skoru meslek lisesi almıştır. Rakibe saygılarının birbirinden farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için yapılan Tukey testine göre anadolu lisesi öğrencilerinin rakibe saygısı meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Rakibe saygı alt boyutunda en yüksek skoru anadolu lisesi alırken en düşük skoru yine meslek lisesi almıştır. Benzer olarak Erbil (2022) ortaöğretim öğrencileri üzerinde fair play ve empatik eğilimleri üzerinde yaptığı çalışmada okul türü değişikliği ve sportmenlik ilişkisini anlamlı olarak farklılık oluşturduğunu bulmuştur. Çalık (2023) lise öğrencileri üzerinde egzersiz yapanlarla yapmayanlar arasındaki ahlaki olgunlukları ile ilgili yaptığı çalışmada; meslek lisesi öğrencilerinin ahlaki olgunlukları diğer türdeki okula giden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha düşük bulmuştur. Günümüzde meslek liselerini tercih eden öğrencilerin büyük kısmı spor yapmayan, akademik ve sosyal yönden dezavantajlı, sportmenlik kurallarına uymayan bireylerin olduğu düşünülebilir. Ağlamaz (2006) lise öğrencilerinin saldırganlık eğilimlerini okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi gibi farklı etmenler ile karşılaştırdığı çalışmasında meslek lisesindeki öğrencilerin saldırganlık düzeyini diğer türdeki liselere göre yüksek olduğunu bulmuştur. Şen (2024) okul sporlarına lisanslı katılan spor lisesi öğrencileri ile diğer türdeki okullardaki öğrencileri fair play tutumları ile karşılaştırdığı araştırmada spor lisesi lehine fair play davranışı sergilediğini bulmuştur. Duman (2023) lisede öğrenim gören öğrencilerin fair play yönelimlerini incelediği çalışmada; ÇBSYÖ' nün sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma bulamamıştır. Kurallara ve yönetime saygı alt

boyutunda; meslek lisesinin spor lisesi ve sosyal bilimler lisesinden daha yüksek puana sahip olduğunu, rakibe saygı alt boyutunda; Anadolu lisesi, fen lisesi ve meslek lisesinin spor lisesinden daha yüksek puana sahip olduğunu bulmuştur.

Katılımcıların katılım sağladığı takım sporuna göre yapılan ANOVA test sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.5.); rakibe saygı alt boyutunda küçük bir oranla anlamlı farklılık bulunamamıştır. Diğer alt boyutlarda ise anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sosyal normlara uyum alt boyutunda futbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlerden, basketbolu tercih edenler yine voleybolu tercih edenlerden yüksek sonuç elde etmiş; voleybolu tercih edenler hentbol ve rafting branşlarını tercih edenlerden düşük skor puanı almıştır. Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda basketbolu tercih edenler, voleybolu tercih edenlerden yüksek skor puanı almıştır. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda da basketbolu tercih edenler, voleybolu tercih edenlerden yüksek skor puanı almıştır. Futsal ve kano branşlarında ise farklılaşmaya değer bir skor puanı alınamamıştır. Kano rakibe saygı alt boyutunda en yüksek skor puanını almış olmasına karşın küçük bir skor puanıyla anlamlı farklılaşmanın dışında kalmıştır. Araştırmada tercih edilen branşlar ve sportmenlik ilişkisinde anlamlı sonuç bulamayan ve çalışmamızı desteklemeyen sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çakmak (2023) sporda sportmenlik ve ahlaktan uzaklaşma üzerine yaptığı çalışmada; istatistiksel anlamda anlamlı farklılık bulamamıştır. Koç ve Seçer (2018) spor bilimleri öğrencilerinin spor türü ve sportmenlik durumları ile ilgili yaptığı çalışmada; yapılan spor türü ile sportmenlik arasında bir farklılık tespit edememiştir. Ünal (2023) takım sporu ile ilgilenenlerin hedef ve sportmenlik ilişkisini konu aldığı çalışmada; ÇBSYÖ' nün alt boyutlarından sadece sorumluluklara bağlılık alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulmuştur. Basketbol ve hentbol ile uğraşan sporcuların skor puanlarını birbirlerine yakın bulmuş ve bu branşları tercih edenlerin puanlarını da futbol ve voleybolu tercih edenlerden yüksek bulmuştur. Teke (2018) sporcuların fair play ve kişilikleri ile ilgili çalışmada; hentbol branşını tercih edenlerin fair play özelliklerini yüksek bulmuş, futbolu tercih edenlerinin de düşük bulmuştur. Futbolu tercih edenlerin düşük çıkma sebebini de para kazanma olasılığının yüksek olması ve futbolu tercih edenlerin ara ara da olsa para kazanmaları bireyleri fair play davranışlarının dışına çıkma ihtimaline bağlamıştır. Stornes ve Ommundsen'in (2004) hentbolu tercih edenler üzerinde yaptığı çalışmada sosyal normlara uyum ve saygı kriterlerinde yüksek puan aldıklarını belirtmiştir. Tsai ve Fung (2005) çalışmada; sportmenlik yönü bakımından voleybolu tercih edenlerin basketbolu tercih edenlerden puanlarını yüksek bulmuştur. Zor (2021) ortaöğretim öğrencilerinden okul

sporlarına katılanların sportmenlik, saldırganlık ve öfke düzeylerini işlediği çalışmasında; sporda sorumluluklarına bağlılık boyutunda anlamlı bir fark bulamazken, diğer boyutlarda anlamlı fark tespit etmiştir. Araştırmasına göre; voleybol tüm alt boyutlarda en yüksek skoru verirken futbol en düşüğünü vermiştir ve bunu futbolda daha fazla temasın olması olarak açıklamıştır. Voleybolun; futbol, basketbol, hentbol gibi temas gerektiren sporlardan yüksek puan beklentisi olmasına karşın çalışmamızda diğer tercih edilen branşlardan düşük puan almıştır. Ekinci (2018) ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik ve başarı algılarını incelediği çalışmada temas gerektirmeyen sporlarda sportmenlik değerini temas gerektiren sporlardan yüksek bulmuştur. Araştırmalar incelendiğinde voleybol branşındaki sportmenlik yönelimlerinin yüksek çıkmasının temel nedeni olarak temasın daha az olduğu algısı üzerinde durulmuştur. Ancak araştırmaya katılan sporcuların bulundukları yer, cinsiyet, yaş, lisans durumu gibi değişkenlere bağlı olarak sonuçların değiştiği görülmektedir. Hentbol sporunda temasın fazla olması ve sportmenlik puanları baz alındığında bazı çalışmalarda voleybol branşından fazla puan alması, bazı çalışmalarda branşlar arasında anlamlı farkın bulunamaması buna örnek verilebilir. Tunceli’de voleybolun düşük çıkma sebebi; futbol, basketbol, hentbol gibi temasın fazla olduğu branşlarda genelde sporcu öğrencilerin katıldığı amatör ligde takımların bulunması, voleybolda ise okul sporlarından ileri gidememesinden kaynaklı olabilir. Amatör spor kulüplerinde lisanslı olarak görev alan sporcular kural ve kaidelere daha aşındırlar ve davranışların sonucunda ceza alabileceklerini bildiklerinden daha dikkatli davranmalarından kaynaklı olabilir. Rafting ve kano branşları ile sportmenliği işleyen kaynaklara rastlanılmamıştır. Anlamlı sonuçların içine girememesine rağmen literatüre katkısı olacağı varsayılmaktadır.

Katılımcıların okul dışı lisanslı olma durumları değişkenine göre yapılan t testi sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.6.); çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyutlarından sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında lisanslı olanların lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durum, lisanslı olan sporcu öğrencilerin lisanslı olmayan sporcu öğrencilerden daha fazla toplumun belirlediği kurallara uyduğunu ve daha fazla yaptığı sporun gereklerini yerine getirdiğini gösterir. Diğer iki boyutta ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Tüm boyutların ortalamasına bakıldığı zaman ise lisanslı olan sporcu öğrencilerin daha sportmen oldukları izlenimini uyandırmaktadır. Yiğit (2021) Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki spor lisesi öğrencilerinin sportmenlikle alakalı yaptığı çalışmasında; çalışmamıza paralel olarak

lisanslı öğrencilerin sosyal normlara uyum alt boyutunda p değerini 0,005 bulmuş ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında ise p değerini 0,045 olarak bulmuştur. Diğer iki boyutta ise anlamlı bir farklılık bulamamasına karşın tüm boyutlara bakıldığında lisanslı olarak spor yapan sporcu öğrencilerin ortalamaları lisanslı olmayanlara göre daha yüksek bulmuştur. Kahya (2020) gençleri lisanslı ve lisanssız olarak spor yapma durumlarına göre fair play yönünde incelediği çalışmasında; çalışmamıza paralel olarak sosyal normlara uyum ve sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark bulmuş ve diğer iki boyutta bulamamıştır. Karafil ve ark. (2017) beden eğitimi dersindeki sportmenlik yönelimlerinin okul dışında spora katılanlar üzerinde yaptığı çalışmada; lisanslı olarak okul dışında da spor yapan sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini daha yüksek bulmuştur. Cetrel ve Ark. (2020) ortaokula gidenlerin beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışları üzerinde yaptığı çalışmasında lisanslı sporcu öğrencilerin sportmenlik yönü ile alınan puanların yüksek olduğunu bulmuş ancak anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Okul dışında lisanslı spor yapan bireylerin yapmayanlara göre daha fazla müsabakalara katılmaları, oyun kurallarına daha fazla hâkim olmalarından kaynaklı sonuçların lisanslı olanlarda daha yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Lisanslı olmayan bireylerin puanlarının yüksek çıktığı ya da farklılaşmanın yaşanmadığı çalışmalar da vardır. Eriş (2020) orta öğretimdeki öğrencilerin fair play ile ahlaktan uzaklaşma ile ilgili çalışmasına; lisanslı olmayan öğrencilerin daha sportmence davrandıkları sonucuna ulaşmış ve bunu aile, antrenör, para kazanma gibi kendi dışındaki etmenlerden kaynaklandığına dayandırmıştır. Nas (2019) liseli öğrencilerde sportmenlik, psikolojik durum ve öz yeterlilik durumları ile ilgili yaptığı çalışmada; pozitif ve toplam sportmenlik ile farklılaşma bulamazken, negatif sportmenlikte kulüpte lisanslı olanların sportmenliklerini düşük bulmuştur. Satcher (2006) lisede sporcu olan ve olmayanların sosyal ve ahlaki yönden incelediği çalışmasında; sporcu olmayanlar lehine ahlaki karakterlerinin düşük olduğunu bulmuştur. Duman (2023) lise öğrencilerinin fair play durumları ile ilgili yaptığı çalışmada; sorumluluklara bağlılık alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Güray (2023) ortaokuldaki öğrencilerin sosyal ahlaki ve duygusal durumları ile sportmenlik durumlarını karşılaştırdığı çalışmasında; lisans durumuna göre anlamlı fark bulamamıştır.

Katılımcıların okul başarıları değişkenine göre yapılan ANOVA test sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.7.); ÇBSYÖ' nün alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde okul başarıları değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir

($p>0,050$). Benzer olarak Nas (2019) lisede öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik, öz yeterlilik ve psikolojik durumları ile ilgili yaptığı çalışmada okul başarı düzeyleri ve sportmenlik arasında bir ilişki bulamamıştır. Ekici (2018) ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik ve başarı algılarını incelediği çalışmada toplam sportmenlik üzerinde anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Koç ve Güllü (2017) lise düzeyinde okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını incelediği çalışmada okul başarı düzeyleri ve sportmenlik arasında bir ilişki bulamamıştır. Farklı sonuçlara ulaşmış çalışmalar da mevcuttur. Kara (2023) okul başarı algısının artması ile sportmenlik arasında olumlu bir ilişki bulmuş; yani başarı algısı yükseldikçe sportmenlik davranışlarında yükselme eğiliminde olduğunu söylerken Işık (2021) ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik durumlarını farklı değişkenler ile incelediği çalışmada orta ve kötü başarı algısına sahip öğrencilerin daha sportmen olduğunu ortaya koymuştur. Sporun, okul başarısını desteklemesi tartışmasız bir gerçektir. Konu spor ve başarı ile ilgili olsaydı muhtemelen sonuç olumlu olarak sporun başarıyı desteklediği şeklinde çıkacaktı. Ancak; doğruluk, dürüstlük, öz güven, centilmenlik, ahlaklı olma, etik davranma gibi kavramların tümünü karşılayan “sportmenlik” kavramının okul başarısı, başarı algısı, kız ya da erkek olma, büyük ya da küçük olma gibi farklı değişkenlerle kıyaslaması haksız bir kıyaslama olacaktır. Çünkü sportmenliği karşılayan ahlaklı olma, etik davranma gibi durumlar tüm insanların istediği evrensel davranışlardır. Araştırmada katılımcıların okul başarı durumlarına bakacak olursak; 3’ten fazla zayıfı olan 58 kişi, 1 ile 3 arası zayıfı olan 108 kişi, direkt sınıf geçen 84 kişi, teşekkür belgesi alan 103 kişi ve takdir belgesi alan 56 kişidir.

Katılımcıların ailenin ekonomik durumuna göre yapılan ANOVA test sonuçlarına baktığımızda (Tablo 4.8.); Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde yer alan alt boyut puan ortalamalarının hiçbirinde ekonomik duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Tunceli ili nüfus yönüyle Türkiye’nin en az nüfusa sahip iller arasında 80. sırada ikinci ildir (URL-2, 2024). Nüfusun az olması nedeni ile ekonomik yönden farklı kategorideki insanlar bir arada yaşamaktadır. Tunceli’de sosyal, toplumsal ve ekonomik yönden farklılaşmanın olmamasından kaynaklı olabilir. Çalışmamıza paralel sonuçlar elde eden Kayışoğlu ve Ark. (2015) ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışlarını incelediği çalışmada; nüfus yönüyle Türkiye ortalamasının altındaki 68. sırada olan Karabük ili ile çalışma yapmış ve ekonomik durum ile sportmenlik arasında istatistiksel bir farklılık ile karşılaşmamıştır. Duman (2023)

lisedeki öğrencilerin fair play yönelimleri üzerindeki çalışmasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Günesen (2022) boksörlerin sportmenlik yönelimlerini incelediği çalışmasında anlamlı bir farklılıkla karşılaşmamıştır. Akdoğdu ve ark. (2019) uluslararası müsabakalara katılan sporcuların ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik üzerine yaptığı çalışmada gelir durumu değişkeninde anlamlı farklılık bulamamıştır. Çakıcı (2019) amatör olarak futbol ile uğraşan sporcuların liderlik ve sportmenlik arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında yine benzer bir sonuç bularak aile gelir düzeyi ile ilgili anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Ekici (2018) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı sportmenlik ve başarı ilişkisi üzerine yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşarak gelir düzeyi ve sportmenlik ile ilgili anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur. Çalışmamız ile aynı doğrultuda olmayan çalışmalar da mevcuttur. Kulaber (2021) beden eğitimi bölümü ve spor lisesi öğrencilerinin sportmenlik durumlarını incelediği çalışmasında; spor lisesi öğrencilerinin ÇBSYÖ alt boyutlarından sporda sorumluluklara bağlı olma ve kural ve yönetime saygı boyutlarında, çalışmamıza benzer anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Ancak; rakibe saygı ve sosyal normlara uyum boyutlarında ailenin gelir durumuna göre yüksek olanların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur. Temel ve Nas (2018) okul sporlarına katılan lise düzeyi öğrencilerin öfke düzeyleri ile ilgili yaptığı çalışmasında; aile geliri yüksek öğrencilerin aleyhine bir sonuç olarak geliri yüksek olanların öfke durumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tunceli ili genelinde takım sporlarına katılım sağlayan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi için yapılan bu çalışmada sonuç olarak;

ÇBSYÖ alt boyutları ile katılımcıların demografik değişkenleri (sınıf, cinsiyet, gittiği okulun türü, tercih ettiği takım sporu, okul dışı lisans durumu, okul başarı durumu, ailenin ekonomik durumu) arasındaki ilişkiyi inceleyerek sportmenlik yönelimleri ile ilgili kanıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Ölçeğe genel olarak baktığımızda; rakibe saygı alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiş, diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Puan ortalamalarına baktığımız zaman en yüksek ortalama sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda iken en düşük ortalama istatistiksel olarak farklılaşmanın bulunduğu rakibe saygı alt boyutunda olmuştur. Alınan puanların orta ve yüksek olması genel olarak araştırmaya katılanların sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların sınıf düzeyi değişkenini incelediğimizde; alt boyutların hiçbirinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Rakibe saygı alt boyutunda orta diğer boyutlarda yüksek puan almaları sınıf düzeyinde farklılaşmanın olmadığı halde sportmenlik yönelimlerinin yüksek olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların cinsiyet değişkenini incelediğimizde; sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilirken diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların gittiği okul türü değişkenini incelediğimizde; tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sosyal normlara uyum alt boyutunda spor lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden ve anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla sosyal normlara uymaktadır. Kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda; güzel sanatlar lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden ve anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla kurallara ve yönetime saygı duymaktadır. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda; spor lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden ve anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla sporda sorumluluklara bağlıdır. Rakibe saygı alt boyutunda; anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla rakiplerine saygı duymaktadır. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu

göstermektedir. Katılımcıların tercih ettiği takım sporunu incelediğimizde; rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanılmazken diğer boyutlarda anlamlı farklılık karşımıza çıkmaktadır. Sosyal normlara uyum alt boyutunda; futbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlerden, basketbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlere göre daha fazla sosyal normlara uygun davranış sergilemektedirler. Ayrıca voleybolu tercih edenler hentbol ve raftingi tercih edenlere göre daha az sosyal normlara uyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda; basketbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlere göre daha fazla kurallara uygun davranmaktadırlar. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda; basketbolu tercih edenler voleybolu tercih edenlere göre daha fazla sporda sorumluluklarına bağlıdırlar. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların okul dışında lisanslı olma durumunu incelediğimizde sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklarına bağlılık alt boyutlarında lisanslı olanların lehine anlamlı farklılığa rastlanırken diğer boyutlarda farklılığa rastlanılmamıştır. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların okuldaki başarı durumu incelendiğinde; alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ailesinin ekonomik durumu incelendiğinde; alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Alınan puanlara bakıldığında rakibe saygı alt boyutunda orta diğer alt boyutlarda yüksek puan almaları öğrencilerin sportmenlik yönünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına baktığımız zaman ÇBSYÖ alt boyutlarından rakibe saygı alt boyutunda katılımcıların orta ve yüksek düzeyde puan almış, diğer boyutlarda ise yüksek puan almışlardır. Bu durumda araştırmaya konu olan sporcu öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın istatistiksel sonuçları ve Tunceli ilinin yapısını dikkate aldığımızda şu önerilerde bulunmak mümkündür.

- Örneklem gurubu Tunceli ilinden seçilmiştir. Bu daha geniş bir alana yayılarak çalışma yapılabilir.
- Takım sporları yapan öğrencilere bireysel spor yapan sporcu öğrencileri de ekleyerek araştırmanın kapsamı genişletilebilir.

7. KAYNAKÇA

- Ağlamaz, T.** 2006. Lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranışı, okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* On dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Akgül, S., Göral, M., Demirel, M. ve Üstün, Ü.D.** 2012. İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere Katılma Nedenlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (32): 13-22.
- Akoğlu, H., E., Ayyıldız, E., Sunay, H.** 2019. "Uluslararası Spor Organizasyonlarına Katılan Sporcuların Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ve Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi" Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi.
- Alpman, C.** 1972. Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi. İstanbul: GSB Yayınları.
- Aracı, H.** 1999. Okullarda Beden Eğitimi, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- Arıpınar, E., Donuk B.** 2015. Spor yönetimi ve organizasyonlarda etik yaklaşımlar Fair-play. Ötüken Neşriyat A.Ş., Ankara.
- Arnold, J.** 1984. Three approaches towards an understanding of sportsmanship. *Journal of Philosophy and Sport*, 3, 61-70. doi:10.1080/00948705.1983.9714401.
- Aslıvar Ö.** 2022. Elit 18-24 Oryantiring Sporcularının Saldırganlık Tutumları Ve Sportmenlik Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Ankara İl Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Atasü, T.** 2004. Futbol Açısından Ülkemizde ve Dünyada Doping Konusuna Genel Bakış. İçinde: Atasü, T editör. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. İstanbul: Form Reklam Hizmetleri; 2004. s 15-24.
- Avcu, G.** 2023. Spor Lisesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ve Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Munzur Üniversitesi, Tunceli.
- Ay, Ü.** 2023. İşletmelerde Etik ve Sosyal Sorumluluk. Nobel Yayınları, Adana
- Baser, E.** 1998. Uygulamalı Spor Psikolojisi, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- Başkaya, C.** 2004. Doping: Kazanmak Uğruna Ölmek. Özgür Üniversite Forumu, Ocak – Mart 2004, Sayı:25, Ankara.
- Bonnefon J. F.** 2017. What is special about human reasoning? In J. F. Bonnefon (Ed.), *Reasoning unbound* (pp. 45-75). London: Palgrave Macmillan.

- Boztepe, Ö.** 2024. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı ve Şiddet Eğilimi Sıklığı İle Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay
- Bulgu, N., Arıtan, C. K., ve Aşçı, F. H.** 2007. Gündelik yaşam, kadın ve fiziksel aktivite. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 167-181.
- Butcher, R. ve Schneider, A.,** 1998. Fair play as respect for the game. *Journal of the Philosophy of Sport*, 25(1), 1-22.
- Coulomb-Cabagno, G. ve Rascle, O.** 2006. Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36, 1980-2000.
- Cremades, J.G., Tashman, L.S.** 2014. Becoming a Sport, Exercise, and Performance Psychology Professional: A global Perspective. Psychology Press.
- Çakıcı, H.A.** 2019. Amatör futbolcuların liderlik özellikleri ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çakmak, Ş.** 2023. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma VE Sportmenlik Davranışının TAKIM VE Bireysel Sportlarda Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*. Erciyes Üniversitesi, Kayseri
- Çalık, S.** 2023. Fiziksel Egzersiz Yapan Ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Öz güvenleri İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Bayburt Üniversitesi, Bayburt.
- Çavdar, E., Balçıklı, G. S. ve Metin, K.** 2019. Okul sporlarında alınan disiplin cezaları ve nedenlerinin fair play çerçevesinde incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(3), 143-154.
- Çiçekay, S.,** 2025. Spor Eğitimi Veren Kurslarda Antrenör Ve Sporcu Davranışlarının Sportmenlik Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van
- Çumralıgil, B. ve Görücü, A.** 2007. Örgütlenme yönetim biçimleriyle spor. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayını.
- Demiral, B.** 2013. Türk Ceza Hukuku'nda Şike ve Teşvik Primi Suçu. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Dever, A.** 2015. Spor Sosyolojisi, 2 Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dixon, N.** 2003 On Winning and Athletic Superiority. In: Boxill J, editor. *Sports Ethics: An Anthology*. Blackwell Publishing; 2003. p. 116- 130.
- Doğal, B.** 2007 Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007, s.77.

- Duman, E.** 2023. Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Sporcu Öğrencilerin Fair-Play Yönelimlerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi , Rize.
- Eitzen, S. D.** 2006. Fair and foul. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Ekici, H.** 2013. Demografik özelliklere göre Türkiye’de sporda şike algısı ve Gaziantep ili örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(3). 1-26.
- Ekici, H.B.** 2018. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Başarı Algıları. *Yüksek Lisans Tezi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Elik, T.** 2017. Güneydoğu Anadolu Bölgesi futbol takımlarında amatör olarak futbol oynayan sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Erbil, U.** 2022. Ortaöğretim öğrencilerinin fair-play’e yönelik tutumları ve empatik eğilimlerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Harran Üniversitesi, Şanlı Urfa.
- Erçiş S.** 2012. Türkiye’deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Spor Müسابakalarındaki Verimliliklerinin Veri Zarflama Analizi ile Göreceli Olarak Değerlendirilmesi ve Karşılaştırılması. *Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erdemli, A.** 1996. İnsan, spor ve olimpizm (fair play ve olimpizm). Sarmal Yayınevi. İstanbul.
- Eriş, T.** 2020. Ortaöğretime Devam Etmekte Olan Öğrencilerin Sporda Fair Play Ve Ahlaktan Uzaklaşma Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Esentürk, O. K., & Koç, Y.** 2016. Beden eğitimi öğretmenlerinin sportmenlik kavramına ilişkin görüşleri. In 14th International Sport Sciences Congress, Antalya.
- Eskici, G.** 2015. Takım Sporlarında Beslenme, *Journal Of Human Sciences*, 12(2), 244-265, 2015
- Feezell, R. M.** 1986. Sportsmanship. *Journal of the Philosophy of Sport*, 13(1), 1- 13. doi: 10.1080/00948705.1986.9714436.
- Gencheva, N., Angelcheva, M., Marinov, T., & Ignatov, I.** 2017. Assessment of sportsmanship in case of institutionalized adolescents, deprived of parental cares. *Journal of Health, Medicine and Nursing*, 42, 103-109.
- Gerek, Z. Ünveren, A. Seyhan S.** 2015. Türkiye’de Futbolla İlgili Yazılı Medyada Kullanılan Argo, Küfür ve Savaş Metaforlarının İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(44), 1-8.
- Godin, G.** 1994. L’esprit sportif ça compte. Canada: Bibliotheque Nationale du Quebec.

- Gökçe, A.** 2011. Spor Lisesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Ve Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Munzur Üniversitesi, Tunceli.
- Gökdemir, K., Koç, H., Pulur, A., Özcan, O., Özcan, K.** 2009. Bayan hentbolcularda vücut kompozisyonu ile anaerobik güç arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 11(1): 9-13.
- Göral, M.** 2002. Spor Ahlakı Ve Sporcu Açısından Doping Kullanımının Etkileri Ve Doping Mücadele Çalışmaları. *MS Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Gül, C.** 2024, “Spor Liseleri Öğrencilerinin Sportmenlik Algısının İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Hakkâri Üniversitesi, Hakkâri.
- Güner R.** 2000, Doping, Türkiye Futbol Federasyonu Doping Mücadele Kurulu, Ankara
- Günesen, İ.** 2022. Elit Düzey Boksörlerin Müsabaka Öncesi Kaygı Durumları İle Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Gürkan, A.** 2023. “Basketbol Sporcularının Antrenörlerinin Sportmenlik Davranışları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Gürpınar, B.** 2009. “Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Güven, Ö.** 1999. Türklerde Spor Kültürü. AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Işık, M. F.** 2021. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Bayburt Üniversitesi, Bayburt.
- İmamoğlu A.F.** 1992. Beden Eğitimi ve Sporun Genel Eğitim İçindeki Yeri, *Eğitim Dergisi*, Cilt 1 Sayı 2, MEB Basımevi, Ankara
- İnal, A.** 2003. Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Kabamba, C., ve Bailey, J.** 2011. Personality Differences Among Team and Individual Sport Athletes. *Randolph College Sport Preferences*, 1, 2-17.
- Kaidal, A., Badaki, O.L., Sanusi, A.A.** 2014. Sports and conflict prevention; the way forward for global peace. *Journal of Sports and Physical Education* 1(7): 18-21.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** 2006. Yeni insan ve insanlar. (10. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kara, P.G.** 2023. Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları İle Olumlu Sosyal Ve Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişkinin

İncelenmesi,. *Yüksek Lisans Tezi*, Ardahan Üniversitesi, Ardahan.

- Karaküçük, S.** 1995. Rekreasyon, boş zamanları değerlendirme, kavram, kapsam ve araştırma. Ankara: Remzi Kitapevi
- Kat, H.** 2009. “Bireysel Sporcularla Takım Sporcularının Stres Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Kavussanu, M.** 2019. "Sport supplement use predicts doping attitudes and likelihood via sport supplement beliefs." *Psychology of Sport and Exercise* 41 150-159. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.11.002>; 2019.
- Kaya, K.** 2024. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Empati Düzeyleri İle Sportmenlik Becerileri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Kayısoğlu, N.B., Altinkök, M., Temel, C. ve Yüksek, Y.** 2015. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 870
- Keating, J. W.** 2007. Sportsmanship as a moral category. *Ethics in sport*, (Ed. 2), 141-151.
- Kılıçgil, E.** 2001. Kırmızı Kart: Örneklerle Türk Spor Kültürüne Sosyolojik Bakış. Ankara. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kılınç, B.** 2020 Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Bireylerin Sportmenlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat.
- Kızılkoca, M.** 2012, Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Psikolojik Yıldırma (Mobbing) Maruz Kalma Sıklıklarının Araştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi, Elâzığ
- Koç, H.** 1996. 14-16 yaş grubu hentbolcu ve beden eğitimi dersi alan öğrencilerin bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin eurofit test bataryasında değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Koç, Y.** 2013. “Beden eğitimi dersi ve sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 96-114.
- Koç, Y. ve Güllü, M.** 2017. Research into sportspersonship behavior of high school students in physical Education course in terms of some variables. *Spormetre*, 15(1), 19-30.
- Koç, Y. ve Seçer, E.** 2018. Spor bilimleri alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 13(2): 247-259. Teke (2018)

- Konter, E.** 2006. Sporda Karşılaşma Psikolojisi. Nobel Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s: 10-50.
- Kulaber, E.** 2021. Spor Lisesi İle Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sportmenlik Yönelimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Kurşun, E.** 2023. Z Kuşağının (18-25 Yaş) Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları İle Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Levnes A., Nation J.R.** 2002. Sport Psychology. Third Edition. Wadsworth Thomson Learning.
- Loland S.,** 2002. Fair-play in sport: A moral norm system. Routledge, London; Sayfa: 1-9.
- Ludwiczak, M., Bronikowska, M.** 2022. Fair Play in a context of physical education and sports behaviours. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(4):2452.
- Mancine, R. P., Gusfa, D. W., Moshrefi, A., ve Kennedy, S. F.** 2020. Prevalence of disordered eating in athletes categorized by emphasis on leanness and activity type—a systematic review. Journal of eating disorders, 8, 1-9.
- Mil, H.İ. ve Şanlı, S.** 2015. “Sporda şiddet ve medya etkisi: bir maçın analizi”. Electronic Journal of Social Sciences. 14(55). 231-247.
- Müftüoğlu, O.** 2003. Yaşasın Hayat, Nadir Yayınevi, İstanbul.
- Nas, H.** 2019. Lise Öğrencilerinde Sportmenlik, Öz-Yeterlik Ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Nixdorf I., Frank R. ve Beckmann J.** 2016. Comparison of Athletes’ Proneness to Depressive Symptoms in Individual and Team Sports: Research on Psychological Mediators in Junior Elite Athletes," Frontiers in Psychology, 2016;3:63-69.
- Öntürk Y.** 2018. Spor Ortamında Mobbing (Farklı Bakış Açıları ile). 1. Baskı. Gece Akademi, Ankara.
- Özbek, O.** 1999. “Sporda etik dışı davranış alanları ve etik ilkeler”. Gazi Beden Eğitimi ve spor Bilimleri Dergisi .4(4). 38-50.
- Özcan, G. ve Yıldırım S.** 2011. Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(2), 111-135, 2011

- Özen, N.** 2012. Türk kültür tarihinde spor ve Türklerin spora katkıları. *Yüksek Lisans Tezi*, Batman Üniversitesi, Batman.
- Öztürk, F.** 2024. Oryantiring Sporcularının Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Pehlivan, İ.** 1997. Cincinnati Üniversitesi yönetici yetiştirme akademisi: Okul müdürü yetiştirmede farklı bir yaklaşım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9(9), 83-96.
- Pehlivan, Z., Konukman, F.** 2004. Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, II(2), 49-53
- Pluhar, E.C., Cracken, M., Griffith, K.L., Christino., M.A. Sugimoto, D.W. ve Meehan P.** 2019. Team Sport Athletes May Be Less Likely To Suffer Anxiety or Depression than Individual Sport Athletes, *Journal of Sport Sciences & Medicine*, 2019; 18:3490-496,
- Reddiford, G.** 1998. Cheating and self-deception in sport. In M. J. Mcnamee, & S. J. Parry (Eds.), *Ethics And Sport* (Pp. 225–239). E And F.N. Spon
- Seydioğlu, C.** 2017. “İstanbul’daki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinden Bireysel ve Takım Spor Yapanların Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Sezen-Balçıkanlı, G.** 2009. Profesyonel futbolcuların Fair Playe yönelik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Sezen-Balçıkanlı G,** 2010, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ocak 2010, XV(1), 1-10, Ankara
- Sezen Balçıkanlı, G., ve Çar, B.** 2021. Türkiye Fair Play Ödülleri'nin formal ve informal fair play davranışları çerçevesinde incelenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(3), 116-135.
- Shields, D. L., Lavoie, N. M., Bredemeier, B., Power, F.** 2007. in Youth Sports: Personal Attitudes and Social Influences. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(6), 747-762.
- Simge, S.** 2024. “Farklı Branşlarda Spor Yapan Sporcuların Saldırganlık, Öfke Düzeylerinin Fair-Play Davranışları Üzerine Etkisinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Munzur Üniversitesi, Tunceli
- Soykan, A. N.** 2019. Farklı branşlarda yarışan genç sporcu ve bu branşlardaki antrenörlerin dopinge mücadele hakkında bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi (Ankara ili örneği) (Master's thesis). ”. *Yüksek Lisans Tezi* Ankara Üniversitesi, Ankara
- Söğüt, Z.,** 2025. Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Sporcuların Spor Yapma Amaçları Ve Spora Yönlendirilmelerindeki Faktörler. *Yüksek Lisans Tezi* Batman

- Stiner, M.C., Barkai, R. ve Gopher, A.** 2009. Cooperative hunting and meat sharing 400-200 kya at Qesem cave, Israel. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(32), 13207-13212. Doi: 10.1073/pnas.0900564106.
- Stornes, T.** 2001. Sportspersonship in elite sports: on the effects of personal and environmental factors on the display of sports persons hipamong elite maleh and ball players. *European Physical Education Review* 2001;7(3),283-304.
- Stornes, T. ve Ommundsen, Y.** 2004. "Achievement goals, motivational climate and sports personship: A study of yound handball players." *Scandinavian Journal of Education*, 48(2), 205-221.
- Sürek S.** 2021. Takım Spor Yapan ve Bireysel Spor Yapan Öğrencilerin Algısal Motor Becerileri ile Dikkat Özelliklerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, H.M.** 2006. *Beden Eğitimi ve Spor Sözlüğü*, İstanbul, Morpa Yayınları, 2006;3:69-318s.
- Şahin, M.** 1998. "Spor Ahlakı ve Sorunları," İstanbul: Evrensel Basım Yayın, Ankara
- Şahin, M.** 2009. *Spor Ahlakı ve Sorunları*. (2. Baskı). İstanbul: Evrensel Basım Yayın, Ankara
- Şahin, M.** 2018. *Spor Ahlakı ve Sorunları* (3. bs). Spor Yayınevi ve Kitapevi, Ankara.
- Şahinler, Y.** 2019. Sporcuların zihinsel dayanıklılıkları ve başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya
- Şeker, İ.** 2020. Harran Üniversitesinde Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Saldırganlık ve Spor Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi *Yüksek Lisans Tezi*, Harran Üniversitesi, , Şanlı Urfa.
- Şen, H.** 2024. Ortaöğretimde Okul Sporlarına Lisanslı Olarak Katılan Spor Lisesi Öğrencileri İle Farklı Türdeki Liselerdeki Öğrencilerin Fair Play Tutumlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul
- Tanrıverdi, H.** 2012. Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8): 1071–1093.
- Tarakçıoğlu, S. ve Doğan, B.** 2013. "Spor etiği bağlamında gen dopingi". *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 45-54.
- Teke, E.** 2018. Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Fair-Play Davranışına Etkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla

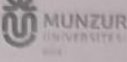
- Tel, M.** 2014. Türk Toplum Yaşantısında Fair Play. International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 1, 2014, s: 694–704.
- Temel, V. ve Nas, K.** 2018. Okul sporlarına katılan lise öğrencilerinin öfke düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 20(1): 80-95.
- Tsai, E. ve Fung, L.** 2005. “Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players”. AthleticInsight: The Online Journal of Sport Psychology,7 (2), 37-46.
- Tomasello, M.** 2012. Two key steps in the evolution of human cooperation: The interdependence hypothesis. Current anthropology, 53(6), 673-692.
- Topçu, E. Ü.** 2013. Etik ve sportmenlik ilişkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.
- URL-1,** 2024. <http://www.fairplayinternational.org/fair-society/>. Fair-Play. 28 Kasım 2024
- URL-2,** 2024. <https://www.nufusu.com/il/tunceli-nufusu/>. Tunceli'nin Nüfusu. 25 Ekim_2024
- URL-3,** 2024. <https://www.munzur.edu.tr/birimler/akademik/fakulteler/>. Munzur Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğrenci Alımı. 28 Kasım 2024
- URL-4.** 2024. <https://sozluk.gov.tr/sportmenlik/sifat/>. Sportmenlik. 28 Kasım 2024
- URL-5.** 2024. <https://sozluk.gov.tr/Şike/>. Şike . 28 Kasım 2024
- Uzun, A.ve Boyalı, E.** 2020. Ergenlik Dönemleri ve Spor. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ünal, H., Ekici, S.** 2008. Sosyal Spor Pazarlaması. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri, 3(2), 27-28
- Ünal, Ö.** 2023. Takım Sporları İle İlgilenen Sporcuların Hedef Ve Sportmenlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat
- Üstündağ Ö, Devecioğlu S, Akarsu E.** 2011.Spor ve Rekreasyon Alanlarının Şehir Planlamasındaki Yeri ve Önemi. 6.Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS“11)16-18 Mayıs 2011, Elâzığ, Türkiye.
- Vallerand, R.J., Briere, N.M., Blanchard, C., Provencher, P.** 1997. Development and validation of the multidimensional sportspersonship orientations scale. Journal of Sport & Exercise Psychology. 19(2):197–206.
- Yalçın, K. Y.** 2006. Yerleşik ve taşınalı eğitim yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin toplumsallaşmasında beden eğitimi ve sporun önemi (Kütahya ili örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yalçın, K.Y. ve Kazak, Ö.O.** 2020. Spor Lisesi Beden Eğitimi ve Spor Tarihi Ders Kitabı,

Devlet Kitapları, Ankara

- Yetim, A.A.** 2000. Sporun sosyal görünümü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (1): 63-72.
- Yetim A.A.** 2006. Sosyoloji ve Spor, Morpa Yayıncılık, İstanbul.
- Yıldırım, İ.** 2005. Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2005; 5(1): 3-16.
- Yıldırım, M.** 2017. Üniversitelerde okul ve kulüp takımlarında oynayan sporcuların sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi örneği). İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-15.
- Yıldız, D.** 2002. Çağlar boyu Türklerde spor. İstanbul: Telebasim.
- Zafer H.** 2012. Belirli Bir Spor Müsabakasının Sonucunu Etkilemek Maksadıyla Kazanç veya Sair Menfaat Temin Etme Suçu. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1.67.
- Zor, S.** 2021. Lisanslı Olarak Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimi Ve Sporda Saldırganlık-Öfke Düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Zorba, E., İkizler, C., Tekin, A. ve Miçoğullar O.** 2006, Herkez İçin Spor, Morpa Yayıncılık, İstanbul.

EKLER

EK 1. Etik Kurul Kararı

	T.C. MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu	
TOPLANTI SAYISI 2024/4	KARAR SAYISI 04	TOPLANTI TARİHİ 25.04.2024

Kurulumuz 25.04.2024 tarihinde saat 13.00'da Kurul Başkanı Prof. Dr. Fulya BENZER Başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO 2024/04-04 Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ'ın 18/04/2024 tarihli ve 16673 sayılı başvurusuna istinaden;

Sorumlu Araştırmacı: Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ
Diğer Araştırmacılar: Doç. Dr. Mustafa KIZILKOCA

"Takım Sporlarına Katılım Sağlayan Lise Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi (Tunceli İli Örneği)" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Kararın gereği için Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'na sunulması ~~istendi~~ verilmiştir.

Kurul Başkanı
Prof. Dr. Fulya BENZER

Kurul Üyeleri
Prof. Dr. Görkemli KAZAR
Doç. Dr. Mevlüt ALATAŞ
Doç. Dr. Engin COŞKUN
Doç. Dr. Seda GÜNDÜZALP
Doç. Dr. Oktay KIZAR
Doç. Dr. Melih YÜCESAN
Doç. Dr. Tuncay YILDIRIM
Av. Serkan ERDOĞAN

Belge Doğrulama Kodu: CECPT4C

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Takip Adresi:
<https://ubys.munzur.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Aktulak Mah. Üniversite Yerleşkesi Merkez / Tunceli	Bilgi için :	Furat Çimen Memur
Telefon No: (0 428) 0	Faks No:	
e-Posta:	İnternet Adresi:	
Kep Adresi: munzur.edu.tr	Telefon No:	

EK 3. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği Kullanım İzni

12.01.2025 00:42

Gmail - Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği izni

ahmet turan GÜMÜŞBAŞ

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği izni

2 ileti

ahmet turan GÜMÜŞBAŞ

5 Nisan 2024 15:25

Alıcı:

Sayın G Hocam
Türkçe uyanmasını yaptığınız Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeği'ni Tez konum olan "Takım sporlarına katılım sağlayan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi (Tunceli Örneği)" nde kullanmak istiyorum. Gerekli izni tarafıma vererseniz sevinirim. sizlere iyi çalışmalar ve sağlıklı günler dilerim.
Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ

gr hocam.docx
13K

G S B
Alıcı: ahmet turan GÜMÜŞBAŞ

17 Nisan 2024 21:11

Merhabalar, ölçeği kullanmanızda hiçbir sakınca yoktur. Araştırmanızda kolaylıklar dilerim..
GSB

Professor Dr. SB.
Gazi University, Faculty of Sport Sciences
Ankara, Turkey
Phone: +
E-mail:
http://:

[Please consider your environmental responsibility before printing this e-mail](#)

Gönderen: ahmet turan GÜMÜŞBAŞ <
Gönderildi: 5 Nisan 2024 Cuma 15:25
Kime:
Konu: Çok boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği izni

[Alıntılanan metin gizlendi]

EK 4. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği

Aşağıda sizlerin sportmenlik davranışlarınızı belirlemeye yönelik bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunlardan size uygunluk derecesine göre uygun olan sütunu işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Çoğu Zaman	Her Zaman
1. Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.					
2. Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.					
3. Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.					
4. Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim					
5. Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım					
6. Hakem kararlarına uyarım.					
7. Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım					
8. Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım					
9. Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.					
10. Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.					
11. Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.					
12. Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam					
13. Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm					
14. Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.					
15. Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.					
16. Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım					
17. Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum					
18. Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim					
19. Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım					
20. Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerini ona ödünç veririm.					

EK 5. Kişisel Bilgi Formu

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, anketlerde yapmış olduğunuz takım sporundaki muhtemel durumlarla ilgili cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleleri dikkatlice okuyunuz. Cevaplarınızı hiç kimse bilmeyecektir. Dağıtılan anket ve ölçeğe isminizi yazmanıza gerek yoktur. Anket ve ölçek sonuçları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Ahmet Turan GÜMÜŞBAŞ

Munzur Üniversitesi

Spor Bilimleri Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1- Sınıfınız?	:	
2- Cinsiyetiniz?	:KIZ ()	ERKEK ()
3- Okul Türünüz?(Fen,Spor,Anadolu..vb)	:	
4- Okul Sporlarında Hangi Takımda Oynuyorsunuz?	:	
5- Bir Kulüpte Lisanslı Olarak Oynuyor Musunuz?	:EVET()	HAYIR ()
6- Okuldaki Başarı Durumunuzu Nasıl Tanımlarsınız? (2023-2024 Eğitim Öğretim yılı 1. Dönem karne bilgilerini temel alıp cevaplamalısınız)	3' ten fazla zayıfım var. 1-3 arası zayıfım var. Zayıfım yok ancak belge alamadım. Teşekkür belgesi aldım. Taktir belgesi aldım.	() () () () ()
7- Ailenin Ekonomik Durumu	15.000 TL'den Az 15.000 - 25.000 Arasında 25.000 - 35.000 Arasında 35.000 - 45.000 Arasında 45.000 TL'den Fazla	() () () () ()

EK 6. 2023-2024 Eğitim öğretim yılı Tunceli’deki Gençler kategorisinde(Lise düzeyi) takım sporu turnuvalarına katılan lisanslı öğrenci sayıları.

TUNCELİ GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ
Spor Hizmetleri Müdürlüğü

2023/2024 Eğitim-Öğretim Yılında Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü’nün “Okul Sporları” kapsamında yürüttüğü takım sporları müsabakalarında gençler kategorisinde (Lise Düzeyi) aşağıdaki tabloda belirtilen branşlarda katılım sağlayan genç kızlar ve genç erkeklerin sayısı verilmiştir.

SIRA	BRANŞ	LİSANS LI KIZ SPORCU SAYISI	LİSANS LI ERKEK SPORCU SAYISI	TOPLAM LİSANS LI SPORCU SAYISI
1	FUTBOL	0	55	55
2	BASKETBOL	24	48	72
3	VOLEYBOL	48	36	84
4	FUTSAL	24	120	144
5	HENTBOL	30	16	46
6	RAFTİNG	10	13	23
7	KANO	5	56	10
TOPLAM		141	293	434

EK 7 Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne ait spor tesisleri.

Tunceli Gençlik Spor İl Müdürlüğü Bünyesinde Faaliyet Gösteren Spor Alanları

Sıra No	İlçe	Yılı	Tesis Adı	Tesis Türü	Alt Tesis Türü
1	ÇEMİŞGEZEK	01.01.2019	Çemişgezek Kamp Eğitim Merkezi	Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi	Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi yatak kapasitesi 50 kişilik
2	ÇEMİŞGEZEK	08.08.2011	Çemişgezek Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 150
3	ÇEMİŞGEZEK	23.10.2015	Çemişgezek Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonsuz Gençlik Merkezi
4	HOZAT	13.08.2021	Tunceli Hozat 12x6 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz kulvar sayısı 2
5	HOZAT	26.12.2013	Hozat Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 150
6	HOZAT	15.11.2013	Hozat Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 250
7	MAZGİRT	07.01.2014	Mazgirt Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 250
8	TUNCELI	08.09.1990	Atatürk Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 1200
9	TUNCELI	14.10.2013	Atatürk Stadi	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 2300
10	TUNCELI	31.12.2015	Burnageçit Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 60X80 - sentetik - seyircisi 336
11	TUNCELI	12.08.2016	Yarı Olimpik Kapalı Yüzme Havuzu	Havuz	Kapalı Havuz kulvar sayısı 6
12	TUNCELI	12.09.2002	Yunus Emre Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonsuz Gençlik Merkezi
13	TUNCELI	16.09.2014	Tunceli Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonsuz Gençlik Merkezi
14	NAZİMİYE	29.08.2008	Nazimiye Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 150
15	NAZİMİYE	08.08.2013	Nazimiye Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası
16	OVACIK	31.08.2022	Tunceli Ovacık 12*6 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz
17	OVACIK	26.12.2013	Ovacık Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası 68X105 - sentetik - seyircisi 480
18	OVACIK	20.11.2015	Ovacık Kayak Tesisi	Kış Sporları	Kayak/Board/Kızak Pistleri
19	OVACIK	08.09.2008	Ovacık Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 500
20	OVACIK	07.12.2021	Tunceli Ovacık Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonsuz Gençlik Merkezi
21	PERTEK	15.10.2015	Pertek Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu seyircisi 500
22	PERTEK	02.12.2014	Pertek Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uyan, resmi müsabaka oynanan Futbol Sahası 60X90 - sentetik - seyircisi 480
23	PERTEK	10.02.2022	Pertek Su Sporları Merkezi Ve Kayıkhanesi	Su Sporları Tesisleri	Kano
24	PERTEK	13.08.2021	Tunceli Pertek 16x8 Ölçülerinde Çelik Konstrüksiyonlu Yüzme Havuzu	Havuz	Portatif Açık Havuz kulvar sayısı 3
25	PERTEK	15.10.2015	Pertek Gençlik Merkezi	Gençlik Merkezi	Spor Salonlu Gençlik Merkezi
26	PÜLÜMÜR	19.08.2015	Pülümür Toprak Yüzeyle Futbol Sahası	Futbol Sahası	Standartlara uymayan, resmi müsabaka oynanmayan Futbol Sahası
27	PÜLÜMÜR	07.08.2013	Pülümür Spor Salonu	Spor Salonu	Spor Salonu

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER		
Adı Soyadı		
EĞİTİM BİLGİLERİ		
Derece	Eğitim Birimi	Yıl
Lisans		

